
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

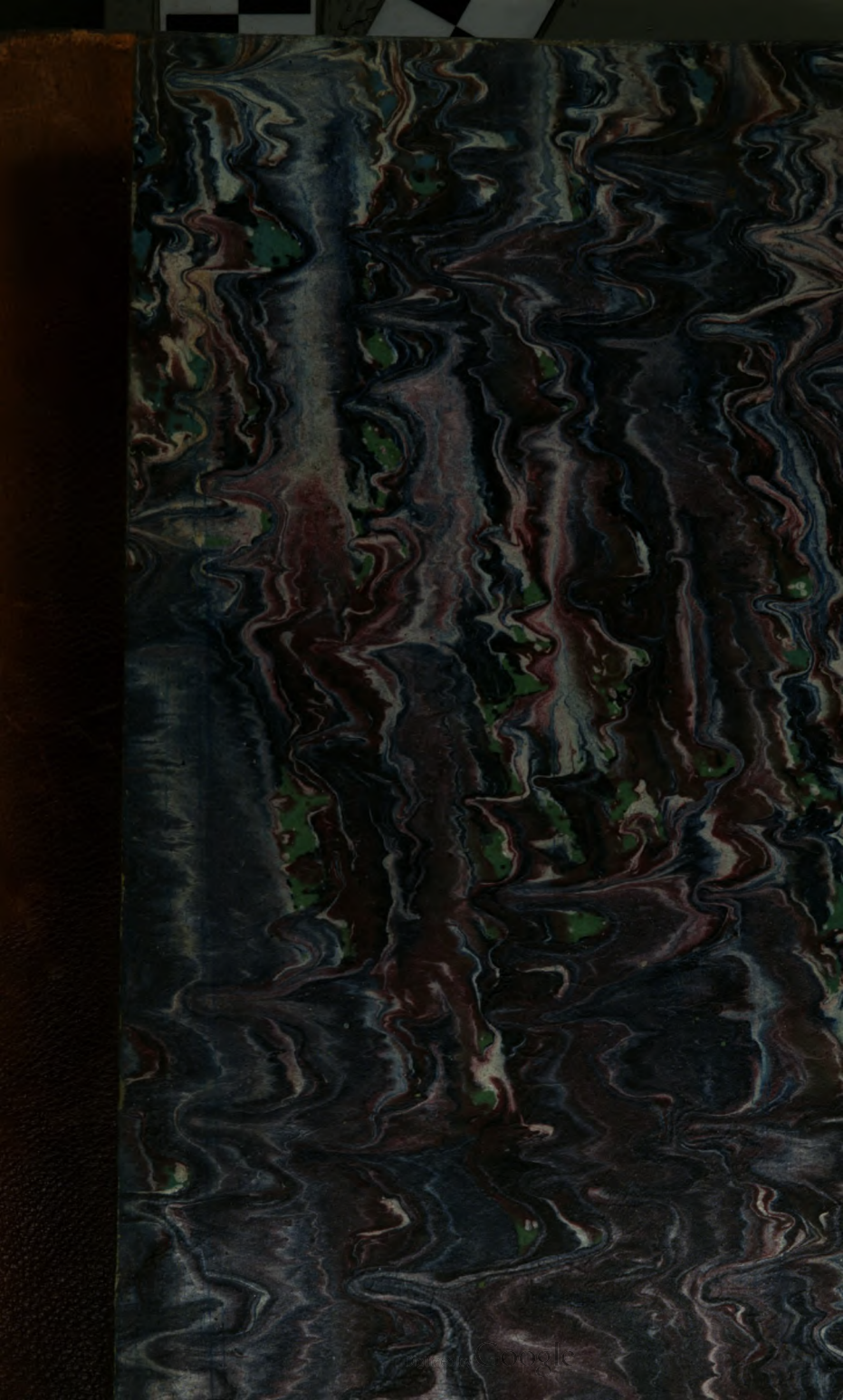
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

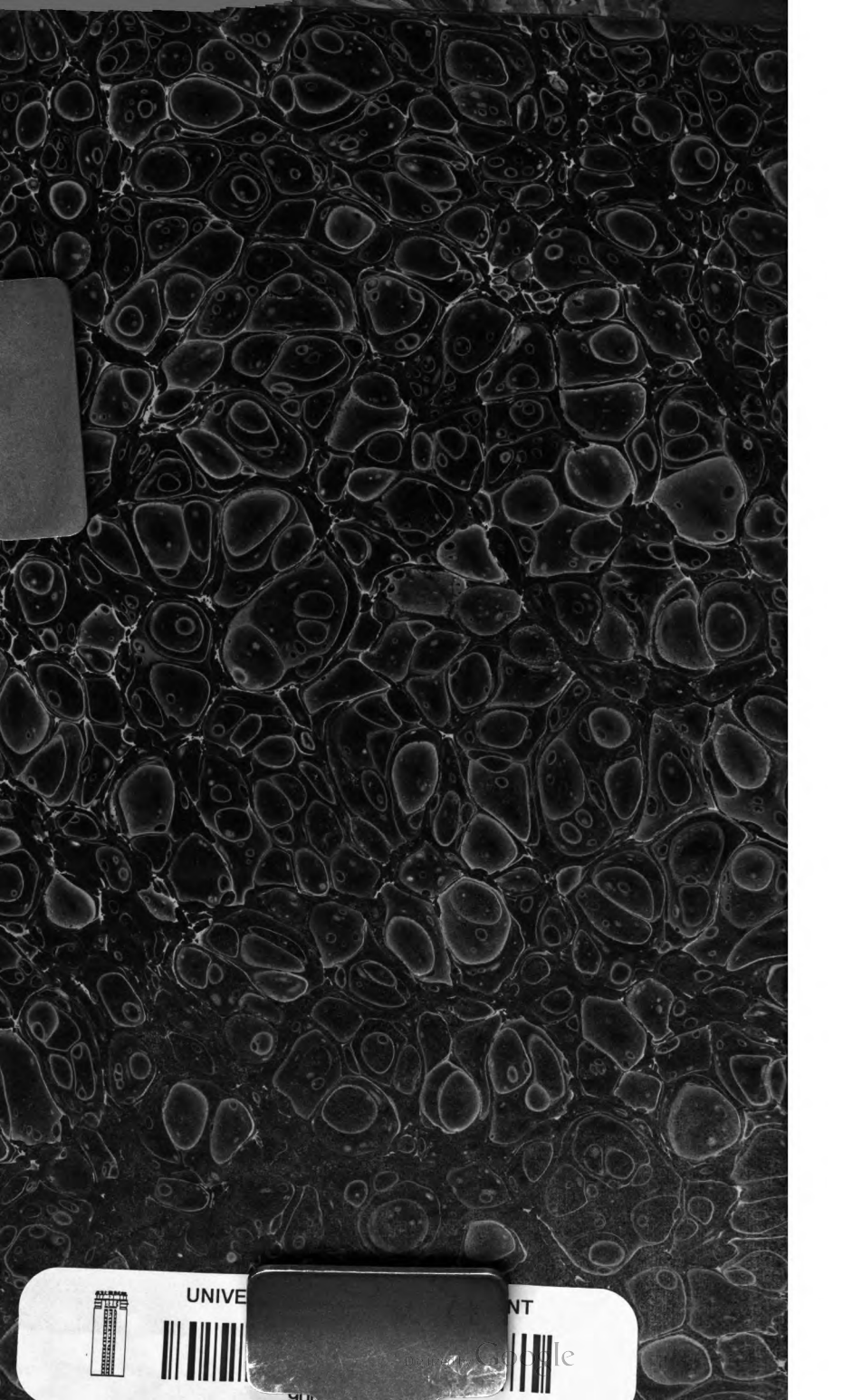
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

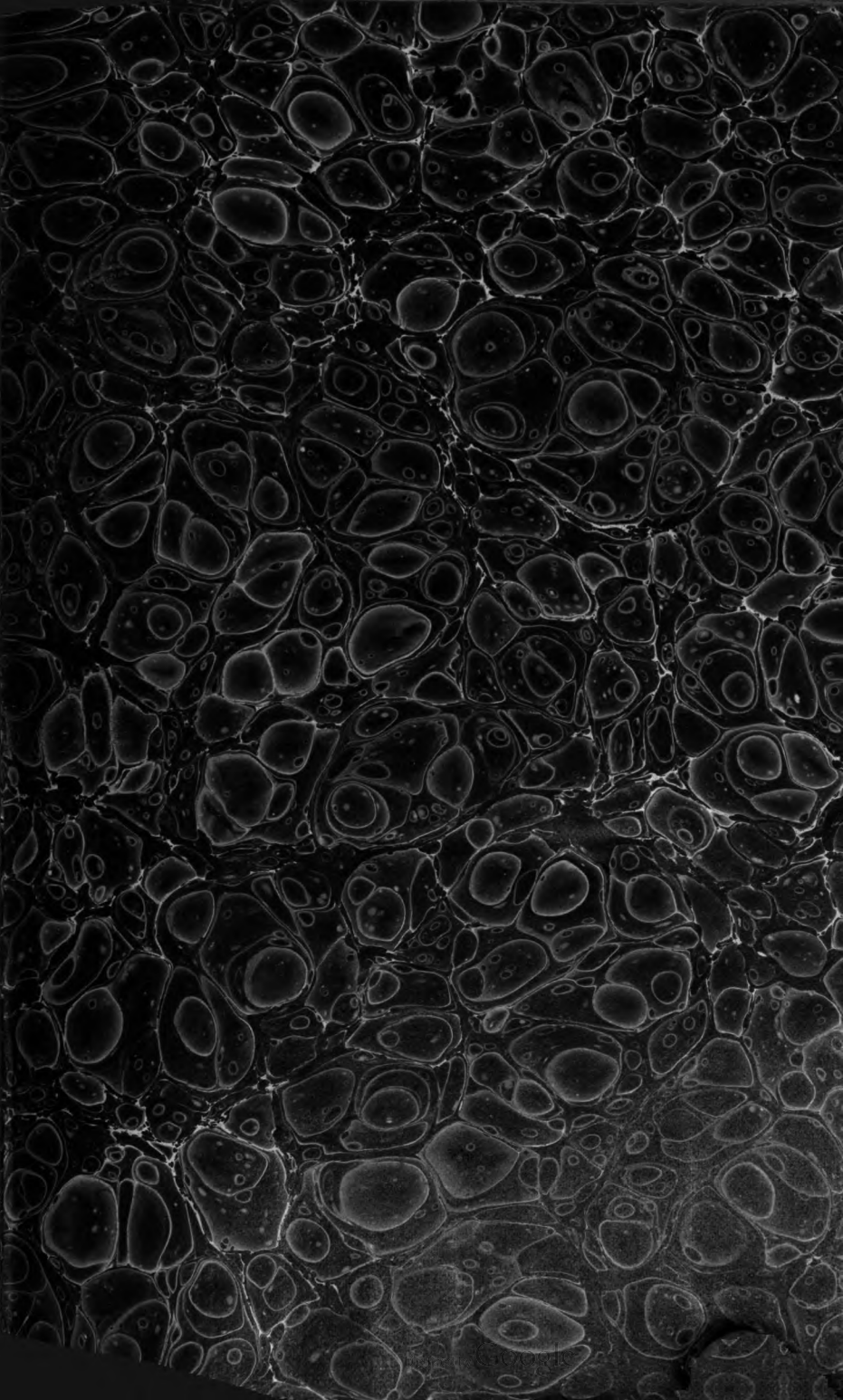
UNIVE

NT

...le

~~no 4006~~ med 1292

GERECHTELYKE
EN
ONTLEEDKUNDIGE
VERHANDELING

OVER DE TEKENEN VAN LEVEN, EN
DOOD IN NIEUWGEBORENE
KINDEREN.

DOOR

PETRUS CAMPER

*A. L. M. Phil. & Med. Dozor, Med. Anax. &
Chir. Professor Honor. in het Athen. Illustre te
Amsteldam; Lid van de Koninglyke Maatschap-
pye van Wetenschappen van Londen, en Edin-
burg; en van de K. Academie der
Heelkonst te Parys.*

*Als mede Lid van de Maatsch. der Wetenschap-
pen van Haarlem, en van Vlisfingen; Lid
Consultant van het Bataafsche Genootschap;
Correspondent van de Koningl. Acad.
van Wetenschappen te Parys.*

*En Honorair Lid van de Teken-Academie
te Amsteldam.*

Te LEEUWARDEN

Ter Drukkerye van H. A. DE CHALMOT,

M D C C L X I V.

O P D R A G T .

A A N D E N

WEL EDELEN, GESTRENGEN HEERE,
PETRUS BOURBOOM

MEESTER IN DE BEIDE RECHTEN, PRO-
CUREUR GENERAAL VAN DEN LAND-
SCHAPPE VAN FRIESLAND, ENZ. ENZ. ENZ.
MYNEN HOOGGEACETEN BEHUUWD
OOM.

E N A A N D E N

WEL EDELEN HEERE,
ADR. HECKENHOEK

MEESTER IN DE BEIDE RECHTEN, EN AD-
VOCAAT VOOR DE HOVEN VAN JUSTI-
TIE IN HOLLAND, MYNEN HOOGGE-
ACHTEN ZWAGER,

Wel Edelę Gestrenge Heeren!

Niets aangenaamers konde my
te beurt vallen, dan aan het
hoofd van deeze Verhandeling te
mogen stellen de Naamen van U
Wel Edl. Gestr., die my voornaamelyk aangemoedigd hebben, om

*

3

dit

O P O D A R A G O T.

dit onderwerp, als een gedeelte myner Lessen, in den jaare 1771. te Groningen, over de Gerichte-lyke Geneeskunde, gehouden, in het licht te geeven.

U Wel Edl. Gestr. zullen 'er eenige Romynsche Wetten, uit de Geneeskunde, in opgehelder vinden, en eene uitlegging van het berucht geschil over de waare tekenen van leven, en dood in de Nieuwgeborene Kinderen.

De poogingen, die ik aangewend hebbe om de strengheid van eene aangenoome Wet, was het mogelyk, verzagd te zien, zullen, vertrouwe ik, de goedkeuringe wegdraagen van U Wel Edl. Gestr. die my altoos de overtuigendste blyken gegeeven hebben van menschlievenheid, gegrondvest niet alleen op de tederheid van een gevoelig hart, maar teffens op deeze loffelyke stelling, dat het kwaad
door

O P D R A K I N G T

door zagte, en standvastige Wet-
ten gemakkigt betetigd wordt,
-Ik verheuge my by deeze gunsti-
ge gelegenheid; U Wel Edl. Ge-
str. te mogen verzekeren van myn
niet (gegronde) Hoogachting voor U
Wel Edl. Gestr. uitstekende ver-
dienssen en U Wel Edl. Gestr.
te bedanken voor de veelvuldige,
en allervereenlykste weldaaden,
waar mede U Wel Edl. Gestr. my
hebben gelieven te overladden.
Inzonderheid verbleide ik my,
Hoog Geachte Oom! di' heden te
mogen doen op U Wel Edl. Gestr.
TAGTIGJAARIGEN Geboortedag,
een dag te heuchelyker voor my,
en myne Maagschap, om dat het
den Goddelyken Bestierer van het
geheelal behaagt, by U Wel Edl.
Gestr. de, anderzints zoo akelig af-
geschilderde, gebreken van den
achtbaaren Ouderdom, door zyne
goedheid, en milde zegeningen af-
te

O P D R A G T.

te wenden, en U Wel Edl. Geftr. zulke krachten en vermogens te verleenen, die niet minder zeldzaam zyn dan U Wel Edl. Geftr. hooge jaaren.

God geeve, dat U Wel Edl. Geftr. beide nog lange jaaren, voorspoedig leeven tot nut van het algemeen, welkers welzyn, en geluk afhangt van den getrouwen, en belangeloozen dienst van zulke voortreffelyke Mannen! Ik deele dubbeld in dien van U Wel Edl. Geftr. met recht verkregen, en wel verdienden roem: en houde het een der grootste voorrechten my, met verschuldigden eerbied, te mogen noemen.

Wel Edele Geftrange Heeren.

U Wel Eds. Geftr. zeer
Gehoorzaamen Dienaar.

Francker den 6 van
Sprokkelmaand des jaars
1774.

PETRUS CAMPER,

GERECHTELYKE

EN

ONTLEEDKUNDIGE

VERHANDELING

OVER DE TEKÈNEN, VAN
LEVEN EN DOOD IN
NIEUW GEBORE-
NE KINDEREN.

INLEIDING.

Goedgunstige Leezer!

Drie zeer wezenlyke gevallen ge-
beuren'er, in welke de Genees-
kundè te passe komt omtrent
de Nieuwgeborene (a) Kin-
deren. *Het eerste* is, waar in de Erfenis
A van

(a) Ik hebbe het woord *Nieuwgeboren* gebruykt,
om

2 VERHANDELING OVER DE

van den Verstorven Vader niet op de Moeder, maar op het Kind valt waar van zy zwanger gaat, van welken zy vervolgens als Moeder erft. *Het tweede*, wanneer 'er getwyffeld wordt aan den natuurlyken dood van een onecht Kind. *Het derde* is omtrent den H. Doop, welke niet kan toegediend worden, dan aan een Kind, 't welke kenbaare tekens heeft van leven.

Aan het eerste legt de Moeder zeer veel gelegen, om dat dikwerf haar voorspoed 'er van afhangt. In het tweede loopt de ongelukkige Moeder gevaar aan het leven. Het derde raakt alleenlyk die tot de Roomsche Kerke behooren, welker zaak wy, schoon verschillend denkende, ons wel wil-

om dat ik, of schoon te onrecht berispt ben geworden over de uitdrukking van *Eerstgeborene* met de byvoeging van *Kinderen*, in het meervoudige, in de *Haarl. Verb. VI Deel, 1 Stuk*. gelyk dit woord in Holland, byzonder te Leiden gebezigd wordt: men zegt ook *Jonggeboren*; dog gezien hebbende, dat by de Rechtsgeleerden geschreeven wordt *Nieuwgeboren*, oordeele ik het best te zyn deeze schryfwyze te volgen.

willen ter harte neemen, om dat ons voor-
naamst oogmerk is in het uitgeeven van
deezē Verhandeling, de zaamenleving der
Menschen in het algemeen nuttig en van
dienst te zyn.

Het eerste geval is om verscheidene re-
denen zeer raar, deels, om dat de Moeder
niet dikwils zwanger overblyft naa het o-
verlyden des Mans: ten anderen, om dat
de geboorte van zulk een Kind zeldzaam
geschiedende, dan in tegenwoordigheid van
veele getuigen, het leven daar van haast
bevestigd kan worden door die 'er tegen-
woordig geweest zyn: en eindelyk, om dat
de meeste Kinderen levendig geboren wor-
den.

Maar in het tweede doen zig zeer veele,
en zeer merkwaardige moejelykheden op.
Voor eerst, om dat de Moeder, haare zwan-
gerheid verborgen houdende, in eenzaam-
heid kraamt: ten anderen, om dat het Kind,
dood bevonden wordende, het vermoeden
sterk vergroot van omgebragt te zyn; te
meer, om dat ook hier deezē rede plaats
grypt, dat de meeste Kinderen levendig
geboren worden.

A 2

De

4 VERHANDELING OVER DE

De wetten zyn van onheuchelyke tyden af (*b*) zeer streng geweest, om deeze euvel- daad niet alleenlyk voor te koomen, maar ook sterk te straffen. De Geestelykheid zeld-

(*b*) In Frankryk is in den jaare 1480 den 22 Dec. eene Wet gegeven, waar by eene Vrouwe, die haar Kind vermoordt; veroordeeld wordt om levendig verbrand te worden: en door HENDRIK de II. 1556, wierden, den dood verdiend te hebben geoordeeld, die haare zwangernis bedekten, en het Kind van den H. Doop, of begraafenis versteken hadden; en zedert is die Wet dikwerf herhaald, maar hiet in verzagt, dat men ze wegens Kindermoord gehangen heeft. Zie DICT. ENCYCL. *Infanticide*. De Zweden hebben 'er volgens BOEHMER, *Med. in Const. Crim. Carolinam* p. 568. mede het levendig verbranden opgesteld; 't welke te Groningen nog stand houdt, of schoon men thans de Kinder-Moordersen eerst wurgt, en dan verbrandt. Maar in het grootste gedeelte van Duitschland, en Tirol, is die straffe veranderd in levendig begraaven te worden, waar op vervolgens het lighaam met een scherpen paal doornageld wierdt. BOEHMER *ib.* p. 568. §. 18. welke wyze van straffen, Keyzer KAREL DE V. in zyne *Crimineele Const. art. 131.* mede bekrachtigd heeft dog evenwel zoo, dat de Rechter, als 'er water by de hand was, die straffe mogt veranderen in Verdrinken, te weeten in *Culeo*, dat is in een sak gebonden, 't welke mischien overgenoomen is uit de *Const.*

zeldzaam zagmoedig, en altoos yverig om te straffen, heeft door haaren invloed de Wetgeeveren ligt overgehaald, om die ongelukkige voorbeeldelyk te straffen; ook zyn de yffelykste pynigingen uitgedagt, om die medendogenswaardige Vrouwen ter dood te brengen, zonder dat men als nog deeze rampzaalige gevolgen van snoode verleiding heeft kunnen voorkoomen.

Het

Const. van CONSTANTINUS MAEN. voorkoomende in de *Codex Just. Lib. 9. Tit. 17. L. 1.* onder den titul, *de his qui Parentes vel Liberos occiderunt*, dog dan wierdt 'er een Aap, Adder, Haan, en Hond bygevoegd. Evenwel behoort men te weten, dat deeze straffe nimmer plaats hadde, dan wanneer de Misdadige buyten pyn en banden zulks beleden hadde. KAREL DE V. voegt 'er tot grooter afschrik by, vooral wanneer dezelfde Vrouwe meerder Kinderen om hals gebragt hadde, dat zy eerst met gloejende tangen zoude van een gescheurd worden.

Het schynt ondertusschen niet geheel en al ontbloomt van de waarschynelykheid, dat de straffe van *sakken* door U. HUBER 2 *Deel*, 3 *Boek*, 13 *Cap.* § 32. aangehaald, van CONSTANTYN, van Keyzer KAREL DE V. overgenoomen is; al thans zy is nog in Friesland gebruykelyk, of schoon zy zedert den jaare 1734 niet geoeffend geweest is.

A 3.

6 VERHANDELING OVER DE

Het smert my te moeten zeggen, dat zommige Geneesheeren de hand geleend hebben aan die zelfde wetten, welke verzagting ik inzonderheid met deeze verhandeling bedoele.

De wetten daar en boven zyn gemaakt door Mannen, en wel door de zulke, die door rypere jaaren wys geworden, de misdaden uit lighaamelyke driften ontsprooten, met voorbeeldelyke straffen trachten te keer te gaan, terwyl zy vergeeten, hoe sterk de kracht is der drift tot voortteeling in de eerste jeugd, en wel voornaamelyk in die Vrouwen, welke wegens haare minderjaargheid te zwak zyn om de verleidingen aftekeeren; of wegens gebrek aan opvoeding, en geringere afkoomst, door geld, en beloften betoverd, en dikwerf door drank vervoerd, ligt overwonnen worden om de ongeoorloofde lusten van de zulke te voldoen, die, als de bezwangering gevolgd is, wreedheid genoeg hebben, om koele aanschouwers te zyn, indien geene bespotters van de ongelukkige Vrysters, dewelke zy zelfs met list verleid hebben, en die

die hun bloed, het bevrugte Kind naame-lyk, met veele smerten onder het hart draagen.

De Vrouwen derhalven, aan zoo veele rampzaalige, en medelydenswaardige ongelukken blootgesteld, worden in den staat van zwangernis, welke alle gehuwde Vrouwen zwaarmoedig en droefgeestig maakt, overgelaaten aan zig zelve, aan den smaad en verachting der Wereld, en aan de gegronde vreeze voor onoverkoomelyke armoede, en elende! Haare beknelde ziel, meestentyds nog door nabrouw beangst, voor al in dat smertelyk tyd-
stip van baaren, en door wanhoop deerlyk gefolterd, althans daar zy zig verstootten vindt van haare Maagen, en van de gene, die haar ongeluk gebrouwen hebben, wordt afgemat, en neemt veel ligt het ake-
lig besluit, om het zwakke en onnoozele scepzel dat geboren is, als de levendige getuigen van haar ongeoorloofd gedrag, in dat verschrikkelyk oogenblik van diepe ontroering, het leeven te beneemen.

Zy pleegt eene misdaad, die zeer straf-

A 4

baar,

8 VERHANDELING OVER DE

baar, en ten uystersten grouwelyk is, indien wy die Moeder beschouwen konden dit yffelyk stuk in kalmte van gemoed te doen, of als zy van goederen bedeed zig zelve, en het onnozel Wicht bezorgen konde; of wel, wanneer de Wetten haar Ongelukkige het recht gaven, het Kind dien toe te zenden, welke 'er de Vader van was niet alleen, maar de verleider van haare deugd, en de moetwillige bederver van haar voorspoed op de werreld!

Het ongeluk van die Rampzaalige wordt nog vergroot door de strengheid der Wetten. Haare aanwyzing van den Vader immers heeft geene kracht, om dat zy met haare eer teffens haare geloofwaardigheid verliest, volgens de Wet!

De Vroedvrouw onderwylen mag haar in nood niet behulpzaam zyn, dan naa eerst den Vader gemeld te hebben; ik vraage waar toe dient die Wet, indien haare betuiging in dat ernstig tydftip geene genoegzaame kracht heeft by den Rechter? En wat rede verdient zy geen geloof, om dat zy tegens de Wetten van goede orde bezwangerd is?
Om-

Omtrent de Wet de Vroedvrouwen voorgeschreeven, bynaa in alle de Steden en Provinciën van Nederland, moet ik nog deeze aanmerkinge maaken: dat, gesteld de hulpe van eene Vroedvrouwe volstrekt noodzaakelyk zy voor Moeder en Kind beide, het onschuldig Kind, ingeval van weigering, met den dood gestraft wordt om de onderstelde halstarrigheid van de Moeder! En ten opzigte van de onwettig kraamende, wordt deeze met den dood gestraft om eene mischien zeer pryffelyste agterhoudenheid: 't welke niet alleen zeer ongerymd, maar geheel en al strydig is met de allenzints zachte Wetten van ons gezegend Vaderland. Of wel, de weigering van hulpe is eene bloote bedreiging zonder kracht, die ook andere leert, dat de Vrouwen baaren kunnen zonder eenige menschelyke hulpe,

Deeze Wet heeft ongelukkiglyk nog deeze beklagelyke uitwerking, dat de Ongehuuwde bevreesd voor deeze vraage, liever geheel alleen baaren, en ook daarom dikwils in verzoekinge geraaken, welke

door het wegneemen dier Wet konde voorgewooren worden.

De Geestelykheid, die de onwettige bezwangering voor een ontegenzeggelyk bewys van hoererye houdt, weigert zelfs op veele plaatzen het arme Kind, onschuldig aan de misdaden zyner Ouderen, den H. Doop, en wil met Kerkelyke bestraffing de Moeder in het openbaar tot deugd vermaanen, zonder te willen begreipen, dat ook deeze middelen, hoe pryffelyk ook op zig zelve, den Kindermoord vermeerderen, of op zyn minst die Kinderen doen verfteken bleiven van den Doop, en als niemand toebehoorende, elendig omzwerfen!

Wanneer wy ouder, en bedaarder geworden, ons voorstellen, dat een jong Meisje, met list verleid, door het vooruitzigt van zoo veele onoverkoomelyke zwaarigheden vervoerd kan worden, gelyk wy zien dat zy in der daad vervoerd worden, behooren wy haar te beklagen, en geenzints te vervolgen; althans wanneer de geweldige dood van het Kind niet zeer klaarblykelyk kan

kan aangetoond worden, behoort de Geneesheer den zagten weg, dien van menschlykheid in te slaan, en den Rechter de hand te biëden tot barmhartigheid.

Is het niet te verwonderen, dat men in het bepaalen der tekens van Manflag zoo veele uitzonderingen, van *door toeval, door verzuym doodelyk* enz. heeft wecten uit te vinden om den Doodflager, of schoon zyne wil beweezen ware, te ontschuldigen, en zyne straf te verzagten; en dat men by deeze ongelukkellinge, welker misdaad niet uit eene faal van het hart, maar uit eene natuurlyk ingeschaapene drift voorkoomt, alles wil verzwaaeren door de proef van leven en dood met de Longen genoomen twyffelagtig te maaken: en den Rechter alle gelegenheid te beneemen, om de Gevangene wegens deeze vermoede misdaad te slaaken? Het zyn de Geestelyke en de gemoedelyke Wetgeeevers alleen niet, die hier in een ontaard hart toonen, het zyn de Geneesheeren, die met hunne nieuwe stellingen eene zegepraal behaalen willen, door de wreedheid zelve in wreedheid

12 VERHANDELING OVER DE

heid te overwinnen! ZELLERUS, beweerde in den jaare 1691, dat het zinken van de Longen, de vermoedde Kindermoordresfen niet alleen niet kon van straffe bevreiden, maar zelf niet van de pynbank! wie yst niet op zulk eene stelling! moet de pynbank, dat schandelyk werktuig voor de menschelykheid, moet de wreede pynbank de wanhoop en elende nog vergrooten van die ongelukkige en rampzaalige schepzels? wat al bloedige wreedheid stapelt men niet op een, om de deugd te beschermen?

Ik pleite niet voor de misdaad, maar voor de menschelykheid in eene verlichte Eeuwe, in welke de overboodige strengheid der Kerkelyke Wetten weggenoomen is; en in welke wy allen door de beschouwing van waare deugd bestierd, kalmer denken op het menschdom, en deszelfs gebreken. En in welke wy ons wel voornaamelyk behoorden te spiegelen, aan de grootmoedige menschenliefde van andere Volkeren, die ons voorgaan in het stichten van Vondelinghuizen, om deeze misdaad
voor

voor te koomen, en het heil te bezorgen aan die anders verftootene, en voor veele jaaren lang ongelukkige Kinderen!

De beschuldigde Vader behoorde door de Wet gehouden te zyn, het Kind, de Vrucht van zyne listige verleiding, en godlooze ongebondenheid te onderhouden! De beschuldigde Vader behoorde in geval van Kindermoord geboet, of gestraft te worden, wanneer hy geene zorge gedraagen hadde voor de kraamkosten, en het tydig onderhoud van die geene, welke hy verleid, en onteerd hadde!

Men schreeuwt gemeenlyk, dat 'er op die wyze te vreezen ware voor ontechtvaardige beschuldiging: zy is mogelyk, maar niet zeer waarschynelyk. Ook valt zy zeer zelden voor, of schoon de beschuldigde Vaders zig zeer dikwerf met eenen plechtigen eed zuyveren van die aanspraak. Dog indien 'er meer te vreezen is op die wyze voor de goede orde, zoo laat het geheele land de kosten draagen van de gevolgen der ongebondenheid door de Mannen bedreeven, en 'er een Vondelinghuis gesticht

14 VERHANDELING OVER DE

sticht worden, op kosten van ydere Provincie: even als alle Gerechtskosten door de Inwooners in het algemeen gehoed worden, of schoon 'er slegts enkele het voordeel van genieten.

Men werpt hier tegen in, dat op deeze wyze aan de onkuisheid de losse teugel gevierd wordt enz. ik geloove het tegendeel: want het zijn in der daad de Hoeren niet die bezwangerd worden, of bezwangerd zynde haare Kinderen ombrengen; deeze, afgerigt op duizenderlei streeken, keeren die gevaaren ligtelyk van zig af, en weeten door haare snoodheid middelen te vinden, om zig voorraad van geld te verschaffen: Maar het zyn de jonge, onnozele, en dikwerf de allerdeugdzaamste Dogters, die, onder de vervloekte verleiding bezweeken, eene berouwende misdaad in wanhoop door een nog grooter, onbezonnen zoeken te bedekken! Ik herinnere my zeer veele ongelukkige voorbeelden van dien aart: en, onder die, een, welkers herdenking my nog het hart doet beeven: hoe ik in mijne jeugd een jong Meisje

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 15

je de strenge landstraffe van wurging, op gepleegde Kindermoord, heb zien ondergaan, die, tot dat de doodelyke strop haar de stem benam, om wraak schreeuwde over dien Vervloekten, die, naa haare onnozelheid opgeofferd te hebben aan zyne schandelyke wellust, haar hoog zwanger met geweld het huis uitgedreeven, en dus gelegenheid gegeeven hadt tot dit grouwelftuk!

Maar, waarom grouwelftuk? legt de Maatschappye wel zoo veel gelegen aan die misdaad, als aan die van manslag of moord? De Moeder, is waar, beneemt het leven aan een Kind, maar in welk geval, en aan wiens Kind? zy doet het in de verwoerdste van alle driften, en verdelgt dat Kind, 't welke door den Vader verlaaten, aan haar zelve alleen behoort! zy misdoet alleenlyk aan zig zelve, en niet aan de Maatschappye! zy misdoet aan dien God, die zelf misdaden vergeeft, wanneer ze door een waar berouw gevolgd worden! Men zegt, zy zondigt tegens de Wetten, die heilig zyn, en verdient alleen daarom
den

den dood! Ik bekenne dat dit volgens de Wetten waar is, en dat de Rechter, of schoon hy in myne meening instemde, haar ter dood veroordeelen moet; maar wie belet ons die Wetten te veranderen? en waarom zyn wy gehouden de straffe Wetten van KAREL DE VYFDE blindeling te volgen? De *Nemesis Carolina* immers is, gelyk de groote Rechtsgeleerde H. NOORDKERK zeer wel heeft aangemerkt (c), *door hem niet als Graave van Holland, maar als Keyzer gemaakt*, dewelke wy ongehouden zyn te volgen. Dan; het gesse nog vreemder is, zoo wordt 'er in de Friese Wetten geene straf bepaald tegens die misdaad: en men schynt hier omtrent alleenlyk de Wet van CONSTANTYN, die ook van JUSTINIANUS in § 4. *instit. de publ. jud.* aangenoomen is, of van KAREL DE VYFDE, gevolgd, en een weinig verzagt te hebben.

De

(c) *De Matrimoniis ob turpe facinus, quod peccatum Sodomiticum vocant, jure solvendis Dissertatio. Amst. 1733. 8vo Cap. I. §. 7. p. 12.*

De vraag is, of zy meer misdoet dan iemand, die zig zelve voorbedagtelyk het leven beneemt? en die wy zonder eenige straffe dagelyks met luister zien begraven; en kwanswys beschouwen als iemand, die van zyne zinnen beroofd was!

Ik ben niet tegens deeze verzagting der Wet, of schoon ik op het voorbeeld der Milesiers (*d*) wel wilde dat men die laste misdaad straffe, om ze door vrees van het schandaal, 't welke hun naageslachte dreigt, van die misdaad te rug te houden.

Dan ik vraag U, G. Leezer! zoo gy U ontdoen kunt van diep ingewortelde vooroordeelen, of gy niet met my gelooft, dat het verstand van zulk eene ongelukkige Moeder even zeer, zoo niet meer, verbysterd is, als dat van eenen, die zig voorbedagtelyk en moetwillig het leven beneemt? waarom verdienen zy dan geene gelyke versooning? zy verdienen het

ge-

(*d*) PLUTARCHUS *de virt. mul.* en A. GELLIUS *lib. XV. c. x. p. 678.*

18 VERHANDELING OVER DE

gewiffelyk, en wel om deeze rede te meerder, om dat zy alle arm, of armelyk zyn, welke zulk eene grouweldaad pleegen!

Ik moet hier in met den grootmoedigen, den braaven, en menschlievenden BECCARIA over een stemmen, dat 'er niet alleen zagtmoediger middelen tot straffen zouden kunnen uitgevonden worden, maar zelfs, dat wy die misdaad geheel zouden kunnen voorkoomen door het oprigten van een Provinciaal Vondelinghuis. (e) Zyn oordeel over de noodzaakelykheid van straffen, koomt my voor gegrond te zyn; *dat men het straffen van eene misdaad niet bitlyk, nog noodzaakelyk kan houden, zoolang de Wetgever, om dezelve voor te koomen, niet de beste middelen, naar omstandigheden des volks, in het werk gesteld heeft.*

In Parys heeft men waargenoomen, volgens het getuigen van den Heere BOUCHER D'ARGIS (f) dat 'er geene Kinderen meerder te vondeling gelegd worden, zedert men

(e) *Traité des delits & des peines* § 36. p. 125.

(f) *Dict. Encyclop. Exposition d'Enfant.*

men in het Vondelinghuis alle Kinderen zonder naavraag aanneemt. Men heeft op deeze wyze een kwaad voorgekoomen, 't welke nog ten tyde van HENDRIK DE II. met den dood gestraft wierdt.

Indien het Vondelinghuis niet konde goedgekeurd worden, behoorden de Wetten niet minder streng te zyn tegens de snoode Verleiders: dog dit alles moeten wy de Wetgeevers overlaaten, die ik hoop dat, eens verlicht door zulke beschouwingen, haast dit edelmoedig stuk by de hand zullen vatten, en zig geprikkeld vinden door den roemruchtigen yver om een Gesticht te bouwen, 't welke een ewigen luister zou toebrengen aan hunnen naam, en een altoosduurend gedenkteken zyn, van hunne pryffelyke menschenliefde!

20 VERHANDELING OVER DE
EERSTE HOOFDDEEL,

Over eene wettige en levendige
Vrucht.

§. I.

Eer wy over de vereifchtens tot eene levendige Vrucht kunnen handelen, zal het nodig zyn eerst te onderzoeken, wat by de Rechtsgeleerden eene wettige of levendige Vrucht genoemd wordt. Wy zullen ons ten dien einde bedienen van het gezag van den beroemden ALBERTI, die in zyn voortreffelyk Werk *de Jurisprud. Med. p. 150. §. IV.* zegt, dat eene levendige of wettige Vrucht, *partus legitimus* genoemd wordt, zulk eene, die levendig geboren is, en geluid gegeven heeft, of wel, die volkoomen zonder gemis van eenig deel, levendig is ter werreld gekoomen; als mede zulk eene, die op de beoorlyke wyze uit de *Lyfmoeder* is gekomen. Even als of de zulke, die uit 's-Moeders lighaam gefneeden zyn, niet wettig zyn zouden, ofte niet zou-

zouden kunnen genieten alle voorrechten, welke alle andere beschooren zyn?

Deeze evenwel houden zeer veelen voor wettig, gelyk WILDVOGEL *de jure Embryonum*; HAHNIUS *de statu hominis*, en HERTLINGIUS, die uitdrukkelijk stelt, *Venter, an ordinarie editus, an ex utero exfectus, dummodo spiritum edidit, motum corporis, pedum, brachiorum, anbelitu, & similibus, pro integro declarandus.* Dat is: *Een Kind, het zy natuurlyk geboren, of uit de Lyfmoeder uitgesneeden, als het slegts geluid gegeven heeft, of beweeging van het lighaam, beenen, of armen gemaakt, of geheigd heeft, of iets desgelyk, moet voor wettig, of volkoomen gehouden worden.* ALBERTI *ib. p. 149. not. e.* gelyk ook LUTHERUS, die niet alleenlyk eene levendige Vrucht noemt, *welke leeft, maar sterk genoeg is om gemakkelyk te kunnen ademen.* *ib. p. 150. §. 3. not. f.*

Met deezen stemt CARANZA wel over een *de Nat. & legit. partu. cap. 6. p. 413. teste ALBERTI ib. p. 151. not. g;* maar hy zondert de Wanschepzels en de zulke uit, die geene

menschelyke gedaante hebben, of Gedrochten zyn, *ad prodigium declinantes fetus*; van welk gevoelen ook schynt te zyn MULLER *de jure praegnantium. c. 3. §. 7.* waar over wy nader zullen handelen.

§. II.

De Beroemde LUDWIG, die zyne *Institutiones Medicinae Forenses.*, op den voet van den uitmuntenden HEBENSTREIT geschoeid heeft, verklaart zig p. 43. §. 113. terecht, *dat men de voorrechten van geboorte niet weigeren kan aan zulke, welke uit het ligbaam van de Moeders in haaringsnood, of te voren gestorven, gesneden zyn geworden*: waar aan thans voorzeker niemand twyffelt, gelyk ook by de Romynen, in *Pandect. Lib. 28. tit. 2. leg. 11. de liberis, & posthumis*, of (*postumis* zoo deeze spelling om de netheid der taale beter behaagt) *hereditibus instituend. &c.* de zulke voor wettig gehouden zyn, *quod dicitur filium natum rumpere Testamentum, natum accipere, etsi exfecto ventre editus sit,*
nam

nam & hic rumpit Testamentum. Wanneer 'er gezegd wordt, dat een Kind geboren het Testament verbreekt, moet dit ook verstaan worden, *als het uit 's Moeders ligbaam gesneeden is*: want ook zulk een verbreekt het Testament.

By de Ouden schynt men die konstbe-
werking zeer veele maalen gedaan te heb-
ben, te meer, dewyl geene zwangere ge-
storvene Vrouwen begraaven mogten wor-
den, zonder dat het Kind uitgesneeden
was (g); 't welke thans zeer zeldzaam ge-
schiedt, hoe zeer men ook getracht hebbe,
door heilzaame Wetten deeze gewoonte
intevoeren.

De wyze van geboren te worden, kan
derhalven geen verschil maaken in de wet-
tigheid, nog in het genot der voorrechten.
Wy hebben onlangs in de *Gazette Salutai-
re* van den 15 Aug. 1771 gezien, dat in
B 4 Bre-

(g) *Leg. 2. de mortuo inferende; negat lex regia mulierem quae praegnans mortua fit, bumari antequam partus ei excidatur, qui contra fecerit spem animantis cum gravida peremisse videtur. adde HOFFMAN de insignioribus puerperii temporibus schodiasma literarium, p. 18. § 16.*

24 VERHANDELING OVER DE

Bretagne een levendig Kind gefneden is uit de Deye van eene Vrouwe, met behoud van haar leven. Dit Kind is waarfchynelyk, buiten de Lyfmoeder bevrugt, in de buys van *Fallop* voldraagen, en onder den band der buikspieren doorgeschooten, maakende dus aan den bovenkant van de Deye een gezwel, 't welke doorgesneden zynde, het Kind deedt te voorschyn koomen. Wy zien op diè plaats dikwerf groote darmbreuken in de Vrouwen, zoo dat 'er niets ongerymds is in deeze waarneeming.

In tegendeel houden wy het Kind uit de Deye van eenen **LODEWYK ROSCEL** AO. 1330. gefneden, en gedoopt, voor een verdichtzel; en de twift of zulk een Kind deelachtig moest gehouden worden aan het *Peccatum originale*, door **LEON. BERTRAND** **LOTH.** *lib. Resol. Theol. Illustr.* AO. 1653. zeer geleerd verhandeld, voor belaggelyk; gelyk wy ook voor ongerymd houden, de gevaarlyke verlossing van een Kind door den mond van de Moeder, door **BARTHOLINUS** voor waarlyk gebeurd, opgegeeven.

§. III.

§. III.

Wy keeren weder tot de tekenen van Leven, welke vereicht worden, en oordeelen niet onvoegelyk, om de netheid waar mede de oude Wetgevers dit bepaald hebben, het gevoelen van JUSTINIANUS voor te stellen, zoo als het gevonden wordt in *Codicis Lib. 6. Tit. 29. Leg. 3. Posthumus natus vivus, licet ilico decedat rumpit testamentum, si ipse ad nullum declinat monstrum vel prodigium*: dat is, een Kind naa den dood des Vaders levendig geboren, of Naaborling, al sterft het onmiddelyk, breekt het Testament, mits het niet wanschaapen, of een Gedrocht zy. Vervolgens, *si posthumus in hunc quidem orbem devolutus est, voce autem non emissa, ab hac luce detractus est, dubitabitur si is posthumus ruptum facere testamentum posset*: & veterum animi turbati sunt, quid de paterno elogio statuendum sit. Cumque Sabiniani existimabant, si vivus natus esset, ET SI VOCEM NON EMISIT, rumpi testamentum, apparetque, QUOD SI MUTUS FUERAT, hoc

26 VERHANDELING OVER DE

ipsum faciebat: eorum nos laudamus sententiam, & sancimus, si vivus perfecte natus est, licet ilico POSTQUAM IN TERRAM CECIDIT, vel in manibus obstetricis, decessit, nihilominus testamentum rumpi. Hoc tantum modo requirendo, si vivus ad orbem totus processit, ad nullum declinans monstrum vel prodigium.

Dat is: *Wanneer een naaoorling ter wereld kooft, en eer het geluid gegeeven heeft sterft, is het twyffelachtig, of deeze het Testament des Vaders vernietigen kan. Ook zyn de Ouden daar over verdeeld geweest, wat 'er van de uiterste wille des Vaders moest bepaald worden. Dan, vermits de Sabinanen oordeelden, dat het Kind levendig geboren zynde, al hadt het geen geluid gegeeven, het Testament vernietigde, en het geblykt, dat het ook plaats hadde, al gaf het geen geluid, pryzen wy hun gevoelen, en bevestigen het zelve, dat het Kind levendig en volkoomen geboren zynde, of schoon het onmiddelyk, naa dat het ter wereld gekoomen was, IN TERRAM CECIDIT, (b) of onder de banden*

van
(b) De uitdrukking *in terram cecidit*, gaf my in het

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 27

van de Vroedvrouwe stierf; evenwel het Testament vernietigen zoude; wel verstaande, dat het geheel en al levendig geboren zynde, geen Wanscheppzel, of Gedrocht ware. Waar
uit

het begin eenige moejelykheid, en twyffel hoe overgezet moest worden: om dat de Kinderen niet kunnen gezegd worden op de aarde te vallen. Ik vond dat L. VAN DE POLL, *J. Conf. & Antec. Ultrajectinus de Exberedatione, & praeritione Romana, & Hodierna. De tempore partus p. 233. Cap. 37. §. 14.* dit mede duister houdende, twee gevoelens op gaf, dat het beduiden zoude, volgens eenige *terra excipi, seu in terram provenire*, ter wereld koomen; en volgens anderen, op den grond of op de aarde vallen; even als of zy het Kind eerst lieten op den grond vallen, eer de Vroedvrouwen het op naamen, of ontfongen enz. Welk laatste my zeer ongerymd voorkwam: om dat het my waarschynelyker toescheen, dat de Romynsche Vrouwen, gelyk nog heden in de beschaafdste plaatzen, in het bed leggende, baarden. En dat de Vroedvrouwen, vooral wanneer de verlossing voorspoedig was, geene handen aansloegen, voor en al eer het Kind geboren was. Zoo dat de geboorte eerst plaats moet hebben, en dan de verdere hulpe der Vroedvrouw.

Het kwam 'er derhalven op aan, te bewyzen, dat de Vrouwen oudstydts in het bed kraamden, waaromtrent ik niets omstandigs heb kunnen vinden by de oude Geneesheeren, ook niet by TROTULA, die
anders

28 VERHANDELING OVER DE

uit blykt, dat de Romynen die SABINUS volgden, het geluid geeven, voor onnodig hielden om het leven te bevestigen.

§. IV.

anders alle kleinigheden van de Kraamkamer verhaalt. CELSUS evenwel, sprekende over het verlossen eener Vrouw van eene doode Vrucht, zegt duidelyk, *oportet autem ante omnia resupinam mulierem transverso lecto sic collocare &c.* men behoort eerstelyk de Vrouwe op den rug in het bed overdwars zoodanig te plaatzen, enz. Cap. 29. lib. 7. p. 489. waar uit blykt, dat zy anders in het bed overlans lagen. En dit blykt te meer uit HIPPOCRATES Lib. 1, Sect. v. FOES. Tom. 1. p. 617. De bedden schynen geweest te zyn als onze rustbanken, of kribben, los staande op vier pooten: want hy leert, dat men, om de verlossing te verhaasten, het geheele bed met de Vrouw 'er in, op en neder schudden zal, en iets zags leggen onder de agterste pooten, of dat men het voeteneinde zal optillen, en 'er steenen onder schuyven, naar gelang van zaaken. TH. BARTHO-LINUS *de Puerperio Veterum*. p. 54. merkt mede aan, dat tot het Kraambed het Huwelyksbed gebruikt wierdt: wanneer men daar by voegt, dat de Kinderen niet eer nakend ter aarde gelegd wierden, voor dat zy gereinigd waren door de Vroedvrouwen, is het zeker, dat zy dan op de aarde vielen, naa dat zy onder de handen der Vroedvrouwen geweest waren; daar het in de Wet gesteld wordt, te voren te geschieden. Het is daarom ten uiterste waar-schynelyk

§. IV.

• Maar zy wilden dat het Kind *geheel en al geboren*, en geen *Wanfchepzel* zyn zoude. Over welk laatste wy ons niet moeten verwonderen, om dat de Romynen de gedrogtelyke *Wanfchepzels* aanftonds dooden; gelijk ook andere Volkeren de gewoonte hadden; zelfs vinden wy den grooten U. HUBER aan dat zelfde gevoelen gehegt, *Hebend. Rechtsgeleertheid*, 1 Deel. p. 22. §. 16. willende niet alleenlyk, dat men dezelve verfteeken zal doen zyn van alle voorrechten, maar zelfs ombrengen, en dooden.

Daar evenwel het Recht der Natuur ons ingeschaapen, leert, dat zy het zelfde voorrecht behooren te hebben als wy, die wel

nelyk, indien niet zeker, dat *in terram cadere*, hier niet in eenen *physiken* zin genoomen is, maar voor TER WERRELD KOOMEN, en wel by verandering: want daar volgt, *si vivus ad orbem processit*, en daar gaat voor, *si posthumus in hunc orbem devolutus est*. Om deeze reedenen heb ik overgezet, *naa dat het ter werreld gekomen was*.

wel gemaakt zyn. Behalven dat, konnen er zeer veele nuttig worden aan de Maatschappye, en derhalven aan zig zelve. Wy hebben reets zeer veele Monsters gezien, en allen, welke LUCRETIVS zoo duidelyk *Lib. V. vs. 835.* beschreeven heeft, verfehede ne zonder armen, zonder beenen *orba pedum partim, manuum viduata vicissim, &c.* Dog onder deze twee, die, of schoon zy geene armen, geene handen, geene beenen, en geene voeten hadden, verwonderlyk loopen, en huppelen konden; en daar het op aan komt, volmaakt wel schreiven; en de pijn vermeiden konden: ook waren de teeldeel en van beider, volmaakt wel gefield. De een had, gehuurd zynde, een welgeschapen Zoon voortgeteeld. Wat rede zullen wy dan de Wanschepzels de voorrechten misgunnen van andere Kinderen? En wat doet het tot de Ziel, die, hoe ongedaan ook het lighaam zyn moge, daarom geene mindere hoedanigheden heeft? De meeste evenwel sterfen, of in de geboorte, of schielyk daarna, ten waré de wanschapenheid in zulke

dee.

deelen plaats hebbe, die minder noodzaaklyk zyn tot het leven.

Het vooroordeel wegens Gedrochten in het byzonder, van welken U. HUBER, en andere, voornaamelyk spreekten, schynt afkoomstig van een zeer dwaas gevoelen der Ouden, die meenden, dat uit de schandelyke vermenging van Menschen met Dieren, Gedrochten van wonderlyken aard konden geboren worden; op die wyze zegt onder anderen PLUTARCHUS *in Dissert. quad. bruta ratione utantur*, aan het einde, dat de Mannen zig met Geiten, Zeugen, en Merrien hadden vermengd: en de Vrouwen op Dieren verbit waren geworden; en uit deeze bouwelyke gesprooten zyn de Minotauri, Aegipanes, en voegt hy 'er by, zoo als ik denke de Spinxen, en Centauren: welke ongerymde stelling PLINIUS *Lib. 7. c. 7.* mede bevestigt.

Dog veel gevaarlyker is de stelling van ZACHIAS *Consult. 22. p. 29.* als of 'er, wanneer het Kind de gedaante van een Ezel of Hond hadde, vermoeden vallen moest, dat 'er schandelyke verzaamelingen plaats gehad hadden. In-

Indien zulke Gedrochten konden voortgebragt worden, waren zy zekerlyk niet te dulden, en verdienden in der daad de voorrechten der Menschen niet; ikoordeele daarom dat GROTIVS en HUBER, indien zin dit mede gesteld hebben.

Het is zeker, dat 'er veele voorbeelden zyn van zulke schandelyke vermengingen; als door PLUTARCHVS aangehaald worden; by myn leeftyd zelve zyn 'er zulke voorgevallen, waar van men het denkbeeld niet zonder afgryzen beschouwen kan; dog daar van koomen geene Kinderen. De groote, en wyze Schepper heeft dit belet; door eene byzondere voorzieninge; en is het al dat Diëren van het zelfde geslacht, dog van byzonder soort, voortteelen, gelyk de Ezel met het Paard, zoo zyn de Jongen onvruchtbaar; en alle de voorbeelden van Muil-Ezelinnen die gebaard zouden hebben, door de Ouden aangehaald, loutere verdichtzels.

Maar te vermoeden, dat 'er zulk eene ongeoorloofde en grouwelyke vermenging plaats gehad hebbe, gelyk ZACHAS schynt

te

te willen, om de fchynbaare gedaante van een Kind, dat fchielyk door de wilde, en ongerymde verbeelding der aanfchouwers, tot eene of andere gelykeniffe gebragt wordt, zoude van de allergevaarlykfte gevolgen zyn voor het Mefchdom; en in het byzonder voor de Vrouwen, die de eenigfte in het gevaarlyke vermoeden van fchandelyke vermenging, vallen kunnen. Wy moeten derhalven onderscheid maken, tuffen Gedochten en Wanfchepzels, houdende de laafte voor mismaaakte Kinderen van Mefchen, de eerfte voor de *Prodigia* der Ouden, welke alleen in verbeelding beftaan.

Evenwel verdrongen de Ouden, gelyk wy by JULIUS OBSEQUENS leezen, niet alleen de Monfters, maar vooral de zoodanige, welker teeldeelen twyffelachtig waren, zelfs al waren zy reets eenige jaaren oud, gelyk p. 42. dat, *een Jongeling flegts voor de helft Man, en bynaa 12 jaaren oud zynde, op bevel der Priesters gedood was.* LIVIUS bevestigt het zelfde. Onderwylen worden zulke nog dagelyks, en zeer

C dik-

34 VERHANDELING OVER DE

dikwils geboren, zonder dat zy eenig ander gebrek hebben, dan omtrent de voortteeling.

Dog dit zoude ons te verre afweiden van ons oogmerk: wy hebben alleenlyk de ongerymdheid der Oude Heidenen, omtrent dit stuk, willen aantoonen, en de oorzaak der dwaaling, of mischien onduidelijke benaaming van H. DE GROOT, U. HUBER en P. ZACHIAS.

Wy keeren te rug tot den tyd, op welke een Kind voor levendig of wettig, moet gehouden worden.

§. V.

LUDWIG bepaald op het voorbeeld van HEBENSTREIT (i) de tekens van leven op deeze wyze: *wanneer een Kind op de zesde maand, of in het begin der zevende, geboren, met moeite ademt, en slegts eenigzints krewnt,*

(i) *Anthropologia Forensis*, 8o. 1753. welk uitmuntend Werk wy niet genoegzaam aanpreizen kunnen.

kreunt, of ronkt, kan men het zelve wel eigentlijk geen leven ontkennen; maar evenwel niet voor volkoomen levendig verklaaren, ten zy het zoo veel krachts hadde, dat het de adembaaling met eenig geschrei, met het zui- gen der borst, of het neemen van eenige vloei- baare spyze bevestigen konde. §. 112. p. 42.

Het zy my geoorloofd van deezen be- roemden Man te verschillen: om dat hy veel verder gaat, dan ooit de Romynsche Wetgeevers, en Rechtsgeleerden gedaan hebben. Wy hebben immers met het ge- zach van JUSTINIAAN bevestigd, dat het Testament vernietigd wierde, al hadde ook het, naa 's Vaders dood geboren Kind, of de Naabooring, geen geluid ge- geeven, indien het slegts leefde!

Ademen, en schreyen, of geluid gee- ven, verschillen zeer van elkander. Kin- deren immers schreyen zomtyds niet, dan een uur, en langer naa de geboorte: de slym van het vogt, daar het in 's Moeders lighaam in gezwommen heeft, als ik het zoo mag uitdrukken, vervult zomwylen den mond, en neus zoo, dat de ademhaa-

ling niet met genoegzaame kracht geschieden kan, of wel de zwakheid van het Kind belet zulks. Het is my dikwerf gebeurd, dat ik Kinderen met moeite verlost hebbende, 'er geen leven aan bespeurde, dan eenigen tyd naa de geboorte.

JUSTINIAAN heeft derhalven zeer wel gesteld, dat een Kind voor levendig, en wettig moest gehouden worden, al stierf het onmiddelijk naa dat het geboren was, of onder de handen der Vroedvrouwe, al hadde het niet geschreid.

Het geschrei, het zuigen, en drinken van een Kind, zyn derhalven geene enkele tekens van het leven, maar wel van de kracht des levens in de Kinderen.

Dog nog veel minder kan ik begreïpen, hoe LUDWIG den tyd des dragts in aanmerkinge kan neemen, daar de Oude Wetgevers zig zelven hier over klaar geuit hebben; te weten, dat 'zelfs eene onvoldraagene Vrucht, zonder eenige bepaaing van maanden, levendig gehouden wierdt, wanneer het geademd hadde. *In Pand. Lib. 28. Tit. 2. Leg. 11. De animali non integro edito*

edito. Dat is: van eene onvoldragene Vrucht, zegt ULPIAAN, etiam rumpere Testamentum, dummodo respirat, & vagitum edat. Dat zy het Testament vernietigt, als zy slegts ge-ademd, en geluid gegeven heeft. Quid si non integrum animal editum sit? cum spiritu tamen, an adhuc Testamentum rumpat? & hoc tamen rumpit.

Men zal immers niet willen twisten, wat door *vocem emittere, vagitum edere*, en *cum spiritu*; dat is, door geluid geeven, schreijen, en geluid, verstaan moet worden? deeze zyn alle klaare tekens van eene vry sterke ademhaaling. Maar LUDWIG wil, dat benaauwd ademen, of kreunen, geen genoegzaam bewys zoude zyn; daar JUSTINIAAN het leven erkent, *etsi mutus fuerat*, (k) dat is, of schoon het geen geluid gaf:

(k) Hier door moet men niet verstaan, of schoon het stom was; want daar van kan men niet oordeelen, voor dat het Kind een jaar, of meerder oud zynde, beginnen moet te spreken; van welke ouderdom hier niet gehandeld wordt, maar van Nieuwgeborene Kinderen. Behalven dat, zoo schreyen, en laggen de inderdaad Stomgeborene even eens

gaf: Zoude men daarom de ademhaaling ontkennen? zien wy niet duizendemaal in Bejaarden, dat zy eenige uren, zelfs dagen in eene flauwte leggen zonder zichtbaare ademhaaling, en nogthans door andere tekens het leven te kennen geeven?

Ik verloste te Groningen den 11 May 1772. eene onvoldraagene Vrucht, by de voeten, welker leven zeer sterk was, en my om de kleinheid verwonderde, als ik haar by de voeten keerde. Zy was een Meisje, zwaar $1\frac{1}{2}$ Pond, en lang 14 Groninger Duimen; te zwak om beide de oogen te openen, het rechter bleef geslooten. Dit tedere Schepzel heeft niet geschreid, dat is, heeft met geene kracht geademd, maar ademde met gekreun; het nam een weinig melk naar zig, hadt tweemaal afgang, en

als die wel gesteld zyn. Zoo dat hier *mutus* moet uitgelegd worden, gelyk wy het overgezet hebben. Daarenboven hangt stom zyn niet af van het spraakdeel, maar meestentyds van doofheid, daar de Kinderen mede geboren worden: of schoon ook door stuypen en dergelyke toevallen, het spraaktuig lyden kan, en stom worden.

en leefde ruim 31 uuren: want den 11 'savonds ten 6 uuren wierdt het geboren, en ftierf den 12 'snagts ten half twee uuren. De Moeder konde den waaren tyd van zwangernis niet verzekeren, om dat zy nu en dan gevloeid hadde.

Volgens LEVRETS uitrekening, zoude het omtrent 7 Maanden zyn, om de lengtes wille van 14 Duimen. Volgens MAURICEAU, die het gewigt alleen gade slaat, zoude het veel minder te schatten zyn, om dat hy een Kind van 7 Maanden, 4 Ponden gewichts toefchryft, 't welke even onzeker is; aangemerkt, 'er een groot verfchil in lengte en zwaarte, van voldraagene Kinderen by dezelfde Ouders, plaats heeft: zoo dat nog een nog ander, iets zekers opgeeven kan.

Of fchoon dit grootere betrekking hebbe op de bepaaling van een Miskraam, moest ik 'er evenwel dit van zeggen, om overtuigend te doen zien, dat LUDWIG hier omtrent, niet oplettend genoeg geweest was.

§. VI.

Van oneindig grooter gewicht is deeze in der daad moejelyke vraage: of men, omtrent het leven en dood van een voldraagen Kind, volkoomen staat mag maaken op het getuigen van eene beëdigde Vroedvrouw? En of 'er tekenen zyn, dat een Kind naa de geboorte geleefd heeft, of schoon nu dood, welke door het onderzoek der Geneesheeren, al waren zy by de geboorte niet tegenwoordig geweest, kunnen worden bepaald, met dat vertrouwen, dat 'er de Rechter volkoomen staat op kan maaken?

Deeze vraage heeft invloed, niet alleen in geval van Erfrecht, maar vooral, wanneer een Kind ondersteld wordt kort naa de geboorte vermoord te zyn.

Wy zullen, om dit gewigtig stuk met orde te ontwinden, *eerst handelen over de zekere tekenen van Leven en Dood, in een Nieuwgeboren Kind; daar naa over de adembaaling, en ademing van het Kind in 's Moeders ligbaam; vervolgens onderzoeken*

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 41

ken, of het Kind in de geboorte zelve, als de vliezen gebrooken zyn, ademen kan; en eindelijk, of het dryven en zinken der Longen, een zeker teken geeven konnen van leven of dood, in, of naa de geboorte?

Om dit te klaarer te doen, zullen wij voor yder een bijzonder Hoofddeel bezigen, en daar naa eerst het wettige besluit volgens onze gedagten voorstellen.

42 VERHANDELING OVER DE
TWEEDE HOOFDDEEL.

*Over de tekenen van Leven en
Dood, in een Nieuwgeboren
Kind.*

§. I.

De gevallen, waar in deeze tekenen te passe koomen, hebben wy reets gefeld drieërlei te zyn; het vererven van het Vaderlyk goed des Naabooring op de Moeder, het toedienen van den H. Doop, en het vermoeden van gepleegde Kindermoord.

Een Kind kan sterven eenige oogenblikken voor de verlossing, in de verlossing zelve, en kort daar naa. De vraage is, leeft het, is het dood, en wanneer gestorven?

Een Kind wordt gehouden levendig te zyn, als het zig beweegt, zyne warmte lang behoudt, en geluid geeft: aan welke tekenen niemand twyffelt.

§. II.

§. II.

Maar een Kind kan geboren worden geheel geslooten in de vliezen, in welk geval zyne beweging wel klaar gezien kan worden, als het sterk is, maar het kan niet ademen, en derhalven niet schreyen; evenwel kan het vry lang, als het warm gehouden wordt, op die wyze leeven. Dog, wanneer de vliezen niet geopend worden, en de vrye lucht geen toegang kreigt, sterft het Kind noodwendig.

Voor eerst kunnen wy bewyzen uit zeer veele verlossingen, lang naa den dood der Moeders voorgevallen, dat een Kind, wel en warm beslooten, nog lang kan leeven: dog dit eene geval, 't welke STALPERT VAN DER WIEL *Obs. Rar. cent. post. p. 355.* aanhaalt, zal den Lezer ontwyffelbaar overtuigen. Eene zwangere Vrouwe, wierdt in de belegering van *Bergenopzoom*, door het springen van een stuk geschut, zoodanig in twee stukken gereten, dat de bevrugte Lyfmoeder in het water viel, en om-dreef; welke een Soldaat, om dat hy 'er
leeven

44. VERHANDELING OVER DE

leven in bemerkte, ophaalde; men redde het Kind, en bragt het naar de *Gouvernante* CLARA EUGENIA, die voor de opvoeding zorgde enz. p. 355. en 356.

§. III.

Laaten wy stellen, dat een Kind in de vliezen geboren, of door onkunde van de Vroedvrouw, of eenig ander opzet, door gebrek aan lucht gestorven zy; zullen wy daarom stellen, dat het na de geboorte niet geleefd hebbe? voorzeker niet.

Men zat mischien aanmerken, dat dit zelden voorvallende, niet ligtelyk eene oorzaak van geschil zyn kan? dog de ondervinding leert ons hier van het tegendeel. De Groote HARVEUS *de Generat. Anim.* p. 356. meldt met zeer veel rede, *Obstetricibus expertis non ignotum esse, Mulieres aliquando conceptum integrum cum ambientibus membranis illaesis excludere.*

Dat is: *Hoebet Vroedvrouwen, die eenige ondervindinge hebben, niet onbekend zyn kan, dat Vrouwen zomwylen de Vrucht, geheel en al in de vliezen geslooten, baaren: met dee-*

deeze byvoeging, *atque hujusmodi partus videtur maxime naturalis, in quo foetus (tanquam fructus maturus, qui ab arbore totus solvitur, seminibus ante destinatum a natura tempus minime effluentibus) una cum secundinis elabatur.* En zoodanig eene verlossing, schynt de allernatuurlykste te zyn, in welke het Kind (als eene rype Vrucht, die geheel van den Boom valt, eer de Zaaden voor den bestemden tyd der natuur 'er uitvallen,) te gelyk met de Naageboorte geboren wordt.

VELTHUYZEN, en DIEMERBROEK hebben, volgens het getuigen van ESCHENBACHIUS p. 190. daar van verscheidene voorbeelden aangetekend, of schoon hy het raar houdt, om dat de Schreivers over de verloskunde, 'er geen gewag van maaken; evenwel zegt hy, van eene Vroedvrouw gehoord te hebben, dat een Tweeling zynen Broeder schielyk volgde, geheel en al in de vliezen beslooten; p. 192.

Alhoewel ik hier in van HARVEUS verschille, van die Geboorte, om dat zy hulpe vereischt, niet voor de natuurlykste te houden, kan ik niet verby te melden, dat
ik

46 VERHANDELING OVER DE

ik in den jaare 1745. te Leiden zulk een Kind gezien, en ontleed hebbe, naa 'er de aftekening van gemaakt te hebben, die ik nog bewaare. Vervolgens heb ik 'er te Amsterdam twee gekreegen, waar van ik eenen in myne verzaameling bewaare, en den anderen aan den Heere SCHLOSSER gegeven hebbe, die naa zyn ontydigen dood, verkogt, en in andere handen geraakt is. 't Geene driemaal by myn zeker weeten gebeurd is, kan derhalven niet voor zeldzaam gehouden worden.

§. IV.

Zulk een Kind moetwillig in de vliezen te laten, is by my een Kindermoord in der daad; schoon niet onder de Wet vallende, en het niet geademd hebbe: maar in dat geval, worden 'er onwraakbaare Getuigen vereischt, die verzekeren kunnen, dat het geleefd hebbe: 't welke derhalven alleen in Erfrecht te passe koomt, daar men Getuigen by de verlossing roept. Maar by onechte Kinderbaaring, gelyk in het geval te Leiden, zoo even gemeld, kan men dit niet

niet weten; en het zoude ten uiterste onmenschelyk zyn, iemand aan deezen moord schuldig te houden, wanneer het niet zeker beweezen wierdt, dat het geleefd hadde: en zelfs in dat geval, konde het niet, dan *door verzuim* gestorven, geoordeeld worden; op dezelfde wyze, als eene wond met scherp geweer gemaakt, en den dood veroorzaakende, indien dezelve verzuimd is, niet voor *volstrekt doodelyk* gehouden wordt. Gesteld, de Vrouwe hadde in eenzaamheid haar Kind op die wyze gebaar, zoo wierdt het verzuim *toevallig*; om dat zy onderfeld moet worden, niet spoedig genoeg in staat, ook niet kundig genoeg geweest te zyn, om de vliezen tydig, en met verstand te openen.

§. V.

Uit het voorgemelde blykt derhalven, dat zulk een Kind, waar in, om de gesloottenheid der vliezen, de ademhaaling onmogelyk is, en de Longen naa den dood in het water zinken, evenwel moet gehouden

48 VERHANDELING OVER DE

den worden voor levendig geboren; onder deze voorwaarde nochtans, dat de beweging der deelen gezien zy geworden, door geloofwaardige Getuigen.

Dat nu zulke bewegingen zeer zichtbaar zyn moeten, of zyn kunnen, blykt uit de zulke, welke voor de baaring, of in de baaring onverloft sterven, aan welker ligchaam, en dus door de vliezen, lyfmoeder, en buikspieren met het vel, heen, de beweging der Vrucht zeer sterk gezien, en gevoeld is geworden.

DER-

DERDE HOOFDDEEL.

*Over de Adembaaling van de Vrucht
in 's Moeders ligbaam.*

§. I.

Het gebeurt onderwylen, dat de Getuigen, door geld omgekogt, staande houden, dat het Kind geschreid, en derhalven de allerzekerste tekens van leven gegeven heeft, of schoon het dood van de Vroedvrouwe ontfangen, en overgegeeven is.

Misfchien zoude men kunnen beweerē, dat de Getuigen het Kind hadden hooren schreyen voor de geboorte niet alleen, maar voor het begin der baaring, en dus in goede hadden getuigd het geschrei gehoord te hebben, of schoon het Kind waarlyk dood geboren was: Om dat zeer veel anders geloofwaardige Schreivers stellig verzekeren, dat de Kinderen, in de Lyfmoeder nog opgeslooten, in der daad ademen kunnen; 't welke, indien waar was,

D

teffens

teffens de proeve van de Longsdryving , geheel en al krachteloos zoude maaken. Om welke rede dit Stuk van naby verdient onderzocht te worden.

§ II.

Ik weet niet ooit in een der Oude Schreivers van de *Vagitus Uteri*, of *Vagitus foetus in Utero*: dat is, van het *gesabrei der Kinderen in de Baarmoeder*: eenig voorbeeld gevonden te hebben; ook verzeekt de Grootte HALLER, die zig byzondere moeite gegeven heeft, in het *aanbealen der Schreivers*, het zelfde, *Tom. 3. Physiol. p. 399. not. k.* haalende alleenlyk aan de zulke, welke even voor, of binnen eenige eeuw geschreeven hebben.

Opzettelyk heeft de Beroemde NEENHAM, in den jaare 1667. in zyn anders fraai Boek, *de formato foetu*, beweert, dat de lucht indringen konde, langs de natuurlijke deelen der Moeder, tot in de vliezen van het Ey, daar het Kind in beslooten is; en neemt het voornaamste bewys uit de

Va-

Vagitus Uteri, aan welke hy eerst niet gelooven konde, tot dat hy het volgende geval van eene Mevrouw in Chestershire vernam. p. 84. Deze Adelyke Vrouwe zeven maanden zwanger zynde voelde, als zy naa den eeten met haaren man, Cappellaan, en andere, in de Eetzaal zat, eene geweldige beweging in den buik, en daar op hoorde men schielyk een geluid, waar van men den oorsprong, aan de Vrucht niet denkende, nauwlyks ontdekken konde. Kort daar op wierdt die Vrouwe ten tweede maale sterk ontroert, zoo dat zy haar lighaam, en klederen zien bewegen, hoorende daar op een geschreeuw, 't welke daar van daan kwam. Ten derde maale het zelfde gebeurende, verneemen zy alles ten klaarste, en worden nu, oplettender gemaakt zynde, overtuigd, *dat het geluid uit de Lyfmoeder kwam!* nog zegt NEEDEHAM, als hy schreef, leeft dit Meisje, 't welke in haar Moeders lighaam sprak! Wy zullen de ongerijmheid van deze geschiedenis niet aantoonen, maar alleenlyk aantekenen, dat NEEDEHAM dit niet zelfs, maar by verhaal hoorde. D 2 BOH-

BOHNIUS, de wel eër zoo beroemde Profesfor te Leipfig, en zoo wyd vermaard wegens zyn keurig Werk, over de fchouwinge der wonden, bewyft de mogelykheid van *bet gefchrei in de Lyfmoeder* met het gezag van SENNERTUS, TIMAEUS, en BOYLE dien grooten Engelfchen Wysgeer, en bevestigt dit fpreeken in de Lyfmoeder met zyne eigene bevinding p. 350. van zelf in de Huisvrouwe van zekeren Godgeleerden, en Aartsdeken der Kerke, de *Vagitus Uteri* gehoord te hebben.

STALPERT VAN DER WIEL redeneert op dezelfde wyze, en bedient zig mede van het gezag van BOYLE. p. 354. *Obs. 32. Cent. Post.*

ZELLERUS, de *Pulmon. in aqua subfidentia*, welke verhandeling HALLER in het *Vde Deel*, zynr *Anatomifche Differt.* p. 555. uitgegeeven heeft, ftelt dit niet alleen mogelyk, maar befluit, dat de *Vagitus Uteri*, voorzeker niet behooren gehouden te worden voor oude Vrouwen sprookjes, maar dat zy wel zeker in de zwangere Vrouwen plaats hebben, en waargenoomen zyn.

Om

Om gezag tegens gezag te stellen, moet ik zeggen, dat de Groote HALLER de mogelijkheid ontkent, om dat 'er geene lucht kan koomen door de vliezen van het Ey tot by het Kind. MORGAGNI ontkent de mogelijkheid van gelyken. Dog, gezag koomt hier niet te passe, om dat het Kind niet alleenlyk in sterke vliezen beslooten is, maar in water hangt, of, zoo gy wilt, zwemt, althans van alle kanten omringd wordt. Zoo dat, al konde de lucht door den mond der Baarmoeder henen dringen, deeze vliezen, en het vogt den verderen loop tot het Kind belatten zouden.

NEEDHAM onderwylen tracht zynen Leezzer in te neemen met deeze vraage p. 85. *waarom is het geluid geeven in de Lyfmoeder zulk een wonderstuk, daar wy dagelyks de Kiekens in het Ey hooren piepen? of schoon de schaal en vlies van het Ey geheel bleiven?* Dog deeze vergelyking, hoe schoon schynende ook, is geheel en al van kracht ontbloot, want de lucht kan vryelyk, door het dikke einde van het Ey, in het vlies indringen, welke vol wyde poren is; gelyk al-

54 VERHANDELING OVER DE

Ieteerst door BELLINUS is aangetoond, vervolgens door STAEHELINUS, en ook door VALISNIERUS en LEMERY, volgens het getuigen van HALLER *ib. p. 402.* Zoo dat die vergelykinge te eenemaal vervalt. Het Kieken daarenboven, met de Moeder geene vereeniging hebbende, moest noodwendig lucht ademen kunnen, welke het Kind missen kan, en missen moet, tot dat het geboren is.

Het is dan onmogelyk dat een Kind, in de vliezen beslooten, ademt, en nog onmogelyker, terwyl het in 's Moeders ligchaam bevat is. Zoo dat alle gevolgtrekkingen uit deeze verziende en ingebeelde historien, geheel ongegrond, en teffens ongerymd zyn!

§. III.

Een Kind ademt niet ligt voor dat het geheel, althans met de geheele borst en buik, geboren is, om dat de ribben, of het middenrif, zig moeten kunnen uitzetten, 't gene niet geschieden kan, zoo lang het
Kind,

Kind, al zyn de vliezen open, binnen in de Baarmoeder legt; want het afloopen van het water geeft geene meerdere ruimte aan het Kind, om dat de Lyfmoeder, in evenredigheid van die vermindering, zig vaster om het Kind toe sluit; en wel zoo sterk, dat men niet dan met groote moeite, en niet zonder geweld, dezelve uitzet met de hand, als men een Kind zal keeren; en by de voeten haalen.

De Geneeskonstenaaren hebben elkanderen, myns oordeels, misleid door de Kinderen in hunne boeken af te beelden, in eene eyvormige ruime Lyfmoeder, zelfs als de vliezen gebrooken zyn, en reets de hand des Vroedmeesters binnen gebragt is. Zoo draa men een boek opslaat, over de Verloskonst handelende, bevindt men deeze faal, uitgezonderd by SMELLIE, dien ik byzonder aangemaand hebbe, om dit gebrek in zyne platen te vermeiden. Ik verklaare zelfs hier omtrent onzeker geweest te zyn, tot dat ik deeze knelling by het verlossen van Vrouwen gewaar wierd, en daar van, door het openen van eenige met

het volle lighaam gestorven, die ik te Amsterdam gelegenheid had te ontleden, ten vollen overtuigd wierdt.

Dit zal ons in het vervolg te passe koomen; wy zullen eerst onderscheidenlyk handelen over de twist in den jaare 1740, voorgevallen, tussen den Hoog Leeraar CROESER te Groningen, gesterkt met den Geneesheer B. IDEMA van Leeuwarden, en den Heelmeeester ROUKEMA, mede van laast-gemelde Stad.

§. IV.

Het geschil liep over de tekenen, of een Kind naa de geboorte geleefd hadde, en de grondslag daar van was gevestigd op deeze stelling; *Dat een Kind ademen konde in de Lyfmoeder onder de haaring, en sterven eer het geboren was*: en derhalven, *dat het dryven der Longen op het water geen zeker teken was van eene levendig geborene Vrucht.*

Dit stuk is van zulk een gewicht in de *Medicina legalis*, of *forensis*, dat het zeer wel verdient uit den grond op onderzocht te worden.

De

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 57

De Vrouwen in onecht baarende, zegt BOHNIUS p. 335. waren te voren gehouden met geloofwaardige Getuigen aan te toonen, dat zy een dood Kind ter Wereld gebragt hadden, of wierden, indien zy dit niet bewyzen konden, volgens de *Crimineele Ordonn. van Saxon*, door KAREL DE V. gegeven, tot de Pynbank gebragt; 't en ware het klaar gebleek uit de verrotting van het Kind, of de bedorvene Nageboorte, dat het waarlyk dood geboren was.

Wy vinden deeze Wet, overeenkoomstig met het laatste van de tweede verdeling van de 131 Wet van deezen Keyzer, by BOEHMER *Meditationes in Constitutionem Criminalem Carolinam*, p. 549, 550. zonder dat 'er eenige tekenen worden opgegeeven; het is nogthans klaarblykelyk, dat de tekenen, door BOHNIUS bygehaald, niets zekers in dit tedere stuk besliffen konden; en daarom niet te verwonderen, dat de Geneesheeren zig bevlytigden, om zulke proeven uit te vinden, die den Rechter overtuigen konden, of, en wanneer de

58 VERHANDELING OVER DE

Pynbank moest te hulpe genomen worden.

§. V.

In het laatste der voorige eeuw, hebben daar in geslaagd de onsterfelyke HARVEUS, de luister van Engeland, en SWAMMENDAM, de roem van Holland; ook zyn door HIGHMORE, BARTHOLINUS, en THRUSTON, zeer veele uitmuntende proeven genomen met de Longen van nieuwgeborene Kinderen, welke allen bevestigden: *dat de Longen van Kinderen voor de geboorte gestorven, en in bet water gelegd, zonken; en in tegendeel, van die geleefd, of geademd badden, op deszelfs oppervlakte dreeven.*

Waar uit die uitmuntende, braave en godvruchtige Mannen, door pryffelyk medelyden getroffen omtrent die ongelukkige Vrouwen, gevolgen getrokken hebben, die den Rechter in staat stelden, om de grouwelyke Pynbank te kunnen ontwyken, vooral, *wanneer de Long zonk,* als een vast bewys, dat de Geborene niet leven-

levendig, maar dood ter wereld gekoomen was!

De onvergelykelyke MORGAGNI, die tot in zyn negentigste jaar, de Genees- en Ontleedkonst met onbegrypelyken yver onderweezen heeft, merkt te recht op in zyn weergaaloos Werk, *de sedibus & causis Morborum, Lib. 2. cap. 19. p. 188. §. 45.* dat GALENUS *de Ufu Part. Lib. 15. c. 6.* wel aangetekend hadde, dat de zelfstandigheid der Longen in Ongeborene zwaarer dan water was, en daar tegen ligter in diegeademd hadden. Dat dit ook door SPIEGELIUS bekrachtigd was geworden; maar, dat hy niet wift, dat ooit iemand in de herzen gekoomen was, om deeze proeven ten nutte te maaken, dan weinige jaaren voor dat hy het licht gezien hadde, *nisi paucis ante suam aetatem lustris?* En dat ook om die rede nog by ZACHIAS, nog by FIDELIS, nog by PARR, eenige melding gemaakt wierdt van deeze proeven. *ib. §. 45.*

Men behoort te weeten, dat MORGAGNI geboren is in den jaare 1682. en dat ZACHIAS allereerst zyn voortreffelyk Werk, de
Quaest.

Quaest. Med. Legales, uitgegeeven heeft, in den jaare 1634.

§. VI.

Deeze nieuwe proeven wierden, gelyk gemeenlyk gaat, niet van allen even gretig aangenoomen, maar hevig bestreeden van zommige, gelyk blykt uit ZELLERUS, daar wy reets van gemeld hebben, die in den jaare 1691. openbaar deeze leerstelling verdedigde. *Infanticidas non absolvit, nec a tortura liberat, nec respirationem in Utero tollit pulmonum infantis in aqua subsidentia.* Dat is: *Het zinken van de Longen in het water kan de Kindermoorderessen niet bevreiden van de Pynbank, nog om verrestooten, dat de Kinderen in de Lyfmoeder niet kunnen ademen!* Zie by HALLER *Dissert. Anat. Tom. V. p. 531.* In die verhandeling berispt hy zeer scherp THRUSTON, SWAMMERDAM, BARTHOLIN, DEUSSING, DIEMERBROEK, BLANCARD, de Amsteldamsche en Leidsche Geneesheeren, het *Colleg. Med.* van Utrecht, om kort te zyn, nog zeer veele anderen,

deren: dat zy, met hunne nieuwe proeven, de Kindermoorderessen niet alleen van de Pynbank, maar van de doodstraffe trachten te bevreiden. Eene ongegronde bestraffing in der daad; het was te wenschen, dat hunne edelmoedige, en waarlyk deugdzaame poogingen eenen gelukkiger uitflag gehad hadden!

ZELLER brengt gevallen by, die volstrekt ongerymd zyn, van zulke, wier Longen zonken; of schoon zy geademd hadden, en stelt de ademhaaling, gelyk wy reets gezegd hebben, mogelyk in de vliezen, en Lyfmoeder; zoo dat de Rechter, ontbloot van een zeker teken by het *Corpus delicti*, zal hy de waarheid opspooen, niet anders kan, of hy moet volgens de Wet die Ongelukkige, schoon onschuldig, ter paleye brengen, en door wreede pynigingen tot bekennen dwingen!

De beroemde BOHNIUS heeft Ao. 1692. twee zeer fraaje verhandelingen gegeven over den Kindermoord, waar in hy, door ZELLERUS inzonderheid vervoerd, de onzekerheid dier voortreffelyke proeven verdedigt.

HEI-

HEISTER heeft by onzen tyd dergelyke beweert, en haalt gevallen by van Longen, die gezonken zijn, of schoon de Kinderen eenige uren geademd hadden naa de geboorte, volgens het getuigen van MORGAGNI. *ib.* §. 46.

ALBERTI zelf, BEHERENS, TREW en SCHOFFER, hebben over de voorzigtigheid gehandeld, daar deeze proeven mede gedaan moeten worden. Dog myns bedunkens, verdient de beroemde ESCHENBACHUS grooten lof door zijne waarneemingen hier over p. 195. mede gedeeld.

De redenen, waarom deeze laatste de proeven met de Longen twijfelagtig stellen, zijn hoofdzaakelyk deeze, 1. Om dat men voorgeeft, dat 'er levendig geboren zijn, welker Longen in het water zonken. 2. Om dat de Longen, door inwendig bederf ligter geworden, zouden komen drijven, of schoon het Kind niet geleefd hadde. 3. Om dat de lucht door anderen met geweld in de Longen zouden kunnen geblaazen zijn, om het Kind, voor dood, of zwak gehouden, te doen bykoomen.

Of

TEKEN. VAN LEV. IN DOOD &c. 63

Of wel, met een kwaadaardig doelwit, om de Beschuldigde voor waarlyk schuldig te doen doorgaan, of schoon zy ook een dood Kind gebaard hadde.

Het blykt uit deeze liefderyke bezinzels tot het welzijn der Beschuldigde, dat 'er in der daad veel naauwkeurigheid vereifcht wordt, in het neemen dier proeven.

Dog in weerwil van deeze Schriften, schoon genoeg in ons Vaderland bekend, heeft men zig gehouden by de nieuwe proeven, niet alleen in Holland, daar zy nog voor onfaalbaar gehouden worden, maar ook in deeze Provintie, tot den jaare 1739, 40 en 41. als zy op nieuws beftreden wierden. Zoo dat nog tegenwoordig door de Genees- en Heelmeesters, als de Longen dryven, verklaard wordt, dat het Kind *in*, of *naa* de geboorte geademd heeft; waar door de Rechter altoos in het onzekere blijft.

De Rechter heeft in Holland, zoo wel als in Friesland, gemeend, dat de omzigtigheid dier proeven moest onderfteld worden geoeffend te zijn door de Geneesheeren,

64 VERHANDELING OVER DE

heeren, die Hij daar toe koos; en zoo behoort het, alzoo 'er in alle gevallen die doodslag raaken, de uiterste omzigtigheid, en groote kundigheid vereischt worden.

VIERDE

VIERDE HOOFDDEEL.

*Over de twist tussen ROUKEMA, SCHELLINGER
en WIERDSMA; en tussen B. IDEMA en
CROESER, over de proeven van het
dryven en zinken der Longen.*

§. I.

De Heelmeester ROUKEMA en de Geneesheeren SCHELLINGER en WIERDSMA van Leeuwarden, beweerden, dat een Kind in 's Moeders ligbaam, als de vliezen gebrooken waren en het water weggelopen was, of schoon de lucht vry konde koomen tot deszelfs mond, even daarom niet ademen konde, om dat het Kind te dicht op een gepakt was, en de borst te sterk toege'drukt wierdt. Zie Prof. CROESERS kort ontwerp, vervattende de waare oorzaak der eerste inademing, Gron. 1740. p. 3. §. 2: en p. 15. §. 8. En, om dat er, ten tweeden, vereischt wierdt, dat het Kind geheel geboren was: dat is, met het hoofd, borst en buik.

De Geneesheer B. IDEMA van Leeuwarden

E

den

den stelde daar tegen, *dat een Kind onder die omständigheden zeer wel ademen konde*; en by deezen voegde zig de Professor CROESER *ib. p. 5.* Het gebleek naderhand, dat de Prof. DE GORTER mede van dat gevoelen was. Zie HALLER *ib. p. 400.*

De Heer IDEMA bevestigde zyne stelling door deeze verklaring, *dat by zelf een Jongen in 's Moeders ligbaam, (in Vagina) nog bevat, hadt hooren schreyen.* De Prof. CROESER *ib. p. 23. §. 12.* verzekert, ook dergelyke gehoord te hebben.

Wij moeten hier op aanmerken, dat eene welvoegelyke gewoonte medebrengh, dat de Vrouwen geheel bedekt haare Kinderen baaren; de Natuur zelve heeft deeze eerbaarheid niet alleen in Menschen, maar in alle Dieren ingelegd, die altoos eene donkere, en afgelegene plaatze, tot deeze gebeurtenis uitkiezen. De Vrouwen, welke de Heeren IDEMA en CROESER, als Geneesheeren bystonden, waren gedekt, de Kinderen konden derhalven al geboren zyn, als zy het geluid hoorden; terwyl zy meenden, dat zy nog zoo verre niet gevorderd

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 67

vorderd waren. Ook blykt het, dat de Vroedvrouw den Professor alleen deedt opmerken, *dat het Kind reets schreide*, terwyl zy de Nageboorte afwagtede, gelyk te Groningen de manier is; zoo dat deeze waarneemingen niets bewyzen.

De Prof. CROESER toont op zyne wyze p. 11. §. 5. dat de lucht in de Lyfmoeder wel kan indringen, om tot het Kind te koomen, het welke wy eens zullen toestemmen; maar volgt daar wettig uit, dat het Kind nu ook ruimte genoeg hebbe om te ademen? want het kan niet schreijen, dan naa eerst de Longen wel met lucht gevuld te hebben. Wy geeven immers geen geluid by de inademing, maar by de uitademing; daar wel op getet dient te worden.

De Heelmeester ROUREMA, onderwylens, ontkent de wettigheid van die slotrede, *posse ad esse*, van te kunnen tot het waarlyk gebeuren.

Ik kan verzekeren, die bynaa dertig jaaren my met het oeffenen der Verloskonst opgehouden, en zeer veele Kinderen meest tegennatuurlyk voorkoomende, ver-

loft hebbe, en derhalven; met de hand diep op in de Lyfmoeder te brengen, ruime gelegenheid gegeven zoude kunnen hebben tot het indringen der lucht: dat ik nimmer opgemerkt hebbe, dat Kinderen schreiden, dan naa *gebeel geboren* te zyn; te weeten, *met het hoofd, de borst, en gebeelen buik.*

§. II.

De Redeneering van den Hoogteeraar gaat verder, naamelyk, dat de proef van het dryven der Longen niet bewyzen kan, dat het Kind naa de geboorte geleefd heeft: overmits het niet ongerymd is, dat het Kind geademd hebbe, als de vliezen gebrooken waren, en dus voor de geboorte: zoo dat, in eene zukkellende Kraam, het Kind reets geademd hebbende, natuurlyk zoude kunnen sterven, eer het geboren wierdt.

Ten tweeden, dat een Kind, naa de geboorte eerst ademende, vermoord zoude kunnen worden, of sterven, eer het ademde; zoo dat, ook in zulk een geval, de Long
zin-

zinken zoude, of schoon het levendig geboren was! Dit stemmen wy volkoomelyk toe, maar dan besluit hy p. 31. §. 26. dat daarom de proeven met de Longen geheel onnut zijn; 't gene wy zeer sterk ontkennen.

De Heer CROESER schynt te bedoelen, dat men vooral op de uiterlyke wonden, kneuzingen, en andere tekenen van uiterlyk geweld zal letten, 't gene niemand ooit heeft tegengesproken: maar ook deeze kunnen naa den dood gegeven zijn, en daarom moet men wel degelyk letten op de Longen, ten einde hier omtrent den Rechter niet te misleiden. Ook moeten wy uit die proeven een besluit trekken, gelijk wij verder toonen zullen, en waar in wij van den Heere CROESER verschillen; voor het overige prijzen wij de voorzigtigheid en voorzorge, welke hy p. 38. §. 23. ter nederstelt,

§. III.

De Heelmeeſter ROUKEMA beweert,
E 3 *dat*

dat een Kind, ten zy geheel geboren, niet ademen kan: te weten, ten zy geheel met alle die deelen geboren, welke tot de ademhaaling medewerken; dat is, met het hoofd, borst, en buik.

De voorheen beroemde ROEDERER, Hoogleeraar in de Verloskonst te Gottingen, welkers gezag hier in van veel gewicht is, om dat hy zeer veele verlosingen zelf gedaan heeft, 't welke de Heeren CROESER, IDEMA, SCHELLINGER, WIERDSMA, ROUKEMA, DE GORTER, en de Baron van HALLER, zoo veel my bekend is, nimmer gedaan hebben. De ervaaren ROEDERER, zegge ik, ontkent, volgens het getuigen van HALLER *p.* 401. dit mede zeer sterk, en gelooft niet, dat een Kind in de Lyfmoeder al was de lucht 'er nog zoo vaardig by, ademen kan. Ook bevestigt de vermaarde ESSCHENBACH *ib. p.* 188. dit gevoelen.

Indien myn getuigenis van eenige kracht is, moet ik het zelfde van gelyken verzekeren; en wel met deeze byvoeging, dat doorgaans by het inbrengen der hand in de Lyfmoeder, deeze en andere deelen, ~~haar~~
van

van rondsomme zoodanig beknellen, dat zy niet alleen slaaperig, maar als verlamd wordt, en wel zoo sterk, dat men met dezelve niets grypen kan. Zoo dat, al was 'er mogelykheid voor het Kind om zyne borst te kunnen uitzetten, de uitwendige lucht 'er niet bykoomen kan; waarom, ik het ook van dezen kant onmogelyk stel-
le.

Ik moet nog eens herhaalen, 't gene ik reets te voren gezegd hebbe; dat men in dien waan gekoomen is, door de verkeerde afbeeldingen in de Ontleed- en Heelkundige boeken, als of de Lyfmoeder hare eyvormige gedaante behieldt, al was het Kind nog zoo gelegen, en al het water reets weggelopen. De Prenten van L. HEISTER, wiens Heelkonst by onzen tyd, in alle Landen, als een meesterstuk is aangenoomen, en vertaald, kunnen de Leezers daar van genoegzaam overtuigen.

§. IV.

Maar gesteld, dat de lucht in eene tegen-

E 4

natuur-

natuurlyke Geboorte, zoo verre indringen konde, zoo was het volstrekt onmogelyk in eene natuurlyke, die nogthans meest voorvalt, en buiten welke geene Vrouwe alleen verlossen kan, zonder hulpe. Want in dat geval sluit het agterhoofd onmiddelyk den mond der Lyfmoeder, zoo draa de vliezen gebrooken, en eenig water wegeloopen is, en wel zoo sterk, dat 'er geen water meer afloopt, of schoon de wëen hevige persfen, voor dat het Kind's hoofd geboren is.

Men zal tegenwerpen, 't gene CROESER met het gezag van TEICHMEYER bevestigt, *Inst. Med. Lsg.* 1731. uitgegeeven, p. 241. Dat het Kind, met het hoofd geboren, ademen kan; 't welke wy, om zeer veele redenen, sterk ontkennen.

Ik heb zeer dikwerf ontmoet, dat het Kind geboren met het hoofd, wegens de omslingering van de Navelstreng, bleef zitten eenige minuten lang, eer ik de streng konde los maaken en ontwinden, en het Kind geheel doen geboren worden. Dog onderwylen heb ik nimmer eenige ademhaaling

haaling, veel min gefchrei vernoomen, of fchoon het Kind geheel geboren, zeer fterk fchreide.

By deeze gelegenheid kan ik niet verby te melden, dat ik te Leiden in den jaare 1747. eene natuurlyke Verlofing bywoonende, het Kind flegts meende te zullen ontfangen, zoo voorfpoedig gelukte de geboorte van het hoofd, borft, armen, en buik tot halver weg de deyen; als wanneer het Kind bleef fteeken, tot myne groote verwondering: ik zocht met de rechter hand naar de oorzaak, en bevond, dat de ftreng dubbeld om de beenen geflingerd de verdere voortzetting verhinderde.

Als ik bezig was de ftreng los te maaken, gaf het Kind, 't gene fterk was, geluid, en fchreeuwde. Dog dit geval bewyft ons te voren gemelde, naamelyk, dat het zoo verre geboren, als geheel geboren moet aangemerkt worden.

§. V.

HALLER flaat een middelweg in, p. 401.

E 5

en

en schynt uit toegeefelykheid toetestemen, dat een Kind, alleen met het hoofd geboren, ademen kan, om dat anderen dit beweeren. En ten tweeden, om dat hy wel van de Vroedvrouwen gehoord heeft, dat de Kinderen met het hoofd geboren, zomwylen schreiden. En ten derden, dat zy nog onder de klederen van de Moeder verborgen, terwyl de Vroedvrouwe dezelve voorthaalden, zomtyds aanstonds, en zeer sterk geluid gaven!

Met eerbied voor dien grooten Man, moet ik nogthans opmerken, dat de eerste redenen niet besluitende, en de laatste zeer bedriegelyk zyn: ook kan men in eene zaak van zoo veel gewicht, nauwlyks geloof geeven aan het bloote zeggen der Vroedvrouwen, om dat zy meest allen in zulk een vooroordeel zyn.

Ik oordeele daarom, dat men liever acht geeven moet, op het gene de beroemde en waarlyk groote HALLER, p. 401 en 402. § 56. zegt; naamelyk, *volstrekt onmogelykte zyn, dat een Kind, nog in de vliezen beslooten, schreijen kan, en 'er ten minsten vereischt wordt, dat*

dat niet alleen het hoofd, maar ook de borst geboren zy. Het welke volkoomen overeenstemt met het gene ik te voren beweerd, en zoo ik my niet bedriege, beweezen hebbe: te weten, dat 'er geen geschrei kan zyn, voor dat eerst de Longen en Ribben wel uitgezet zyn geweest, om dat het geluid door de uitademing veroorzaakt wordt; en dat deeze uitzetting onmogelyk is, voor en al eer de borst, ten minste, geboren zy. Ik oordeele, dat niet alleen de borst, maar ook de buik geboren moet zyn, om dat het middenrif anders niet nederwaarts kan bewoogen worden, en de ribben niet genoegzaam opwaarts ryzen kunnen om de spieren des buiks, die 'er in gehecht zyn.

Zoo lang dan het Kind in de Lyfmoeder bekneeld ligt, gelyk het altoos ligt, is het even onmogelyk dat het ademen kan, als of men een blaasbalg wilde de lucht doen inhaalen, terwyl men de houte bladen tot een gedrukt hielt!

§. VI.

Wy worden nu van zelve geleid naar het onderzoek, of de Longen van een Kind 't welke eens geademd heeft, altoos op het water dryven? en ten anderen, of dezelve in tegendeel nooit geademd hebbende, naar den grond in het water zinken? en wel te meerder, om dat deeze beide stellingen haare Voorstanders hebben, en in het byzonder den uitmuntenden MORGAGNI, *de Sed & Causs. Morb.* §. 48. p. 148. wiens waarneeming wy van naby willen onderzoeken.

Hy verhaalt op gemelde plaats, een Kalfje met twee hoofden ontleed te hebben, 't welke men zeide geleefd te hebben, en welkers Longen hy in der daad vondt dat in het water zonken. Dit verschynzel verbaasde hem zoodanig, dat hy het der moeite waardig oordeelde, een naauwer onderzoek te doen, voornaamelyk, om dat hy voorzeker geloofde, om der Longen wille, dat het dood geboren was. Het bleek ook, als alle de omstandigheden

naauw-

naauwkeurig onderzocht waren, *dat het waarlyk dood geboren was.*

Hy vestigde zig hier in op het gezag van den beroemden Ruysch, een Man in de Ontleedkunde niet alleen zeer ervaren, maar onbegrypelyk naarstig, en in de gelegenheid om veele Nieuwgeborene Kinderen te ontleden, en 'er de toevallen van gewaar te worden; deez' zegt, in *Tbes. Anat. V. n. 40. nimmer gezien te hebben, dat een welgestelde Long op het water dreef, als het Kind in 's Moeders ligbaam gestorven was.*

MORGAGNI voegt 'er opzettelyk by, p. 420. col. 2. §. 4. *in fine: dat de lucht, eens in de Longen ingedrongen, 'er nooit zoodanig uitgedrukt kan worden, dat zy niet bleeven dryven.* 't Welke verstaan moet worden van de Longen der Nieuwgeborene Kinderen, want in Bejaarde kunnen de Longen zoodanig opgezet zyn met bloed, dat zy in der daad zinken, *ib. p. 189. §. 46.* daar van heb ik nimmer een voorbeeld gezien, evenwel iets dergelyks getoond te Groningen in den jaare 1768., als ik den 26 Novemb.

vemb. in het openbaar een oudagtig Vrouwen lighaam ontleede, welker linker borst, met water opgevuld, de Long van die zyde zoodanig gedrukt hadde, dat zy in stukken gesneeden in het water zonk, om dat de lucht langzaamhand uit de Longblaasjes geheel en al gedrukt was.

Zulke gevallen kunnen op de doode Nieuwgeborene Kinderen in het geheel niet toegepast worden. Want de zwaarigheid, door MORGAGNI bedoeld, is deeze; of men, ten einde het Kind te doen doorgaan als of het niet geademd hadde, door het drukken van de borst en buik, de Longen zoodanig zoude kunnen toeknypen, dat 'er de lucht uitgeraakte, en deedt zinken? Dit ontkent MORGAGNI, en dat zullen alle ontkennen, die immer doode Kinderen ontleed hebben.

§. VII.

Het gebeurt ook, indien men geloof geeven mag aan de Schreivers, dat het eene gedeelte van de Long dryft, terwyl het andere

dere gedeelte zinkt, gelyk MORGAGNI aanhaalt §. 47. *ib.*; waar uit men dan besluit, dat daarom de proef, met de Longen genomen; altoos twyffelagtig zy!

Indien dit gebeurt, is de Geneesheer voorzeker verplicht, om, zorvuldig op alles acht geevende, de oorzaak van dat verschil naa te gaan; en gesteld, hy konde niet slagen, laat hem dan in zyn bericht den Rechter te kennen geeven, dat dit zonderling geval oorzaak is van geen besluit uit de proeve met de Longen te kunnen trekken. Maar het is geenzints met de rede overeenkoomstig, dat men om een eenig geval, zeer zeldzaam, indien ooit voorkoomende, alle de proeven verdagt en onnut maaken zoude?

§. VIII.

Men werpt tegen, gelyk de beroemde WEISSIUS, volgens de aanhaaling van MORGAGNI §. 48. gedaan heeft, dat de Longen wegens verrotting ligter dan hét water kunnen worden, en nu dryven, daar zy
ter-

terstond naa den dood; althans voor de verrotting in het water gelegd, gezonken zouden hebben. Het zy zoo! In dat geval moet de Berichtgever den Rechter mededeelen, dat de groote verrotting der deelen hem belet hebben behoorlyk onderzoek te kunnen doen.

Ik heb, om te weeten hoe verre een Kind verrot zyn kan eer de Long door bederf dryft, te Amsterdam veele proeven genoomen; en bevonden: dat in de zulke, die gestorven waren voor de geboorte, het geheele hoofd verrot zyn konde, zoo, dat alle de beenderen 'er op de eerste aanraaking uitvielen, als mede de armen en beenen, en evenwel de Longen, schoon inwendig door verrotting aangedaan, bleven zinken.

In den Zoomer hield ik de doode Kinderen 3 of 4 maanden lang onder water in een geslooten pot, zorgvuldig acht geëvende, dat 'er geen water drong in de holligheid der borst.

Onder anderen heb ik te Amsterdam den 6 Febr. 1759. in tegenwoordigheid van den

den Med. Doct. DE VISCHER thans overleeden, en den Heere VAN LEENDT, *Inspector Coll. Medici*, en de Heeren N. v. D. MEULEN en STYGER, beroemde Heelmeesters aldaar, en nog in leven, ter gelegenheid als ik aan Hun Eds. de Kokers van het Buikvlies toonde, waar over ik eene Verhandeling aan de *Haarl. Maatschappye*, 6. Deel, 2. Stuk, gegeven hebbe, teffens doen zien, dat de Long van een Meisje van zeven Maanden, dood geboren, of schoon het aangezigt door verrotting onkenbaar was, echter zonk in het water! En nog in een ander Meisje volwasen, maar dood geboren, en verrot aan het wezen, handen en voeten, het zelfde.

MORGAGNI bevestigt ter zelfder plaatze dit verschynzel, naamelyk, dat de Longen van Kinderen in de *Leymoeder* gestorven, en zeer verrot, dikwils echter in het water zinken, §. 48. *ib.* en niet dan eene enkele reize dryven.

De beroemde ESSCHENRACH *ib.* p. 183. bewyst zeer duidelyk, dat de verrotting de specifieke *zwarte dex Longen* niet zodanig

F

ver-

vermeerdert, of vermindert, dat'er onzekerheid in de proeven uit volge. En dat zelfde heeft ook TEICHMEYER in de *Inst. Med. Leg.* bevestigd: hy nam Longen van Kalveren voor de geboorte gestorven, en lag die zeven of agt dagen te rotten, met dat gevolg, dat zy wel niet zoo sclielyk zonken, maar evenwel niet dreeven. Hoe veel te minder zouden niet die Longen aangedaan zyn geweest, ingevalle hy de Kalveren geheel in het water te rotten gelegd hadde?

ERHENSACH beweert dus met veel rede, dat ALBERTI, HEBENSTREIT, en andere, verkeerdelijk geoordeeld hebben, als of de proeven in die gevallen moesten agtergelaaten worden, en hy besluit te recht, p. 184 en 185. *Suspectum non esse illud indicium.* Dat, daarom dit teken niet verdagt moet gehouden worden.

De rede waarom het my toefehynt, dat men de proeve met de Longen zelfs in geval van groote verrotting doen moet, is deeze; om in geval van zinking den Rechter in het zekere te kunnen stellen, dat het
Kind

TEKEN. VAN LEVEN EN DOOD &c. 83

Kind waarlyk dood geboren zy. Men maakt dus het *Corpus Delicti* van nut, en men stelt den Rechter geruft. Daar men, geene proeven doende, het *Corpus Delicti* geheel onnut maakt, en den Rechter veel vergeeffche moeite verschafft om de waarheid te ontdekken. Men rechtvaardigt, ten derde, de Gevangene, wanheer zy ontkent dat het levendig geboren is: drie voordelen, die van zulk een gewicht zyn, dat zy nimmer behoorden uit het oog verlooren te worden.

Men vraagt ondertuffchen, wat men befluiten zal, als de Long van zulk een verrot Schepzel dryft? Ik antwoorde *niets sekkers!* maar dan zal men aanmerken, dat de proeve met de Longen om de grootte verrotting onzeker was: gelyk zy waarlyk is. Gesteld nu het Kind hadde in der daad geademd, en geleefd, zoo is het bericht in voordeel van de beschuldigde; waar mede men nimmer zondigen kan.

Dit oordeele ik zoo klarblykelyk te zyn, dat het geene vaders betooging vordert.

§. IX.

Maar ZELLERUS heeft in zyne onmensche-
lyke Verhandeling, *Infanticidas non absol-
vit, nec a tortura liberat, nec respirationem
foetus in Utero tollit pulmonum in aqua sub-
sidentia. apud HALLER, in Collect. Dissert.
Anat. Tom. V. p. 556.* in den jaare 1691.
uitgegeeven, deeze zonderlinge gebeurte-
nis de Naakoomelingschap overgeleverd,
uit de *Acta* aan de *Facultas Med. van Tu-
bingen* gezonden, wegens een Kinder- en
klein Kinder-moord.

De lever van dit opgegraaven Kind was
bedorven, het hol des buiks met een wei-
nig waters gevuld, maar de Longen in bet
water geworpen zonken.

De Grootmoeder, welke haare Dogter
in de kraam bygestaan hadde, verzekerde,
dat het Kind dood geboren was; de Dog-
ter, Moeder van het doode Kind, daar te-
gen van haare Moeder gehoord te heb-
ben, dat het Kind geschreid hadde!

De Advocaat, die deeze Ongelukkige
verdedigde, besloot uit de proeven met de
Lon-

TEKEN VAN LEVEN DOOD &c. 85

Longen genoomen, dat het Kind dood geboren was, en zeer te recht: *dat de Vrouwen door schrik en vrees bevangen, zig verbeeld zouden hebben, dat het Kind geschreid hadde.*

Onderwylen bekende die ongelukkige Grootmoeder, door de Pynbank, en bevestigde het buiten banden, dat het Kind geschreid hadde, voor dat het door haar, naa deeze stelling, levendig begraven, en dus gedood wierdt.

Zie daar een enkel geval, 't welk door allen, die zedert ZELLERUS over dit onderwerp geschreeven hebben, verhaald wordt, om het zeker teken van zinken der Longen twyffelagtig niet alleen, maar bedriegelyk te maaken! En welk een geval, bid ik U? daar Moeder en Dogter te zaamen verschillen, daar de Dogter het geschrei niet gehoord hadt, maar van haar Moeder zeide verstaan te hebben, die het ontkent, tot dat zy door de Pynbank gedwongen wordt tot toestemming! Is het wel te verwonderen, dat deeze ongelukkige Grootmoeder, mischien anders zoo wel als haare Dogter

eene zeer braave Vrouwe, in de angst van een beknelde geweeten, zig waarlyk verbeeld, en haare Dogter verteld hebbe, dat het schreide als zy het onder de aarde stoppte en begroef? Die het hart van het Menschdom kent, zal gaarne toestemmen, dat niets natuurlyker was; maar myns oordeels moest de Grootmoeder, op zoo los eenen voet, niet ter Pynbank gesleept zyn geworden. Want wat baatte het haar, dat zy buiten de wreede pynen dit weder ontkende? niets, dan van nieuws of aan gefolterd te worden, tot dat zy, om door den dood verlost te zyn van die helsche wreedheid; als ongedwongen toestemde.

ZELLERUS, zeer grootfch over deeze overwinning, stapelt verscheidene ongerymdheden op een, om te meerder geloof te verdienen; en brengt het geval by van een Kalf, welkers Longen in het water geworpen als een steen zonken, of fchoon het een half uur lang naa de geboorte geleefd, en geademd hadde. p. 334.

De beroemde ESSCHENBACH, wiens naam am zyne menschlievende beginzels, altoos
by

TEKEN: VAN LEV. EN DOOD &c. 87

by de naakoomelingschap in waarde zal
bleiven, heeft in zyne *Anatomische waarnemingen* ten tweedemaal 1769. uitgegeven, §. 22. p. 180. aangetekend: dat hy opzettelyk verscheidene proeven met ongeborene Kalveren neemende, zelfs als zy zeer verrot waren, standvastig bevonden hadde, dat de Longen zonken; en in tegendeel dreeven, als zy geademd hadden.

De ondervinding van **ESSCHENBACH**, gesterkt met die van **MORGAGNI**, en zoo veele groote Mannen, als wy opgeteld hebben, behoort rykelyk op te weegen tegen eene enkele van **ZELLER**, welke waarschynelyk niet eens recht onderzocht geweest is.

§. X.

De gedagten van **ZELLERUS**, hoe vreemd ook, maakten anderen gaande, gelyk uit **BOHNIUS** blykt, die p. 346. over den *Kindermoord*, niet alleen het geval van **ZELLERUS** doet weergalmen, maar versterkt het met een tweede, p. 360. van eene Vrouwe, welke tot aan de doodstraffe toe bleef staan-

de houden, haare Vrucht vermoord te hebben, of schoon de Longen gezonken waren in de proeve met het water. Hy besluit, hier uit te volgen, dat een Kind geademd kan hebben; en evenwel de Longen zinken. Ik zoude 'er dit gevolg uit durven trekken; dat de beschuldigde, het Kind voorgenoomen hebbende van kant te helpen, zulks bleef gelooven, of schoon zy het geweld aan het doode Kind pleegde, maar geenzints, dat het geademd hadde.

§. XI.

BOHNIUS heeft een ander bewys, 't welke meer glimp hadde, te berde gebragt om de proeve met de Longen in het water onnut te maaken; naamelyk, dat het niet onmogelyk was, dat eene andere, terwyl de baarende Vrouwe in flaauwte gevallen ongevoelig was, het Kind, eer het van zelve ademde, zelfs reets dood zynde lucht in den mond en keel blies, p. 344 en 345, gelyk dikwils door de Vroedvrouwen gedaan

daan wordt om de Kinderen te doen by-
koomen, en ademen: en dat hier door de
Longen zouden kunnen dryven, of schoon
het Kind dood geboren was,

Zelfs verzekert hy, dat dit geschied is
door eene Vröedvrouw aan een Kind zond-
er tekens van leven geboren, *met dien uit-
slag*, dat het tweemaal gezien wierdt uit te
ademen, p. 345. en dat de Longen op het
water dreeven; of schoon *het zeker ware*,
dat het Kind dood geboren was! p. 346:

Ik verklaare, dat ik in gembede zulk ee-
ne sterke verzekering van den dood in dit
geval niet zonde durven geeven. Ik heb
Kinderen zeer dikwerf zonder tekens van
leven zien geboren worden, die echter nog
by kwamen, en eindelyk sterk schreeuw-
den. Ik heb 'er veele zien sterven naa ee-
nige weinige ademhaalingen gedaan te heb-
ben.

BOHNIUS laat hier op volgen, dat men
om eene naalaatenschap te verzekeren,
zulk eene euveldaad zoude kunnen pleeg-
gen; en op die wyze, en Geneesheer, en
Rechter bedriegen.

Hier over verklaart zig de reets meer-
 maalen geprezen **ESSCHENBACHIUS**, p. 186.
 Dat, of schoon de lucht, naar de stelling
 van **BOHNIUS**, door een ander met geweld
 ingeblaazen na den dood van het Kind, de
 Longen deelt dryven, de Geneesheer e-
 venwel zoude moeten verklaren dat het
 geleefd hadde; om dat het onderzoek daar
 van aan den Rechter behoort; en wel te
 meer, om dat men in geval van Kinder-
 moord niet onderstellen kan, dat dit door
 de Moeder, of door een ander gedaan zou-
 de zyn geworden; en dat ingevalle van
 Erffenisse, de waarheid daar van op andere
 wyzen, zoude konnen ontdekt worden.

Ik moet bekennen, dat de kwaadaardig-
 heid van zommige door zoo veel voor-
 beelden bevestigd is geworden, dat wy al-
 les mogelyk konnen stellen; evenwel ver-
 heuge ik my, dat wy van dit afschuwelyk
 grouwelftuk, geen een enkel voorbeeld
 vinden konnen.

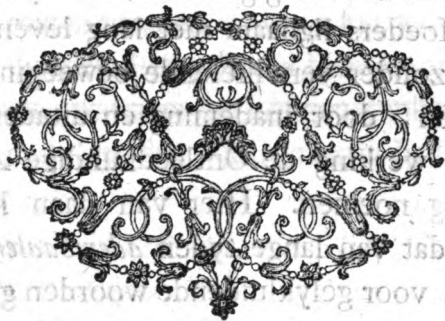
Ingevalle men eens Naalatenfchap op
 die wyze op de Moeder wilde verzekeren,
 was de misdaad merkelyk minder, maar,

ge-

TEKEN. VAN LEV. IN DOOD 26 91

gelyk wy reets in het begin dezer Verhandeling gezegd hebben, als dan voorziet men zig van Getuigen, om de wettigheid te verzekeren, enz.

Maar dit alles doet niets tot den Geneesheer, die moet onkundig zyn van al het gene voorafgegaan is: hy mag zelfs niet by gissing iets mogelyk stellen. Men geeft hem het Kind te schouwen, en van de gedaane prooven en bevinding moet hy alleen berigt geeven, en in zoverre heeft ESCHENBACHIUS gelyk; al het overige betreft den Rechter.

VYF.

VYFDE HOOFDDEEL
*Over de zaamenhang tuffen de adembraa-
 ling en het Leven.*

§. I.

Toe nog toe hebben wy over leven, en ademen gehandelt, zonder aan te toonen, welk eens betrekking deeze beide op elkanderen hebben; hier is derhalven noodzakelyk, dat wy dezelve in een klaarer daglicht ftellen.

De groote Schepper van alle dingen, heeft ons zoodanig gemaakt, dat wy buiten ons Moeders lighaam niet lang leven konnen, zonder verwiffelende beweeging der Longen; door inademing en uitademing: welke werking de Ontleedkundige *Adembraaling* noemen. Hier van daan komt het, dat van lange tyden *adembraalen*, en *leven*, voor gelykluidende woorden genoomen zyn geworden. Even als geest, adem, ziel en leven, altoos byna het zelfde be- duid hebben.

In

In deezen zin wordt van Mozes gezegd, dat GOD den eersten Mensch ADAM den adem door de neusgaaten ingeblaazen, dat is het leven medegedeeld, hadde.

De ademhaaling is altoos het zekerste bewys geweest van te leven; even als wy zien, dat zy ophoudt met den laatsten doodfnik.

Het is derhalven geenzints te verwonderen, dat de Geneesheeren ademen, en leven, en naa de geboorte leven, en ademen, voor dezelfde zaak gehouden hebben; gelyk zy ook daarom in hunne Berichten aan den Rechter, altoos gewoon geweest zyn stellig te zeggen: dat een Kind, welker Longen naa den dood op het water dreeven, geademd en geleefd hadde; en in tegendeel, wanneer de Longen zonken, niet geademd, en dus niet geleefd hadde.

§. II.

Men heeft zedert eenigen tyd over het leven nauwkeuriger gedagt, en gevonden, dat 'er leven, dat is beweëging overbleef

94 VERHANDELING OVER DE

in verscheidene deelen, voornaamelyk in de spiervezelen der Dieren, lang naa dat de ademhaaling opgehouden hadde; zelfs naa het affnyden des hoofds, openen der borst enze. Maar dit leven, wel eer de bewegelykheid, de *vis motrix*, en *oscillatio fibrarum*, thans *irritabilitas* genaamd, is alleenlyk eene aandoenelykheid, of gevoeligheid in die deelen, welke niet afhangt van de volkoomenheid der Dieren.

Het is op die wyze mogelyk, dat een Kind in de geboorte stervende, en sehie-lyk daar op geboren wordende, nog eenige stuiptrekkende beweging overhoude in de kaak, in arm of been, zonder dat men dit noemen kan leven; maar wel de overbleivende *Irritabiliteit*, of gevoeligheid der spieren, die, naa dat de ziel reets gescheiden is van het lighaam, zoo lang de warmte aanhoudt blyft duuren.

Om die zelfde rede, is het geen bewys, dat een Kind waarlyk naa de geboorte zoude geleefd hebben, al wierdt deeze beweging van de geloofwaardigste Getuigen opgemerkt, zoo het anders gebleek dat de Longen zonken in het water. Op

Op gelyke wyze was het mogelyk, dat 'er nog eenige polsflagen gevoeld wierden naa den waaren dood, die in de scheiding der ziele van het lighaam, en niet in het ophouden van deeze beweging, bestaat.

Wanneer wy letten op den waaren bron van het leven, zullen wy bevinden, dat die in het hart moet gevonden worden, in Kinderen niet alleen, maar in alle Dieren. Het hart kan alle zyne bewerkingen doen, zoo lang het Kind in het ey beslooten, zyn bloed naar de Moederkoef brengen, en van daar weder ontfangen kan; zoo als blykt uit de Kinderen, welke in het volle ey beslooten geboren worden, en in de zulke, welke lang naa den dood der Moeder in de Lyfmoeder bleiven. Gelyk dit niet alleen bevestigd kan worden, met de oneindige voorbeelden der Ouden van Kinderen, die uit het doode lighaam hunner Moeders gesneden zyn geworden: maar voornamelyk van de zulke, die veele uren, zelfs dagen naa den dood der Moeders, reets afgelegd, en verstyfd, of onder de begra-

graaving zig eenen weg gebaand hebben; en geboren zyn geworden.

VALERIUS MAXIMUS (1) verhaalt, dat zekere GEORGAS van Epirus, als zyne Moeder ten uitvaart op de baar gevoerd wierdt, geboren was, en door zyn onverwagt gefchrei de draagers hadt doen stil staan; zoo dat GEORGAS naar den houtstapel gebragt wierdt eer hy geboren was! en agt dagen lang in zyn doode Moeders lighaam geleefd heeft.

HARVEUS de Gener. Anim. p. 359 & 360. geeft het geval op van een Kind, dat daags na den Moeders dood, geboren gevonden wierdt, maar verstyfd door de koude.

Dog aanmerkelyker is het voorval door RIOLAN aangetekend, van een Kind van zeven

(1) *Georgiae quoque Epirotae, fortis & clari viri origo; qui in funere matris suae utero elapsus, inopinato vagitu suo lectum ferentes consistere coegit, notumque spectaculum patriae praebuit; tantum non ex ipso genetricis rogo lucem & cunas affecutus. Eodem enim momento temporis, altera jam fato functo parit, alter ante elatus quam natus est. VAL. MAXIMUS, Lib. I. cap. 8. §. 5. p. 107. ed. TORRENII.*

zeven maanden, drie dagen naa zyn Moeders dood nog warm tuffen haare beenen gevonden. De beroemde GARMANNUS heeft in zyn zonderling boek, *de Miraculis Mortuorum*, zeer veele dergelyke gevallen uit andere zeer geloofwaardige Schreivers, p. 86. §. 5. naagelaaten. (m)

Het Kind kan dan, gelyk blykt, lang leven, als het warm beflooten blyft in het ey, en vooral binnen 's Moeders lighaam, en ook zonder ademhaaling: maar zoo draa het geboren is, en de bloeds omloop tuffen het Kind en de Moederkoek ophoudt, zoo draa moet het ademen, of het hart wordt benaauwd, verliest zyne beweëging, en het geboren Kind sterft, even als alle ademende Schepzels fterven, wanneer de ademhaaling belet wordt.

Leven derhalven, en *ademen* onaffcheidelyk zynde van elkanderen, moeten, en behooren voor dezelfde zaak in het Bericht aan den Rechter genoomen te worden.

§. III.

(m) Zie ook 2 *Hoofdd.* 2 §. p. 43.

§. III.

Onderwylen ontkennen wy niet, dat de ademhaaling eenige minnuten onzichtbaar, of onopmerkbaar, zyn kan in een nieuwgeboren Kind, en dat het hart nogthans zynen gang gaa; gelyk dagelyks in de Kraamkamers gebeurt. Zoo dat de Eerstgeborene door beïprenging met brandewyn in het wezen, het kittelen aan de voeten, of het wryven op den rug, als geholpen en aangespoord moet worden tot de ademhaaling, of liever tot het geven van geluid, en schreyen, als het eenige teken, 't welke de Vrouwen, en die tegenwoordig zyn, overtuigen kan van de ademhaaling, en het leven van den Nieuwgeborenen.

Zomwylen is de mond, en neus, door den slym van het vogt, daar het Kind in gerangen heeft, vervuld, die geenen vryen weg toelaat tot de Longen voor de lucht, dan naa dat de Vroedvrouw eerst eens in den mond van het Kind geblaazen heeft.

§. IV.

§. IV.

Wy willen nog verder koomen, en toefstemmen, dat de Kinderen in der daad leven, kunnen eenige minnuten zonder geheel en al te ademen, op gelyke wyze, als wy zien dat Mensch en een geruimen tyd onder water kunnen leggen zonder te ademen, en nothans leven.

Hier uit volgt, dat in zulk een enkel, zonderling, en buiten gemeen geval, een Kind zoude kunnen worden vermoord, eer het ademde; *en in dat zelfde geval zouden de Longen zinken; of schoon het Kind vermoord was naa de geboorte!*

Deeze subtile stelling schynt, dan voornaamelyk, het tedere gemoed van den Heere CROESER beangst te hebben, in het bepaalen van leven en dood naa de geboorte; als de Longen zonken!

§. V.

Hy wil daarom, dat de Geneesheeren nauwkeurig acht zullen geeven op het
 272 G 2 hoofd,

hoofd, en deszelfs kneuzing, 't gene prysfelyk is; maar vervolgens stelt hy, dat het Kind met het hoofd geboren, eer het verder voortgezet wierdt, door de Moeder zelve doodelyk zoude kunnen worden gekneufd, *p. 40. en 41.* daar hy zegt, dat zulks door de Kindermoorderessen zelve getuigd is, *geschied te zyn!*

Ik wil lieft geene aanmerkingen maaken over de schynbaare onmogelykheid; maar, als ik my herinnere, dat de baaring geschiedt met eene verwonderlyke stuiptrekking van het geheele lighaam, welke de Moeder niet bedwingen kan: en, dat de meeste Vrouwen, indien niet allen, in dat oogenblik, en nog eenigen tyd daar naa, als buiten zig zelve zyn, kan ik my nauwlyks verbeelden, hoe zulks door haar zelve geschieden kan? dog voor een ander is niets gemakkelyker, en dan behoeft het hoofd niet geheel geboren te zyn.

§. VI,

Wy stemmen zeer gaarne toe , dat het de plicht zy van een Geneesheer om niet alleenlyk te letten op de Longen, maar op alle, zelfs de geringste, kleinigheden, die zig by het doode Kind op doen; maar tefens, dat hy niet te voorbaarig zyn moet in de oorzaake der kneuzingen te bepalen; want zy kunnen plaats hebben zonder door de hand van iemand gemaakt te zyn,

Ik heb te Amsterdam een natuurlyk ter wereld gekoomen Meisje , kort na de geboorte, gezien, welkers linker zyde van het hoofd zoo sterk ingedrukt was, dat het een diepen indeuk maakte van twee duimen lang, en een en een half breed. (n) De Moeder, eene getrouwde en zeer braave Vrouwe zynde, hadt de hulp des Heelmeesters verzogt. Zeer waarschynelyk is deeze indeuk door den beenigen rand van het Bekken veroorzaakt geworden; ook is

zy

(n) *Verbandel.* voor MAURICEAU, door my uitgegeeven 1759. p. 52. §. 8. *Verb.* IV.

zy langzaamerhand verdweenen. Stel nu, dat zulk eene indrukkinge gemerkt wierdt by het doode onechte Kind van eene Vrouwe, dat de Longen zonken, zoude men daarom stellen, of by gising verzekeren, dat zülks in dien tusschentyd geschied konde zyn?

Behalven dat, hoe dikwerf gebeurt het niet, dat Kinderen, die lang met het hoofd in eene natuurlyke geboorte bekneld gebleeven zyn, aan het agterhoofd eene kneuzing, en bolle uitzetting hebben, zonder dat het een bewys kan zyn van uiterlyk geweld? ook geneezen deeze kneuzingen ligtelyk, door het aanleggen van verdryvende stoovingen.

Maar daarenboven gebeurt het vry dikwerf, dat een Kind zwaar bekneld zynde, zelfs zoodanig, dat de Heelmeeester het hoofd op geenerleye wyzen kan doen geboren worden, eindelyk door de geduuri-ge ween, met een tot eengedrukt hoofd, doorgesperfd wordt, zonder dat eenig Mensch 'er de hand by gehad hebbe? Zullen wy derhalven de Longen verbygaan, en

en alleenlyk op de kneuzingen, die nog onzekerer zyn, acht geeven?

§. VII.

Het is buiten alle tegenspraak waar, dat een Geneesheer by het onderzoek van het doode Kind, het *Corpus Delicti* zynde, op alle omstandigheden, van het natuurlyke afwykende, moet acht geeven, op kneuzingen, wonden, en dergelyken. Maar deeze verzekeren den moord niet, om dat zy naa den dood konnen gemaakt zyn; of schoon het ook uit de willige bekenenis der Moeder gebleek, dat zy die wonden toegebracht hadde! Het is immers zeer mogelijk, dat zy, in die verschrikkelyke harts-tocht, het mes gebruikt hebbe, meenende dat het leefde, of schoon het in der daad dood ware!

Men zal tegenwerpen, dat zy derhalven een voorneemen gehad heeft, om het Kind van kant te helpen, en schuldig moet gehouden worden! Ik antwoordé, de rede niet te doorzien, waarom, daar in doodslag,

of schoon de wil geblykt, de aart der wonden, derzelve verzuim, enz. ten voordeele des Daaders genoomen worden; ook in dit geval, het zinken van de Longen geen voordeel aan de Beschuldigde zoude mogen, en moeten bybrengen?

Ik bekenne, dat die dingen niet tot den Geneesheer, maar tot den Rechter behooren; maar ik bedoele alleen dit voordeel voor de Gevangene, te weten, dat zij, ontkennende dat het Kind geleefd heeft, niet kan ter Pijnbank gebragt worden, zoo lang de Geneesheeren bevestigen, dat het Kind dood geboren is; en derhalven de wonden, zoo 'er waren, niet levendig, maar dood ontfangen heeft. En al verzekerde de Gevangene het tegendeel, dat het Kind geleefd hadde, kan zij zig bedroogen hebben, of om andere redenen, als *toedium vitae* &c. dit voorwenden, ten einde het leven, dat haar verdrietig valt, te eindigen. Waar over wy ons te minder verwonderen moeten, om dat nog onlangs te Groningen eene Gevangene, in het Tuchtuis om ergerlyk gedrag gebannen,

voor

voorwende haar Kind, in onecht geteeld, omgebragt te hebben, om eene schielyke uitkoomft uit deeze, voor haar elendige, werreld te verkreigen; daar het nogthans bleek, dat alles verdicht was.

De Geneesheer, om tot ons onderwerp weder te keeren, moet derhalven in geval van wonden, strop om den hals, en dergelyken, zorgvuldig acht geeven, of dit by het leven, dan naa den dood gekoomen zy; waar toe geene zekere tekenen ontbreken.

§. VIII.

De tegenwerping van inblaazing der lucht in de Longen van een dood geboren Kind, schynt my daarom van geene kracht te zyn, om dat de Moeder dit niet doen zal, en ook niet een van die gene, die in der daad belang hebben by het dood geboren zyn van het Kind.

Ook oordeelen wy, dat het niet gemakelyk zoude vallen, althans niet aan het gemeen der Menschen, zoo zy niet zeer

kundig waren van de Ontleedkunst, en de vereischte werktuigen daar toe by de hand hadden. Het heeft my tot nog toe aan gelegenheid ontbrooken, om dit te beproeven op dood geborene Kinderen, of op dood geborene Beesten; om dat de proef eigentlyk diende te geschieden, als zy nog warm waren.

§. IX.

Zommige beweerden, dat by het uitnemen van het hart met de Longen uit de borst, lucht, zoo wel in het hartzakje, als in het hart dringende, de Longen zoude kunnen doen dryven; en dat daarom, deeze proeve bedriegelyk is. Ook, dat het hart, door zyne zwaarte, de Longen zoude kunnen doen zinken, of schoon het Kind reets geademd hadde.

Wy zullen, ten einde alle zwaarigheden te kunnen oplossen, dit eens toestemmen te kunnen gebeuren; dog wy vraagen wie doet die manier voor wettig gekeurd heeft? zekerlyk niemand. Althans men behoort eerst hart en Longen te zaamen in het wa-

ter

ter te leggen, vooral van een versch gestorven Kind, en te zien, of het te zaamen dryve, dan of het zinke? dit aan te tekenen, en vervolgens niet een, maar verscheidene stukjes van de Long afgesneden, afzonderlyk in het water te werpen, om de eerste proeve bevestigd te zien; wanneer dan in beide deze proeven het zelfde geblykt, dan kan men met zekerheid besluiten. Op deeze wyze heb ik altoos de proeven met de Longen genoomen; maar, als het Kind zeer sterk verrot was, alleenlyk de Long, zonder hart, in het water beproefd: om dat, door de verrotting van het bloed in de groote vaten, dikwils lucht in de eigene vaten van het hart, en in deszelfs holligheden, door my waargenoomen is.

§. X.

Ingevallen nogthans van Erfrecht, zoude het blaazen in de Longen door de zulke kunnen geschieden, die daar toe omgekogt waren, dog ook dit valt niet gemakkelyk: en gesteld zynde het was gebeurt, zoo zoude
de

de Geneesheer moeten stellen, dat het geademd en dus geleefd hadde, wanneer de Long dreef. En wel daarom, om dat, voor eerst dit bedrog onbekend is aan den Geneesheer, en de proef met de Longen genoomen, voor ontwyffelbaar moet gehouden worden, zoo lang 'er, gelyk tot nog toe in den tyd van byna *hondert jaaren* in gansch Europa, nauwlyks twee proeven bekend zyn, die twyffeling veroorzaakt hebben; terwyl die twee proeven nog daar en boven niets volstrechts bewyzen, en eerder in voordeel, dan in nadeel, van de proeven met de Longen kunnen uitgelegd worden.

SESDE HOOFDDEEL.

*Over den plicht van den Heel-
meester in het geeven van
Bericht.*

§. I.

De Menschelykheid schynt, of alles bedriegt my, te vorderen, dat wy door een rechtmatig medelyden aangedaan over alle, die zig in misdaden, en vooral in deezen, vergreipen, altoos in voordeel van de Beschuldigde besluiten, wanneer de proeven, met de Longen genomen, de ademhaaling, en het leven naa de geboorte in het Kind volkoomen bevestigen.

Voor my, ik hebbe nooit zwaarigheid gemaakt stellig te berichten, dat het Kind, zoo dikwils de Longen in het water zonken, waarlyk dood geboren was. Uit dat zelfde grondbeginzel heb ik altoos de Longen onderzocht, al was het hoofd verrot, de vingers en toonen geheel vergaan,
wan-

wanneer de borst niet open was: en het Kind dood geboren gesteld, als zy zonken. Dog, wanneer de Longen in dat geval dreeven, heb ik bericht niets zekers te kunnen besluiten, om dat het Kind te veel bedorven was.

Op deeze wyze voldeed ik aan myn geveeten, en aan mynen plicht, verschaffende teffens volkoomene zekerheid, aan den Rechter. Want dikwerf vindt men het *Corpus Delicti*, zonder de Daaders te ontdekken. De misdaad wordt door myne verzekering kleiner, of schoon de goede orde vereischt, dat de Rechter onderzoekte, op welk eene wyze een Kind de begraafenisse onttrokken zy. Dog dat raakt niet den Geneesheer, maar den Rechter.

In tegendeel verzekerde ik, wanneer de Longen dreeven op het water, en het Kind niet lang dood geweest was, dat het naa de geboorte geademd en geleefd hadde; vermeidende alle twyffelagtigheid door de uitdrukking, *van in, of naa de geboorte geademd te hebben*: om dat ik zeker was, en nog ben, dat het ademen in de geboorte,
ge-

gelyk ik te voren beweezen hebbe, volstrekt onmogelyk is.

§. II.

Met aandoening en met verontwaardiging heb ik den wreeden aart van ZELLERUS gezien, daar hy de recht menschlievende poogingen van zoo veele braave Geneesheeren, als niet alleen Engeland, maar ook ons Vaderland heeft voortgebracht, tracht te verydelen.

Niet minder heeft my aangedaan het hart van den Hoogleeraar CROESER, die boven zynen plicht als Geneesheer, zig nog beroemt die Ongelukkige verraden te hebben, p. 40. 41. 42. in twee gevallen, waar in hy den Rechter de waarschynelyke manieren heeft uitgelegd, op welke de Gevangene, en Beshuldigde, den Kindermoord gepleegd zouden kunnen hebben? Ik zal U Goedgunstige Leezer! uit zyne eigene woorden laten oordeelen. *Zy zyn deeze: Hierom nu meene ik, dat het de Visitateurs vrystaat, om haar goede naam en*
con-

112 VERHANDELING OVER DE

conscientie te bewaaren, en te beurgden; ja wordt het vereischt, om uit de ontdekte kwetzingen so veel mogelyk gisfingen op te maaken, om de maniere doór welke het Kind deezse schade toegebracht zyn, uit te vinden. — En ik verzeker den Lezer, dat ik op verzeide wyze, meer zulke gevallen gehad hebbe, daar ik, op gefondeerde gronden gisfinge maakende, meermaalen myne gegeevene verklaring bevestigd heb bevonden, door eigen beleidenisse van de Daadster, die eerst hardnekkig by het ontkennen bleef dat sy haar Kind vermoord had, dat my in myn gemoed ook iedermaal veel gerustheid gaf. Zoo redeneert die gemoedelyke Man, p. 42. welk éene gerustheid, goede Hemel!

§. III.

Indien ik de plicht van een Geneesheer in zulk een geval recht beschouwe, dunkt my, dat die niet verder gaat, dan aan den Rechter naa waarheid op te geeven, 't gene in het *Corpus Delicti*, in het doode Kind door hem bevonden is; en geenzints wat hy

hy daaromtrent van anderen gehoord, of by gising opgemaakt mogt hebben.

De Rechter eischt te weeten, of het Kind levendig of dood geboren zy in de eerste plaats: en ten tweede, of, en hoe het gewond, of zoodanig beschadigd zy, dat zulks den dood veroorzaaken zouden kunnen, of in der daad veroorzaakt hadde?

§. IV.

De beroemde BOEHMER, *Meditat. in Const. Crimin. Carolinae* p. 563. §. 13. merkt op, dat een Kindermoord, *committendo*, of *omittendo* begaan, dat is door de daad, of door verzuim, waar toe hy het afbinden der Navelstreng brengt, met *sakken* of *culeus* behoort gestraft te worden: niet tegenstaande zeer veele uitmuntende Geneesheeren, onder welke wy den wel eer beroemden PAULUS DE WIND (o), en den Geneesheer van het Berlynsche Verbandhuis

(o) De uitmuntende Verhandeling van deezen, voert tot opschrift: *De vraag, is het niet afbinden der Na-*

H

vel.

huis ELLER, roemen kunnen, de afbinding niet volstrekt noodzaakelyk oordeelen.

Maar de Broeder van den Heere BOEHMER, over de noodzaakelykheid daar van eene Verhandeling geschreeven hebbende, schynt hy 'er uit verwandschap sterk toe te hellen.

De afbinding zelve, schynt my nogthans niet toe zoo volstrekt nodig te zyn: want zoo draa de verlossing volkoomen is, dat is zoo draa niet alleen het Kind, maar ook de Naageboorte te voorschyn gekoomen zyn, ademt het Kind door, de klopping in de streng houd spoedig op, en zy wordt flap. Maar zoo lang de koek aan de Lyfmoeder gehegt blyft, zelfs naa dat het Kind geboren is, duurt de klopping, tot dat, gelyk gemeenlyk gebeurt, de afbinding geschied is.

De oordeelkundige P. DE WIND, bewyft dit met een aanmerkelyk geval p. 64. Hy

velstreng, volstrekt doodelyk voor een eerstgeboren Kind, onderzocht, en beantwoordt door PAULUS DE WIND. Middelburg 1757.

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 115

Hy liet de streng van een Nieuwgebo-
ren Kind zonder te binden afknippen, en
daar ontlaste geen bloed; daar naa binden,
en vervolgens weder tuffen den band, en
buik affnyden, zonder dat 'er bloed kwam.
Hij staat dit nog met drie voorbeelden, door
den Heere ELLER opgegeeven, p. 21--45:
die dit aan zijnen oudsten Zoon, zonder ee-
nig kwaad gevolg, verhaalt gebeurt te zijn,
of schoon hij lustig geschreeuwd hadde.

Voorral zal 'er geen kwaad gevolg van
koomen, wanneer zij verre van den buik
afgesneeden, en nog minder, als zij aan
stukken getrokken is: want dan trekken zig
de slagaderen te eerder toe. Wij zien dit
dagelyks in de Dieren gebeuren, en wij
moeten onderstellen, dat God, die de ge-
heele bevruchting, en baring zoodanig be-
stiert heeft, dat de eerste zonder gewaar-
wording geschiedt, en de laatste geene hul-
pe nodig heeft, ook de afbinding van de
Navelstreng niet vereischt heeft, wanneer
slechts de Moeder, Vader, of iemand an-
ders de streng afbeet, of, in het midden
afgeschijrd, aan den buik liet hangen.

De Rechter kan wel een bewijs van verwaarloozing gronden op het niet binden, en bezorgen van de streng; maar nimmer kan de Geneesheer 'er een doods gevolg van afleiden: 't en ware de streng diep in het huisje, of kokertje van den Navel afgescheurd was. En dan nog niet volkoomen, om dat het bij ongeluk zoude kunnen geschied zijn, als het Kind op den grond viel, of eene zeer korte streng hadde.

Men zoude kunnen aanmerken, dat de Kinderen niet dan met opzet van de Moeders op de vloer vallen kunnen; dog daar van hebben wij zeer veele andere voorbeelden, om dat zommige Vrouwen staande baaren. P. DE WIND bevestigt dit, *p.* 37. met een voortreffelijk voorbeeld uit JUSTINA DITTRICHS; die beroemde, en kundige Vroedvrouw verhaalt, dat zij dit tweemaal heeft bijgewoond, de Navelstrengen zoo kort bij den buik afgescheurd vindende, dat zij dezelve nauwlijks konde binden; dog, dat zij evenwel genazen.

De vermaarde LA MOTTE bevestigt het met een gelijkloidend geval, in zijne 442.

Obs.

Obs. de streng was zeer diep uitgescheurd, daar was geene bloedstorting, evenwel bezorgde hy deeze opening met droog plukzel, en eên goed verband, met dien gelukkigen uitslag, dat de Navel, als de pleister 'er van zelve afgevallen was, volkoomen gevormd gevonden wierdt.

Evenwel zoude het kunnen gebeuren, dat 'er zoo veel bloeds ontlastede door de afgescheurde streng, dat het Kind 'er door stierf, gelyk MAURICEAU, in zyne laatste 143. waarneeming, zegt geschied te zyn; 't welk P. DE WIND nog met andere voorbeelden versterkt, besluitende te recht, p. 58. dat de Kinderen, vooral die dikke strengen hebben, aan zulk eene bloedstorting sterven kunnen. Dog in dit geval zullen het hart en de bloedvaten van het Kind, binnen in het lighaam ledig bevonden worden.

Het is derhalven nodig, dat de Geneesheer in zyn Bericht niet alleenlyk aanmerking maakt, hoe hy de streng bevonden heeft; maar daar by voegt, of 'er, in gevalle van eene afgescheurde streng by den

H 3

buik,

buik, veel dan weinig bloeds gevonden is in het Kinds lighaam? gelyk P. DE WIND, p. 59. zeer bondig aantoonde te moeten geschieden, zal 'er een wettig besluit getrokken worden.

§. V.

De Geneesheer moet daarenboven ook letten op de kleur, de dunheid, en het bederf van de streng, nog aan het Kinds lighaam hangende. Evenwel 'er geen nadelig gevolg uit trekken, om dat wy, by het verlossen van Vrouwen, daaromtrent een zeer aanmerkelyk verschil bevinden.

§. VI.

Van grooter gevolg is het, dat men nauwkeurig acht geeve, op de afscheidinge van de opperhuid: deze immers lost zig zeer gemakkelyk af by Kinderen, die voor de geboorte gestorven zyn, daar zy zeer lang, en sterk kan kleeven in de zulkte, dewelke, naderhand gestorven, droog bewaard worden.

Als

Als nu het Kind niet lang geboren geweest zynde de Long zinkt, en de opperhuid op de ligste aanraking 'er afscheidt, kan men dit verschynzel als een sterker bewys van voor de geboorte gestorven aanmerken, en wyders niet.

Dit teken is derhalven van zeer groot gewicht, wanneer eene Erfenis van het Kind op de Moeder moet overgaan, en 'er getwift wordt of het niet wel dood mogt geboren zyn? Het vast aankleeven van de opperhuid gevoegd by het dryvender Longen, vermeerdert als dan de kracht van het bewys, dat het levend geboren is.

Maar de Longen zinkende, al was de opperhuid nog zoo vast aan het vel gekleefd, kan 'er geen bewys voor levend geboren uitgetrokken worden.

§. VII.

Het Kind, in het volle ey geslooten, geboren zynde, kan zig beweegen, en leven vry lang daar naa, gelyk wy in het 5 Hoofd. §. 2. p. 95. getoond hebben; wan-

neer het nu gebeurde, dat 'er geloofwaardige Getuigen waren, die zulks zeer duidelyk gezien hadden, en verzekeren konden, dat men te lang gewagt hadde met het openen der vliezen: in dat geval alleen kan het zinken der Longen geen zeker bewys uitleveren, en al de zekerheid moet door den Rechter uit de Getuigen beoordeeld worden.

Hadde dit nu plaats in geval van vermoeden Kindermoord, zoo kan de dood van het Kind, of schoon veroorzaakt door het niet openen van de vliezen, niet anders dan *per accidens*: dat is, *by toeval* gekoomen, en derhalven in voordeel van de Beschuldigde, worden verklaard,

ZEVEN-

ZEVENDE HOOFDDEEL.

*Over de waare tekenen van Leven in
een Nieuwgeboren Kind, met be-
trekking tot den H. Doop,*

§. I.

De tekenen van leven en dood, kon-
nen by de Bejaarden zoo twyffelag-
tig zyn, dat men eenige dagen lang iemand
voor dood houde, en begraave, of schoon
hy in der waarheid leeft. *PLINIUS, Hist.*
N. Lib. 7. c. 52. verhaalt, dat *AVIOLA*
de Burgemeester, op den houtstapel le-
vendig wierdt, dat is tekens van leven gaf,
dog levendig verbrandde, om dat men hem
niet tydig redden konde. Hy doet 'er
nog veele dergelyke gevallen by, dog die
gunstiger afliepen. *APULEJUS* verhaalt
dat *ASCLEPIAS* eenen, die begraaven zou-
de worden, en dien hy levendig schatte-
de, door zyne konst weder deedt by-
koomen. Dog wy verwyzen den Leezer

H 5

hier

hier over naar **PETRUS MORESTELLUS**, die, opzettelyk de *Pompa Ferali* schreivende, veele aanmerkingswaardige gevallen bygebragt heeft.

Kan dit in Bejaarden plaats hebben, moet het in Kinderen nog eerder gebeuren, als in welken de ademhaaling flauwer, en de bloedsomloop zwakker is.

§. II. *De tekenen van het leven.*

Het waare teken van leven, zal gelykzigt worden by den Doop, en niemand zal twyffelen, wanneer het Kind schreit, of het leeft, zoo als het geboren is. Maar dan, wanneer 'er geene beweging, geen adem bespeurd, en wegens de langduurige verlossing getwyffeld wordt, of de Nieuwgeborene niet waarlyk dood zy, koomt het 'er op aan.

Het voornaamste teken is my altoos voorgekoomen, gezogt te moeten worden in de oogen, en mond, en in de aanhoudende warmte van het Kind. Niemand sterft met toe oogen, of met een gesloten

ten

ten mond, maar heeft dood zijnde, de oogen en mond open. Dit derhalven gevoegd by de toeneemende koude, is een onfeilbaar beweis. Kinderen kunnen sterven met gezwellen aan de oogen, of met opzetting van het vel des aangezichts, of met den klem, in welke gevallen, de opgenoemde tekens geene plaats hebben kunnen; dog dit is zeldzaam in de zulke, die Nieuwgeboren zyn.

Wanneer dan het Kind niet zichtbaar ademt, en zig niet beweegt, maar warm blijft, of schoon minder dan behoorde, de oogen gesloten houdt, en de beenderen van het hoofd niet slap zyn, behoort men het voor levendig te houden.

Ten anderen is het nodig, dat men lette op het afzonderen van de opperhuid, en gelyk ik gezegd hebbe op de slapheid der beenderen van het hoofd; welke alleen ik voor het eenigste teken houde, daar men den dood van het Kind, zelf voor de verlossing mede gewaar kan worden: of schoon anders de tekenen van het leven zeer bedriegelyk zyn in die omstandigheid,
en

en zeer veele beroemde en erwaarde Man-
nen bedroogen hebben. (o).

(o) Zie mynen *Brief aan D. v. GESCHER. Nieuwe
Vaderlandsche Letteroeffeningen, V. Deel, IX. Stuk,
p. 386. of Epist. ad eundem, nuper editam, p. 127,
& seq.*

AGT-

AGTSTE HOOFDDEEL.

*Bebelzende het besluit uit het
voorgaande.*

§. I.

De groote U. HUBER verklaart in *zyne Hedendaagsche Rechtsgeleerdheid, zoo elders als in Friesland gebruikelyk, 2 Deel, 3 Boek, 13 cap. §. 32. Dat het wegleggen van Kinderen in eenzaam plaatsen, dat zy sterven, ook de dood is, maar in bewoonde plaatze, minder straffe, p. 488. 489.* gelyk blykt uit de aangehaalde sententie van eene Meid, Ao. 1643. die deswegens een half uur op het Schavot gestaan hebbende, met een Pop om den hals, vyf jaaren gebannen is; zynde niet gegeesfeld, om dat zy te jong in de kraam geweest was. Waar uit blykt, dat de Rechter het Kind in zulk een geval als *per accidens* gestorven aanmerkende, de straffe verzagt heeft.

§. II.

Maar vervolgens, *ib. §. 33. dat Moeders die haare Nieuwgeboren Kinders hebben om bals gebracht, worden gefakt, dat is in een sak gebonden, en verdronken: te weeten, als het geblykt dat het Kind van het leven ter dood gebragt is.*

Dat blyken kan niet anders dan door de Genees- en Heelmeesters aangetoond worden: en dus worden de kentekens van dood of levendig geboren te zyn, ten uiterste noodzaakelyk. Te meer, om dat de Rechter vereischt; te moeten blyken, dat het Kind van het leven ter dood gebragt zy: of wel, dat het ten volle klaar moet zyn, naa de geboorte geleefd te hebben!

Het is om aan dat vereischte zekerheid te geeven, dat ik zoo omftandig geweest ben, met aan te toonen, dat de proeven met de Longen genoomen, volftrekt zeker zyn, althans van niet geademd, of niet geleefd te hebben naa de geboorte. Willende gaarne lyden, dat de Rechter zwaarigheid maake, om de Beschuldigde barmhartig-

hartigheid te doen, omtrent de proeve van het dryven der Longen, en dat hy deeze onzeker houde.

Dog ik kan geene toestemming geeven aan die Geneesmeesters, welke, de Longen vindende dryven, berichten dat het Kind in, of naa de geboorte geleefd hebbe; om dat het *in de geboorte*, beduidt voor de geboorte, 't welke wy aangetoond hebben ongerymd te zyn: en ten anderen, om dat het den Rechter geene zekerheid geeft. Indien zy evenwel daaromtrent te gemoedelyk waren, was het beter, de proeven met de Longen geheel verby te gaan, en dan uit de andere omstandigheden te besluiten, gelyk men te voren altoos gedaan heeft.

§. III.

HUBER stelt vervolgens, dat men, de Moeder zulks ontkennende en ten volle niet wordende overtuigd, tot pynigen moet komen, *ib.* Het is dat pynigen, zoo hardklinkend in de ooren van ons, die in een tyd leeven, in welke de beschaaftheid ons teer

aan-

aandoeningen gegeven heeft, 't welke ik, althans in dit geval, wilde voorkoomen, als de Longen zonken.

§. IV.

Eindelyk wenschte ik, dat onze Regeerders, die men als de Vaders van alle Armen moet aanmerken, goed mogten vinden om deeze misdaad, door het stichten van een Provintiaal Vondelinghuis voor te koomen, op zulk eene plaats als tot de gezondheid en opvoeding van die anderszints ongelukkige Kinderen, best zoude geoordeeld worden. En dat men daar in de Kinderen aannam zonder naavraage te doen, en alleen vorderde te weten, of zy gedoopt waren?

Dat men vervolgens, dit Huis gesticht zynde, de doodstraffe stelle niet alleenlyk op Kindermoord, maar op die genen, die haare Kinderen wegleggen, of door beweene tekens van verzuim hebben laten sterven: want daar zulk eene pryffelyke stichting plaats heeft, kan het niet dan
kwaad-

TEKEN. VAN LEV. EN DOOD &c. 129

kwaadaardigheid zyn, en een verfoejelyk opzet om die onnozele, en ongelukkige Schepzels te verdelgen. Welke godloosheid met eene strenge en voorbeeldelyke straffe diende gestuit te worden.

E I N D E.

I

DRUK-

D R U K F E I L E N .

- Pag. 5. aantek. 13 regel. van de waar-
fchynelykheid. *lees* van waarschyne-
lykheid.
- Pag. 5. ib. 15. regel. van CONSTANTYN ,
van Keyzer. *lees* van CONSTANTYN of
van Keyzer.
- Pag. 23. aantek. g. 1 regel. *inferende. lees*
inferendo.
- Pag. 27. ——— 20 regel. plaats moet. *lees*
plaats moest.
- Pag. 29. §. IV. 5 regel. dooden. *lees* dood-
den.

HET BELANG
DER
MAATSCHAPPYE
IN HET BETEUGELEN
VAN DEN
KINDERMOORD
BRIEFSGEWYZE VOORGESTELT
AAN DEN
HOOGGELEERDEN EN ZEER BE-
ROEMDEN HEERE

PETRUS CAMPER

*A. L. M. Phil. & Med. Doctor, Med. Anat. &
Chir. Profeszor Honorarius, Lid van ver-
scheidene geleerde Genootschappen enz.*

VERDRIJF DOOR

S. M. V. D.

To LEEUWARDEN
Ter Drukkerije van H. A. DE CHALMOT
MDCCLXXIV.

THE
MIND IN THE
MIND

OF THE
MIND

*Animo satis haec vestigia parva sagaci
Sunt, per quae possis cognoscere caetera tute.*

LUCRETIIUS.

M. V. M. 2

THE
MIND IN THE
MIND

Voorbericht van den Drukker aan den Leezer.

Het is mijne gewoonte niet, gunstige Leezer, om mijne Persje tot Twistschriften te leenen, die over en weder tegen elkan- deren geschreeven worden; en nochtans ge- schieft dit thans, gelijk ieder weet, die de Verhandeling van den H. Gel. Heere CAM- PER, tegen welke deeze Brieven gericht zijn, in handen heeft. De bijzonderheid der zaa- ke, dacht mij, dat wel eene uitzondering van mijne gewoone Regel verdiende. De Schrij- ver naamlijk deezer Brieven, die mijn Vriend is, gaf mij in vertrouwen kennis van zijn oogmerk, en betuigde, gaarne te willen, dat zijn Werkje door mij gedrukt wierdt. Ik bield mij verzekert, dat het hem enkel om de belangen der waarheid te doen was, en dat men dus uit zijne Penne geene Persona- liteiten, die dit slag van Schriften dikwils zoo baatlijk maaken, te wachten had. Eer ik het evenwel besloot op mijne Drukperse te brengen, schreef ik daar over aan den Hee- re CAMPER, berichtte zijne Hoog. Gel. dat 'er iets tegen zijne Verhandeling stond uitte-
komen,

komen, en Groot, of zijde Hoog Geli bet
mij ook euvet zoude duiden, indien ik bet
drukte; dat bet anderzins bij eenen anderen
zoude uitkomen enz. Het antwoord van den
Heer Hoogleeraar was zoodanig, dat
voor mij geene zwaarigheid meer over bleef;
betuigende dezelve onder anderen: dat eene
kleine twist van deezen aart, mits tot geene
Personaliteiten overgaande, niet dan de
waarheid in grooter daglicht konde stel-
len, indien hij gedwaald hadde, enz.

Hartlijk wensch ik, dat ik door het druk-
ken deezer Brieven iets tot bevordering der
waarheid moge toegebracht hebben, die ze-
kerlijk of bij den Heer Profesfor, of by
zijnen Tegenschrijver maet gevonden worden,
en door een onzijdig onderzoek, duidelijker
blyken zal.

Vaar well

2 *Het belang der Maatschappye in*

zich zelve misdoet, en niet aan de Maatschappye. Uwe woorden zyn zoo duide-lyk en krachtig, dat ik my verzekert houde, Uwe meening wel getroffen te hebben, en my ten dien opzichte niet te kunnen bedriegen. Naamlyk, naa ons het verhaal te hebben gegeven van eene jonge Dochter, die door eenen booswicht geschonden, naderhand toen zy reeds hoog zwanger was, van hem met geweld ten huize uitgedreeven, en daar door tot het pleegen van dat grouwelftuk, het vermoorden van haar Kind, gebrächt werdt; behaagt het U, dus voort te vaaren (a).

„ Maar, waarom grouwelftuk? legt de
„ Maatschappye wel zoo veel gelegen aan
„ die misdaad, als aan die van manslag of
„ moord? De Moeder, het is waar, be-
„ neemt het leeven aan een Kind, maar
„ in welk geval, en aan wiens Kind? zy
„ doet het in de vervoerendste van alle
„ driften, en verdelgt dat Kind, het welk
„ door

(a) Verhandeling over de tekenen van leven en dood, &c. bladz. 15.

„ door den Vader verlaaten, aan haar zelf-
„ ve alleen behoort! *zy misdoet alleenlyk*
„ *aan zich zelve, en niet aan de Maatschap-*
„ *pye!* zy misdoet aan dien God, die
„ zelf misdaden vergeeft, wanneer zy
„ door een oprecht berouw gevolgt wor-
„ den! enz.

Gy kunt niet kwaalyk neemen, myn Heer, dat men van U in deeze gewichtige byzonderheid verschilt, te meer, daar gy deeze stelling, die om haar gewicht, en haare nieuwigheid wel verdient had be- weezen te worden, zonder eenig bewys hebt nedergefelt. Even zoo weinig kunt gy het euvel duiden, wanneer men zyne verschillende denkbeelden over dit stuk der Waereld mededeelt, en dezelve dus tegen eene dwaaling zoekt te wapenen, die, door U geleert, allergevaarlykst worden moet, om dat Uwe bekende verdiensten, en de vermaardheid van Uwen naam, daar aan natuurlyker wyze veel gewichts moeten byzetten.

Misfchien zal ik door veelen, die de zaak zelve niet overwoogen hebben van

4 *Het belang der Maatschappye in*

dwaasheid beschuldigt worden; men zal myne onderneeming, om my tegen zulk eenen Man te verzetten, mischien reukloos noemen, en aan deeze of geene verkeerde oogmerken toeschryven; en een ongunstig vooroordeel ten mynen nadeele zal my mischien al by voorraad in het ongelyk stellen. Nochtans ik vleie my zelven aan den éenen kant, dat men my recht zal doen, wanneer men zien zal, dat ik bewyzen tegen gezag gestelt hebbe; en aan den anderen kant, dat men gunstiger over my zal beginnen te denken, wanneer ik betuige Uwe groote verdiensten, in de Genees- en Vroedkunde inzonderheid, mitsgaders alle die byzondere takken, dewelke aan deeze nuttige Weetenschappen vast zyn, te kennen, en, gelyk zy verdienen, hoog te achten; en door niets anders aangespoort te zyn, om my in dit geval openlyk tegen U aan te kanten, dan door de belangens der waarheid, die boven alles behooren te gelden, en de nadeelige gevolgen, die ik uit Uwe stelling, dat een Moordenaars van haar eigen Kind,

niet

niet misdoet aan de Maatschappye, te gemoet zag. Op dat niemand denke, dat ik my zelven ten Uwen koste, zoekeroemd te maaken, zal ik mynen naam verborgen houden, hoewel ik niets schryven zal, en hier over zal ik U zelven laten oordeelen, waar voor niet ieder één, van welken staat hy ook zy, of welken post hy bekleede, openlyk zoude durven uitkoomen, en ik dus uit dien hoofde geene redenen hebbe, om onbekend te willen blijven.

Nu zoude ik ter zaake kunnen treden; maar ik moet noch iets vooraf zeggen, het welk noodig is, om myn oogmerk wel te verstaan, en den staat des verschils, tuschen ons, niet verkeerd optevatten.

Ik pryze de Menschlievende eindens, die men klaar zien kan, dat door U bedoelt zyn, en ik ben 'er zoo verre van daan, om dezelve aftekeuren, dat ik van harten wensche, dat ze moogen bereikt worden.

Ik behoor niet onder die *Geestlyken*, die, altoos yverig om te straffen, door hunnen invloed de *Wetgeeveren* overhaalen, om

6 *Het belang der Maatschappye in*

ongelukkigen, die zich aan die misdaad, waar van wy spreken, schuldig maaken, eene meer dan gemeene strengheid te doen gevoelen; schoon ik insgelyks niet gaerne zoude willen medewerken, om eene ondeugd ongestraft te laten, die, naar het my voorkomt, van zoo haatlyk ééne nature is, en daar door mischien eene der krachtigste middelen weg te neemen, om de zonde van Onkuisheid niet door die van Kindermoord te doen volgen.

Wenschlyk ware het voorzeker, dat 'er betere middelen, tot voorkominge van zulke gruwelen, dan van welke men zich tot dus verre bedient heeft, uitgedacht en in trein gebracht wierden; en ik kan niet anders, dan Uwe poogingen tot dat einde, goed keuren.

Waarlyk myn oogmerk is geenszins, om die rampzaligen, die mischien door veele listen en schoone beloften verleid, naderhand aan zich zelve en de wroegingen van haar geweeten overgelaaten, het besluit neemen, om het ongelukkig bewys van haare misdaad te verdelgen, en zich voor
de

de ſchande te bewaaren, aan welke zy bloot ſtaan; myn oogmerk is geenszins, zegge ik, om die rampzaligen, door het ontdekken van nieuwe haatlykheden, te bezwaaren, of te beweeren, dat zy al ons medelyden verbeurt hebben: neen, men behoort ze zekerlyk met deernis te aanschouwen, en ſchoon men toeftaa, dat de belangens der Maatschappye ſtraffe vorderen, kan men haar beklaagen, die het ongelukkig ſlagtoffer van deeze noodzaaklyke ſtrengheid worden moet. De Booswicht, dien men als de eerſte oorzaak van haar ongeluk moet aanmerken, verdient buiten twyffel, in den zelfden hoogen graad, als zy, onzen afkeer, om niet te zeggen, dat hy den zelve noch meer verdient. Hy is voor den Rechtbank van God en zyn eigen Geweeten niet minder ſtrafbaar, dan zy: en ik geloof, dat men juift geene wreedheid van hart of ontydigen yver om te ſtraffen verraadt, wanneer men betuigt te wenfchen, dat men hem in de ſtraffe van haar, aan welker misdaad hy zoo veel deels heeft, liet deelen; zo dit

8 . . . *Het belang der Maatschappye in*

misfchien een middel zyn mocht, om de onnozelheid tegen de laagcn van zulke Guiten te beveiligen, ten minften om hen voor het onderhoud van die geenen, die zy zoo grootlyks mishandelt hebben, zoo wel als van de Kinderen die uit zulk eene onwettige gemeenschap voortkoomen, te doen zorgen, en dus geene gelegenheid te geeven tot het pleegen van zulk een gruwelstuk.

Wat eindelyk het stichten van een Vondelinghuis aangaat, schoon ik denke dat dit de onkuisheid meer zoude aanmoedigen dan beteugelen, nochtans, voor zoo verre dit een middel zyn konde, om eene noch affchuwlykere zonde voor te komen, en deeze aanmoediging tot onkuisheid zelve, door wyze bepalingen, misfchien konde vermindert worden, verdient deeze voorflag zekerlyk eene ernstige overweeging; en veele, die het daar in met U eens zyn, zullen zich gedrongen vinden om te wenschen, dat het niet aan genoegzaame fondsen, om dit Huis te stichten en te onderhouden, mooge mangelen, en dat de
een

het betwengelen van den Kindermoord. 9

één of ander een middel wilt uit te denken, waar door de penningen, die daar toe noodig zyn, zonder merklyke bezwaarnisse der Ingezetenen, konden gevonden worden.

Ten opzichte dan van alle deeze byzonderheden ben ik het, of volkomen met U eens, of ons verschil daar over is van zoo weinig aanbelsangs, dat ik het der moeite niet waardig achte, om daar over te twisten,

Van meer gewichts is het stuk, het welk ik voor hebbe, tegen U te verdedigen, en zekerlyk ons verschil daar over zoo groot, als het zyn kan. Gy beweert, naamlyk, dat eene Moordenaares van haar eigen Kind, *niet misdoet aan de Maatschappye, maar ALLEENLYK (a) aan zich zelve.* Hier
uit

(a) Dit *alleenlyk* moet hier buiten twyfel niet letterlyk opgevat worden, want 'er volgt onmiddelyk op, *dat zy ook aan God misdoet*; zoo dat deeze uitdrukking niets anders betekene, dan dat zy alleenlyk aan, of tegen zich zelve misdoet, met betrekking tot den Vader van haar Kind, en de algemeene Maatschappye.

Het zoude kinderachtig van my geweest zyn, indien

To *Het belang der Maatschappye in*

uit volgt, dat de Maatschappye 'er geen belang in heeft, dat deeze misdaad gestraft wordt, ja zelfs, dat het om der Maatschappye wille niet noodig is, dat men dezelve te keer gaat. Ik ben niet onredelijk genoeg om U deeze gevolgen, ondanks U zelven, optedringen; indien gij dezelve niet voor Uwe Rekening neemt, zal ik ze U niet toeschryven: maar dit blyft daarom evenwel zeker, dat deeze gevolgen uit Uwe stelling natuurlyker wyze, en zonder eenigen dwang voortvloeijen. Ik neem daarentegen voor mynen taak, te bewyzen, dat zulk eene misdaadige wel deeglyk zondigt tegen de Maatschappye, dat deeze 'er belang in heeft, dat dergelyke wanbedryven zoo veel mooglyk beteugelt worden, en dus, dat Kindermoord, al waren 'er geene andere redenen, die dit noodzaaklyk maakten, om der Maatschappye wille alleen, zoude verdienen gestraft te worden.

Men

ik op deeze strydigheid had willen vitten; daar het oogmerk van den Heer CAMPER duidelyk genoeg is.

Men moet het waarschylyk als een gevolg van Uwe stelling aanmerken, dat gy met een soort van bevreemdinge uitroept, *waarom gruwelstuk?* het welk te kennen geeft, dat Kindermoord in Uw oog geen gruwelstuk is. Ik zal, schoon ik daar toe genoegzaame gelegenheid had, op deze aanmerking niet aandringen, dewyl myn oogmerk geenszins is, Uw gevoelen haatlyk te maaken, maar het te wederleggen; en ik voor hebbe dit met alle die bescheidenheid te doen, die de verplichting van eenen Christen vordert, en tot welke fatsoenlyke lieden, en vooral, Mannen van Uwe verdiensten, een Recht hebben.

Ook zal ik niet blyven stille staan, op het geen gy verders zegt: *zy misdoet aan dien God, die zelf misdaden vergeeft, wanneer ze door een waar betrouw gevolgt worden.* Wanneer de betekenis van die woorden zyn zal, dat God zelfs *misdaden* vergeeft, zoude 'er de vraage uit moeten volgen, of Kindermoord dan geene misdaad is, eene vraage echter, die hier in geen deele te passe koomt, om dat gy zelf daaraan
meer

meer dan eens dien naam geeft, (a) en men
 U dus op eene onredelyke wijze eene stel-
 ling zoude moeten opdringen, van welke
 gy genoeg toont afkeerig te zyn. Gy moet
 derhalven met die woorden bedoelen, dat
God zelf gewoon is misdaden te vergee-
 ven, wanneer men over dezelve een op-
 recht berouw heeft; en deeze onbetwift-
 baare waarheid tot eenen grond willen leg-
 gen, om 'er de verplichting der Overheid,
 tot het navolgen van dit voorbeeld des Al-
 lerhoogsten, in het kwyt schelden der straf-
 fe, aan Kindermoordenaarsessen, uit afte-
 leiden. Maar dan zoude het gemaklyk zyn
 om te toonen, dat dit gevolg niet door-
 gaat; dewyl 'er, om 'er dit slechts in het
 voorbygaan van te zeggen, zeer gewichti-
 ge redenen kunnen zyn, die eene Waereld-
 lyke Overheid noodzaaken, om eenen Mis-
 daad.

(a) By voorbeeld op blad 12. *Ik pleite niet voor
 de misdaad*; welke woorden noch om een andere
 rede merkwaardig worden, wanneer men ze met het
 geen wy bladz. 15 en 16. vinden, en ik voor een
 gedeelte al bygebracht hebbe, vergelykt.

daadiger volgens de Wetten te straffen, schoon hy zich, eer de straffe aan hem volbracht wordt, derwijze bekeert hebbe, dat hy zich van de Godlyke vergifnisse verzeieren kunne; dat is met andere woorden; dewyl de redenen, die de Godlyke Rechtenvaardigheid tot straffen beweegen, kunnen ophouden, en daarom evenwel de redenen, die tijdlyke straffen in eene Bürgerlyke Maatschappije noodzaaklyk maaken, blijven stand houden. Waarlyk, het zoude droevig gestelt zijn met de onderlinge veiligheid, indien deeze de Zedenleer der Overheid ware! Dan gebijk ik gezegt hebbe, ik zal hier op niet blijven stil staan, éénsdeels, om dat dit niet tot mijn tegenwoordig oogmerk behoort, anderendeels om dat, zo ik alles zeggen wilde, wat tegen deeze redenkaveling te zeggen valt; (vergeef mij deeze uitdrukking), ik daar mede alleen een boek van redelijke dikte zoude kunnen vullen. Ik bepaal mij dan alleenlyk bij mijne Hoofdzaak, en gaa nu over om te bewijzen.

*Dat eene Moordenaeres van haar eigen
Kind*

14 *Het belang der Maatschappye in*

Kind niet alleenlyk tegen zich zelve misdoot, maar dat zy wel deaglyk zondigt tegen de Maatschappye.

Ik zal niet alles bijbrengen, het welk hier, zo men dit onderwerp wilde uitputten, in aanmerkinge zoude komen; ééne of twee van de gewichtigste bijzonderheden, zullen dit stuk genoeg kunnen afdoen. Ik bouw mijn bewijs dan vóornamlyk op deezestelling;

Dat ieder Mensch een Lid is der Maatschappye, en tot hāare algemeene welvaart het zyne toebrengt: en ik zal er uit besluiten, dat ieder Kindermoord de Maatschappye van een Lid berooft, van het welk zy nuttige diensten verwachten konde.

Mijne stelling is van dien aart, dat zij nauwlijks eenig bewijs behoeve, omdat het woord MAATSCHAPPY zelf dit onnodig maakt. Men ziet, naamlyk, terstond, dat dit woord zeker Genootschap te kennen geeft, door gemeenschap van belangens, onderling verbonden, waar toe ieder, die tot dat Genootschap behoort, het zij-

zyne moet toebrengen. En waarlijk, wanneer men de zaak zelve slechts met eenige aandacht nadenkt, zal men aan deze waarheid geen oogenblik kunnen twifelen. Geen Koning is 'er zoo machtig, of rijk, die niet de dienften van den geringsten zijner Onderdaanen tot zijne welvaart behoeft; en zijne rijkdommen zouden hem weinig baaten, indien 'er geene Menschen waren, die zich door dezelve tot de laagste dienften, die hij, zelfs om zijn leeven te behouden, noodig heeft, lieten kooppen; gelijk zijne macht wel ras een einde zoude neemen, en van zelf verdwijnen; zo hij geene onderscheidene foorten van Onderdaanen had, om hem te gehoorzaamen, en zijne bevelen ten uitvoer te brengen. Het geen men van bijzondere Koningrijken, Gemeene-besten, of Steden, zeggen moet; geldt insgelijks van het Menschdom in het algemeen. Dit moet men als zeker groot Genootschap aanmerken, waar van ieder Mensch een Lid is. Tot instandhoudinge van dit lichaam, tot deszelfs bloei en welvaart, worden onderschei-

scheidene verrichtingen gevordert, hier toe dienen alle nuttige Konsten en Weeten- schappen, hier toe de Koophandel, hier toe eene verbaazende menigte van Hand- werken : tot dat zelfde einde strekken de verschillende betrekkingen, de onderschei- dene Staaten, die van Overheden bij voor- en Onderdaanen, enz. En er wordt bij- gevolg geen Mensch geboren die niet op de ééne of andere wijze aan deeze Maat- schappije nuttig kan zijn, of tot haare wel- vaart iets toebrengen.

Ik behoef nu nauwelijks te herinneren, hoe natuurlijk hier uit mijn besluit voort- vloeije, dat elke moord van een Kind, de Maatschappij van een Lid berooft, van het welk zij eens nuttige diensten verwach- ten konde. Men zoude zich bespotlijk maaken, indien men hier tegen wilde in- brengen, dat deeze besluitrekking niet- doorgaat, om dat gene Eerstgeboornen (a),

maar

(a) Ik zal dit woord maar gebruiken, om dat er by de woorden, *Jonggeboornen*, en *Nieuwgeboor- nen* zoo wel als by dit, gelegenheid tot vitten over- blyft, en de betekenis van het zelve door het gebruik genoeg bepaalt wordt.

maar volwasene Menschen, nuttige leden voor het algemeen kunnen genaamt worden; want ieder Kind, het welk in zijne eerste jeugd wordt omgebracht, zoude een volwasene Mensch hebben kunnen worden. Zegt men, dat dusdanig een Kind *mischien* evenwel vroegtijdig zoude gestorven, en dus voor de Maatschappye verloren gegaan zijn; ik antwoorde met de zelfde zekerheid, (om dat 'er zekerlijk bijna even zoo veel Kinderen tot manlijke jaaren komen, als 'er door eenen vroegtijdigen dood worden weggerukt) (a), dat het *mischien* ook wel mogelijk is, dat een *mischien* kind nooit tot een nuttelooz dloov

(a) Volgens de uitrekening van SUSMILGH, sterven 'er van de 1000 Kinderen 416 in de eerste vyf jaaren, en 'er bereiken 'er, door elkanderen gerekent, 584 het zesde jaar van, van dien ouderdom tot den staat van volwasenheid, is de evenredigheid, tussehen de Kinderen die sterven, en in het leeven blyven, lange zoo groot niet. Of wil men liever de opmerking van éenen onzer Landgenooten, dooze, de Heer W. KERSEBOM, doer ons zien, dat de levenskracht van ieder, levendig ter Waereld gekomen Kind, zich bepaalt tot 34 of 36 jaaren, dat is, dat alle Menschen, door elkanderen

gete- **B**ij Zouw kon

schien in het leeven zoude gebleeven zijn. Daarenboven weet ik niet, of men wel juist zoude kunnen bepaalen, op welken ouderdom, Kinderen voor de Maatschappij nuttig kunnen worden; daar dit van ontelbaar veele omstandigheden, betrekkingen, de vathaarheden der Kinderen zelve, de bekwaamheden van hunne Ouderen, of Leermeefteten, en duizend andere dingen afhangt. Ook kan men niet zeggen, dat Kinderen nutloos zijn voor de Maatschappij, zoo lange zij zelve tot geene bijzondere verrichtingen bekwaam zijn; daar zij zekerlijk eenen tak uitmaaken, waar door veele volwasfene Menschen hun bestaan vinden, en 'er buiten twiifel der Maatschappij grootliks aan gelegen ligt, dat deeze volwasfene Menschen, die bijgevolg reeds tot haar Genootfchap behooren, onder gerekent, 34 of 36 jaaren oud worden: waar uit volgt dat de Maatschappij ten minften 18 jaaren lang verwachten kan van ieder Kind nut te zullen trekken, zo men 'er al 16 voor de Kindfheid, waar in zij 'er geen gebruik van zonde hebben, wil af trekken; het welk gewis niet te bekrompen gerekent is.

derhouden worden. Het geen ik 'er van dien aart meer zoude kunnen bijvoegen, zal ik wederom met stilzwijgen voorbijgaan; dewijl mijn oogmerk niet is, buiten noodzaaklijkheid uitvoerig te worden. Maar om eens alles toe te geeven. Het zij voor een oogenblik waar, dat Kinderen, zoo lange zij Kinderen zijn, aan de Maatschappije geen nut toebrengen: en dat het zeer onzeker, ja zelfs eenigszins onwaarfehijnlijk is, of zij wel ooit tot die jaaren komen zullen, waarin zij voor het algemeen belang van eenigen invloed zullen kunnen worden. Misdoot men dan evenwel niet tegen de Maatschappije, door een Kind om te brengen? Had deeze geen Recht op die Kinderen, als haare toekomstige Leden, zoo lange 'er noch eenige mooglijkheid overbleef, dat zij ze eens als zoodanigen zoude kunnen aanmerken? Staat het iemand vrij, haar van dat Recht te berooven? Of zo dat geschiedt, heet dit dan niet tegen haar misdoen? Dan weet ik niet in welken gevalle men tegen haar misdoen kan.

Ik kan niet gelooven, mijn Heer, dat gij die ongelukkige stelling, tegen welke ik thans spreek, eer gij ze op het papier bracht, met Uwe gewoone nauwkeurigheid overwoogen hebt; gij zoudt ze anders, als Uws onwaardig, terstond uitgewischt hebben. Nu zal het U mischien moeilijker vallen, om dit Kind, hoe wanstallig ook, en hoe zeer van U ontaart, nochtans Uw Kind, te onderdrukken, naa dat het ééns in de Waereld gekomen is. Men bekent niet gaarne, dat men gedooft heeft; en de Eigenliefde maakt het ons doorgaans moeilijk, om te belijden, dat wij in deeze of geene bijzonderheid dwaalden, hoewel wij over het algemeen wel willen toestemmen, dat wij zoo wel als andere Menschen, aan dwaalingen bloot staan. Maar mischien zal U dit gemaklijker vallen, wanneer gij mij noch één oogenblik gehoor geeft.

Eene Kindermoordenaares *misdoet niet aan de Maatschappye* zegt gij; gij zult dan ook moeten beweeren, dat honderd, dat duizend Kindermoordenaaresen, daar aan niet

mis-

misdoen; want het getal kan hier geene uitzondering maaken, daar wij over de natuur van de misdaad zelve spreken. Maar, mijn Heer, wat zoude 'er vande Maatschappij worden, zo die stelling doorging? zo 'er, bij voorbeeld, van duizend Kinderen, die in onecht gebooren worden, doorgaans de helft of meer vermoord werdt? zo deeze misdaad zich over den geheelen aardbodem verspreidde? in alle Landen gemeen werdt? wat dunkt U, zoude de Maatschappij daar niets bij verliezen? zoude men 'er naa verloop van weinig jaaren het nadeel niet al van beginnen te zien? zo gij ja zegt, hebt gij het verloren, om dat gij dan toestaat, dat eene Kindermoordenaars door het ombrengen van haar Kind, niet alleen tegen Godt, en zich zelve, maar ook tegen de Maatschappij misdoet. En zo gij neen zegt, — dat kunt gij niet zeggen, om dat men slechts de helft van Uwe schranderheid noodig heeft, om dit te kunnen zien. (a)

Ik

(a) Het nadeel, het welk hier uit voor de Maatschappij.

Ik geloof, van mijne eerste stelling, waar op ik mijn bewijs dacht te bouwen, dat ieder Mensch een Lid is der Maatschappye, die tot haare algemeene welvaart het zyne toebrengt, en bij gevolg, dat elke Kindermoord de Maatschappij van een Lid berooft, van het welk zy nuttige diensten verwachtten kan, genoeg gezegt te hebben; in mijnen volgenden Brief zullen wij de zaak eens van eenen anderen kant beschouwen, die ik denk dat de waarheid van mijne stelling, dat eene Kindermoordenaaras tegen de Maatschappij zondigt, in geen minder licht stellen zal.

Ik ben ondertuschen met oprechte Hoog-

schappijze zoude voortvloeijen, wordt zichtbaarer wanneer men uit de Geboorte-lijsten weet, dat het getal der Kinderen, die geen Huwelijk tot oorzaak hebben, tot dat van die, dewelke wettig gebooren worden, ten naaften bij is als 65 tot 1000. en dat deeze evenredigheid noch toeneemt, in Handelplaatzen, Zeefteden, enzi terwiji aldaar de Vruchtbaarheid der wettige Huwelijken afneemt, en wel in evenredigheid van 108 tot 100. Gelijk men het een en ander in de Verhandelingen van den Heer KERSEBOOM over de probable menigte des Volks in Holland en Westvriesland, zien kan.

Hoogachting voor Uwe wezenlijke verdiensten.

Mijn Heer

Uw Dienstvaardige Dienaar

S: M: V: D:
Naaschrift.

Mij is noch ingevallen, dat men misfchien de kracht van mijn bewijs zoude witten ontduiken, door aan te merken, dat Kinderen van dien aart, van welke wij thans spreekten, door de fchandelijkheid hunner geboorte van minder nuts voor de Maatfchappije zijn, en maar zelden in staat geraaken, om daar aan eenige gewichtige dienften te bewijzen. Maar de Koning van Vrankrijk kan deeze tegenwerping genoeg beantwoorden, dien men zegt, dat zijn Vondelinghuis te Parijs, het welk voor een zeer groot gedeelte door Kinderen van zulk eene geboorte bewoont wordt, Jaarlijks een groot aantal van Soldaaten opbrengt. Daarenboven om gewichtige dien-

sten aan de Maatschappije te bewijzen, behoeft men juist in geen groot aanzien gestelt te zijn, de geringste staaten zijn over het algemeen ruim zoo noodzaaklijk als de hoogste, die wel meer luiffers verspreiden, maar van welke men echter niet zeggen kan, dat zij meer wezenlijke nuttigheid te wege brengen, of voor de algemeene belangen voordeeliger zijn.

T W E E D E
B R I E F.

Mijn Heer!

Toen ik in mijnen eersten Brief, het belang wilde aantoonen, het welk de Maatschappij heeft; in ieder Kind, als een toekomstig Lid, van het welk zij ééns nuttige diensten verwachten kan, om daar uit te doen zien; dat het vermoorden van Kinderen, eene misdaad is, waar door met
zich

zich wel deeglijk tegen haar bezondigt, en strijdig met haare belangen te werke gaat; heb ik mij alleenlijk van eenige weinige Aanmerkingen bedient, die de gezonde rede eenen iegelijken kan opleveren. Ik heb mij zorgvuldig gewacht, om mijnen Brief niet tot eene onnoodige dikte te doen uitdeijen. Uwe bezigheden zijn te menigvuldig, om lange brieven te leezen, en mijne om ze te schrijven. Ook heb ik mijn best niet gedaan, om de gegrondheid mijner Aanmerkingen door het gezag van anderen te staaven, schoon ik daar toe genoegzaamen voorraad zoude hebben kunnen vinden, eensdeels omdat ik dacht, dat zij geene nadere bevestiging noodig hebben; en ten anderen, om dat ik niet wist, wiens gezag in dit stuk genoeg zoude kunnen gelden, daar ik mij zelfs door het Uwe niet had laten afschrikken, om eené stelling te wederleggen, die gij beweert had. Ik zal dan op dien zelfden voet voortgaan, om de waarheid, *dat eene Kindermoordenaares aan de Maatschappye misdoet*, van eenen anderen kant te staaven.

26 *Het belang der Maatschappye in*

Het is, zo ik mij niet bedrieg, voor de Maatschappije niet alleen van belang, Leden te hebben; dat is te zeggen, het komt er voor haar niet slechts op aan, dat het Menschlijk geslacht in stand blijve, en zich vermenigvuldige, ten einde alle haare soorten van behoeftens yervult, en allerlei verrichtingen, tot de minste toe, kunnen waargenoomen worden; maar ook, en deeze is mijne tweede stelling;

Het is van belang voor de Maatschappye, dat haare Leden deugdzaam zyn.

Wij zullen naderhand zien, wat wij hier uit, met betrekkinge tot ons geschil, kunnen besluiten, eerst moet deeze stelling bewezen worden, en ik zal mij van dit bewijs niet onttrekken.

De eenige reden, waarom de Maatschappij belang stelt, in de voortplanting en vermenigvuldiging van het Menschlijk geslacht, is, om dat ieder Mensch, gelijk ik gezegt heb, één haarer Leden is, die tot haare algemeene welvaart iets kan toebrengen. Maar deeze bevordering van haare welvaart, deeze bezor-

bezorging haarer belangen, hangt zekerlijk niet alleen af van de *menigte* van Menschen, die daar aan arbeiden; het is tot dat einde voornaamlijk van zeer veel gewichts, dat die Menschen in staat zijn, om zich als *nuttige* Leden te gedragen, ihunne werkzaamheden ten haaben voordeele aan te leggen, en dus ieder in zijnen post, dat wel te doen, het geen deeze post mede brengt. Het geluk en de wehvaart van ons lichaam hangt niet alleen af van de *menigte* van onderscheidene ledemaaten, die wij tot het doen van die onderscheidene werkingen, tot welke wij bekwaam zijn, noodig hebben; maar voornaamlijk van de gezondheid dier ledemaaten, van derzelver welgesteldheid, en vaardigheid om ons ten dienste te staan. Onze oogen zijn nutloos voor ons, zoo ras zij het vermoogen, om ons de voorwerpen, die buiten ons zijn, te vertoonen, verloren hebben; Wij hebben geenen dienst van onze ooren, wanneer zij geen geluid doorlaaten; welk nut kunnen wij van onze handen of voeten trekken, wanneer die verlamt zijn, en

van

van alle gevoeligheid, kracht, en beweging berooft; buiten staat om die werkingen te verrichten, tot welke zij ons gegeven waren. Met één woord; zullen onze onderscheidene ledemaaten tot onzen welstand iets nuttigs kunnen toebrengen; zij moeten ieder in haar soort gezond zijn; en die verrichtingen behoorlijk kunnen waarneemen; tot welke de goedertieren Schepper ons eigenlijk geschonken heeft. Niet anders is het gestelt, met dat groot Lichaam; waar van ieder Mensch een Lid is. Naar maate deze Leden beter gestelt zijn; naar even die maate ook worden deszelfs algemeene belangens beter waargenoomen; naar maate ieder Lid in het bijzonder gelukkiger is, naar even die maate wordt het geluk van het algemeen beter bevordert, wezenlijker en duurzaamer gemaakt. Zoodanig is, naamlijk, de band, waar mede de Allerhoogste onze belangens verbonden heeft, zoo onverbreeklijk de betrekking, die de Menschen onderling op elkanderen hebben, en in diervoege is ons gemeenschaplijk geluk met

met onze bijzondere belangen vereenigt, dat het een uit het ander voortvloeije, en dat onze bijzondere, en de algemeene weervart gemeenschaplijk bevordert, gemeenschaplijk verwaarloost worde. Als dit dus gestelt, gelijk ik niet denke, dat door iemand, die over de natuur der Menschelijke samenlevinge, en de redenen waarom God ons in dezelve stelde, immer met oplettendheid gedacht heeft, zal betwift worden, dan moet het van zelfs volgen, dat de Maatschappij 'er belang bij heeft, dat hare Leden deugdzaam sijn. Ik zeg, dit moet van zelfs volgen, want om dit gezegt te onthuisen, zijh 'er maar twee middelen over, van welke een verstandig Man zich echter niet ligtelijk bedienen zal. Te weten, (zomen vooronderstelt, het welk ik nu als eene afgedaane zaak aanmerk, dat onze belangen niet die van het algemeen der wijze verknocht zijn, dat de laatste beter bevordert worden, naar maate wij zelve beter gestelt zyn, of onze eige weervart grooter is, en evenwel wil loochenen, dat de Maatschappij in de deugdzaam-

me

me gestektheid haazer Leden belang hebbe, moet men staande houden, of, dat een Mensch, naar maate bij deugdzaam is, geen nuttiger Lid voor de Maatschappye wordt, dat dwug en ondeugd de Menschen, als Leden van dat Lichaam beschouwt, niet beter of slechter gestelt maakt, of, dat de deugd goeman invloed heeft in ons byzonder geluk, en het dus voor onze eige belangen in dit leven ten eenemaal onverschillig is, of wij deugdzaam zijn of niet. ... Gevoelens, (al te bingelind, om door enen Man van Uw verstand, beweert te worden, Notuans, gij zoudt navolgers in Uwe stelling, dat enen Kindermoordenaars niet aan de Maatschappye misdoet, kunnen bekomen, die zoo veel verstands niet hebben, en, zonder zich om de gevolgen te bekommeren, over de Grenscheidingen, die gij zekerlijk zult willen in het oog houden, heen stappen. (dit is wel meer het gevolg geweest van vreedde gevoelens, door groote Mannen, die ziele zelve in die oogenblikken vergeeten hadden, in de Waereld gebracht.) Om der zul-

zulken wille, zal ik de moede neemen, om de valscheit dier gevoelens te bewijzen. Vervraelt het U bewijzen voor eens zaak te leezen, van welke gij zelf volkomen overtuigt zijt; gij hebt vrijheid om dit gedeelte van mijnen Brief over te slaan, wanneer dit afgehandelt is, zal ik wederom met U ter doen hebben.

Wij zullen van het tweede gevoelen eerst spreken; en dus in de eerste plaatze den invloed aantoonen, dien de deugd heeft in het geluk van ieder Mensch in het byzonder, en dan ten tweeden, bewijzen dat een Mensch, naar maate by deugdzaam is, ook een nuttiger Lid voor de saamenlevinge moet aangemerkt worden. Wat het eerste betreft, indien de deugd in ons bijzonder geluk geen invloed heeft, en het voor onze belangens in dit leeven geheel en al onverschillig is, of wij al dan niet deugdzaam zijn, dan bedriegen mij alle denkbeelden die ik van geluk vormen kan. Ik zoek niet te twisten; over het geen der Menschens grootste geluk in deeze Waereld uitmaakt, in welke bijzonderheid men ook oordeelt, dat

dat het zelve bestaat; zeker is het, dat de ondeugd ons ongelukkig maakt, en dat er geen zuiver, geen duurzaam / geluk, zonder deugd kan genooten worden. Onge-regelde hartstochten, woedende driften, onverzadelijké begeertens, een uitgemor-geld lichaam, schande van buiten; van binnen een knaagend geweten, zijn zekere lijkgeene dingen, die ons gelukkig kunnen maaken: alle deeze stukken maaken ons buiten twijfel ongelukkig, en wel zoo zeer ongelukkig, dat geene bezittingen, geen overvloed, niets van alles wat de Waereld bekoorliks heeft, daar tegen kun- ne opweegen. En deeze zijn juist recht- streekse gevolgen der ondeugd. Terwijl kalmte van geest, bedaardheid van gemoed, gezondheid en sterkte van lichaam, de achting onzer Medemenschen; en het geen meer, dan dit alles, weegt, een zuiver geweten, als natuurlijke gezellinnen, of eigenaartige voortbrengzelen van eenen deugdzaam wandel moeten aangemerkt worden. Waarheden, die zoo onbetwist- baar zijn, dat een deugniet, al ware het, dat

dat 'er geen God was, en de Godsdienst voor niets, dan een verdichtfel moest gehouden worden, dwaas, en een deugdliovende onder de zelfde vooronderstelling, verstandig zoude handelen, om dat de eerste zijne eigene belangens zelfs in dit leven door zijne ondeugden verwaarloost, en de tweede zulk eenen weg inslaat, die niet missen kan, hem gelukkig te maaken. Het verveele niemand, dat wij hier op noch één oogenblik stil staan, de zaak is te gewichtig, om 'er los over heen te stappen. Letten wij eerst op den Godsdienstigen, wiens hart deugdzaam, wiens wandel geregeld is. Deze is, volgens onze tegenwoordige vooronderstelling, een Mensch, die zich in eene reeks van dwaalingen bevindt, in zoo verre hij aan God geloofst, waant tot beoefening van deugd verbonden te zijn, en zich diets maakt, dat 'er naa dit een ander leven te wachten is: maar dwaalingen, die van zulk eenen gewenschten invloed zijn, op zijn tegenwoordig geluk, dat hij redenen zoude hebben, om hem als zijnen vijand aan te

C

mer.

merken, die hem van zijne dooling zocht te overtuigen, en de indrukfelen uit te wifchen, die dezelve in zijn hart gemaakt heeft. Immers, het is een gevolg van zijne verbeeldinge, dat hij zijne hartstochten beteugelt; en hij heeft daar van ten minsten dat rechtstreekse voordeel, dat zijne gezondheid door dezelve geene schade lijdt, gelijk dezelve, wanneer zij teugeloos geworden waren, zekerlijk zoude geleden hebben. Hij volgt nimmer enkel dierlijke driften op, hij onderwerpt de lusten van zijn vleesch aan de stemme der redenen: en hij gewint daar bij zeer veel ten aanzien der genietingen van zijne ziele: deeze wordt daar door niet bedwelmt, haare aandoeningen niet verftompt, haare vermoogens niet vermindert. Hij wacht zich zorgvuldig voor dronkenschap, en hij heeft daar door het genoeg van altoos redelijk te blijven, zich niet tot den rang van het onvernuftig vee te verlaagen, niet aan de befpottingen van anderen bloot te staan, en zijne welvaart niet te krenken. Allerlei Onkuisheid wordt door hem ver-
affchuwt;

affchuwte; en hij is ten minsten daar door zeker, dat hij door zijn eigen toedoen zijne gezondheid niet zal vergiftigen, zijne krachten niet uitputten, zijn leeven niet verkorten, en dat hij van alle de rampzalige gevolgen, die uit zulk eenen vuilen bron kunnen voortvloeijen, en waar van Kindermoord één is, niets te duchten heeft. Men gaa op dezelfde wijze alle zijne andere daaden naa, hetzij die uit beginselen van Godsvrugt, of liefde tot de deugd voortkomen, en men zal zien, dat zijne handelwijze juist het middel is, om hem in dit leeven gelukkig te maaken; voor zoo verre hij zijne gezondheid bewaart, zijne achtiging onder de Menschen beveiligt, zijni genoeg en duurzaam maakt. Maar geheel anders is het gestelt, met Menschen, die de ondeugd lief hebben. Zij kennen geene Wetten, dan die van hunne onregelde driften, maar zij verkwiften daar door hunne goederen, verwoesten hunne gezondheid, verkorten hun leeven. Zij geeven zich over aan het genot van kortstondige vermaaken; maar vermaaken die

door den bittersten nasmaak vergalt worden. Zij vervullen hunne zielen met hevige begeertens, die hen onophoudlijk kwellen; eerlang zijn zij buiten staat om dezelve te verzadigen, en worden dus Tantalussen, die van alle kanten omringt van het geen hunne neigingen zoude kunnen voldoen, buiten staat zijn, om van het zelve gebruik te maaken, en in den grootsten overvloed, door gestadigen honger gepijnigt worden. Er zijn wezenlijke genoegens in dit leeven te genieten, maar hun smaak is te zeer verbaftert, om daar aan te gewennen, hunne aandoeningen zijn te stomp geworden, om hen die genoegens te doen ondervinden. De minste rampspoed, die hun overkomt, doet hen bezwijken, om dat zij niets hebben, waar mede zij zich troosten kunnen; en veeltijds ondervinden zij hun ongeluk zoo zeer, dat zij zich haasten, om, ware het mogelijk, van hunne rampen een einde te maaken, en zich aan de vernietiging, die zij dwaaslijk meenen in den dood te zullen vinden, over te geeven. Men oordeele
uit

uit deeze schetsse, die ik niet uitvoeriger maaken moet, om niet te verre van mijne Hoofdzaak aftegaan, welken invloed de deugd hebbe in ons tijdelijk geluk; en van hoe veel gewichts een geregelde wandel zij, om onze welvaart in dit leeven te bevorderen. Ik besluit 'er uit; heeft de Maatschappij belang in het *geluk* haarer Leden, om dat het zelve met haare algemeene belangens verbonden is, en is de *deugd* het middel om het geluk van ieder Mensch in het bijzonder te bevorden; dan moet het voor haar van belang zijn, dat de Menschen de deugd lief hebben, en langs dien weg hunne welvaart op eene wezenlijke wijze behartigen.

Wat nu het *tweede* stuk betreft, het welk ik voor mijne rekening genomen heb, het zal mij gemakkelijk vallen, om ook dit buiten twijfel te stellen. *Naar maate de Menschen deugdzaamer zijn*, heb ik gezegt, *worden zij nuttigere Leden voor de Maatschappye, en baare algemeene belangens beter waargenomen.* Ik behoef, om dit te bewijzen, niets te doen,

dan mij op de ervaarnis te beroepen. Wie is getrouwer in den post, dien hij in de saamenlevinge heeft waar te nemen, wie doet nuttigere diensten aan het algemeen, hij die rechtvaardig, kuis, maatig, met één woord, hij die in alle opzichten deugdzaam en geregelt leeft, of hij die de bezittingen van eenen anderen laagen legt, de heiligste Wetten schendt, zich met de traanen van zijne braavere Medemenschen verzadigt, de onnozelheid verleidt, geheele Huisgezinnen en Geslachten in droefnisse en schande dompelt, alles aan zijne onverzaadlijke begeertens opoffert, en zich daaglijks door dronkenschap tot het betrachten der noodzaaklijkste plichten onbekwaam maakt? Waarlijk 'er zoude geen grooter kwaad voor de menschelijke Samenlevinge kunnen uitgedacht worden, den overheerschende ondeugd of zedenloosheid. Verbeeld U slechts één Land, om daar van overtuigt te worden, daar de deugd geheel verbannen was, en ondeugd op den troon zat. Men zoude daar geene verplichtingen, tot rechtvaardigheid

digheid, billijkheid, goede trouw, barmhartigheid, of medelijden kennen; matigheid, kuisheid, nederigheid, bescheidenheid zouden daar vreemde naamen zijn. Wat zoude 'er uit volgen? de Inwooners van dat Land zouden altoos door één en het zelfde beginsel, van eigen belang, naamlijk, gedreeven worden. Hunne belangen zouden alle oogenblikken strijden, en iedere pooging, om recht te verkrijgen, zoude altoos door geweld beantwoord worden. De grootste onrechtvaardigheden, de schreeuwendste geweldnaarigen zouden daaglijkse bedrijven zijn. Burgeren zouden de straten van het bloed hunner Medeburgeren doen stroomen? een Broeder voor zijnen Broeder niet veilig zijn, en een Vader voor zijnen Zoon moeten vreezen, zoo ras die sterk genoeg was, om den dolk te draagen. Klaagde gij over onrecht, U aangedaan, men zoude U bespotten; spraakt gij van goede trouw of rechtvaardigheid, men zoude U onzinnig noemen, Vriendschap en Liefde zouden geene plaats kunnen vinden, daar niets anders dan

de buitenspoorigste driften huisvestten; en ééne beleediging zoude genoeg zijn, om geheele geslagten in de wapenen te brengen, en eenen binnenlandschen Oorlog te veroorzaaken, die niet dan met de ganschelijke verwoestinge van één van beiden zoude kunnen eindigen. En wat dunkt U, zoude de Samenleving in zulke omstandigheden kunnen bestaan, en der Menschen gemeenschaplijke behoeftens vervult worden? Zoudt gij Uwe eer, Uwe bezittingen, Uw leeven, de eer Uwer Vrouwen en Dochteren, het leeven Uwer Zoonen veilig oordeelen in zulk eene Maatschappije van Booswichten? Zoudt gij denken dat in zulk een Land evenwel de algemeene belangens zouden waargenomen worden, en ieder Inwooner zich als een nuttig Lid, tot bevordering van het gemeene welzijn betoonen? Waarlijk, die zoo dacht, zoude niet verdienen wederlegt te worden. Ik zal dan vooronderstellen, dat ook deeze uitvlucht, *dat deugd of ondeugd, de Menschen, als Leden der Maatschappije beschouwt, niet beter of slechter maakt,*
 door

door iemand, die weet, wat gezond denken betekene, niet ligtlijk zal gebezigt worden: en hier uit blijkt dan insgelijks de gegrondheid mijner stelling, *het is voor de Maatschappye van belang, dat baare Leden deugdzaam zyn.*

— Laat ons nu voortgaan, mijn Heer, om te onderzoeken, wat uit deeze stelling, met betrekkinge tot de Hoofdzaak, over welke wij twisten, voortvloesje. Naar het mij voorkomt, geeft het mij eenen nieuwen grond, om tegen U te beweeran, dat *Kindermoord eene misdaad tegen de Maatschappye is.* Ik wil U niet overrompelen, mijn Heer, gaa mijne redekaveling vrijelijk op Uw gemak naa, en oordeel zelf of 'er iets tegen ingebracht kunne worden. Mijne grondstelling was, *men misdoet aan de Maatschappye, wanneer men baare belangen benadeelt.* Daar valt niets tegen te zeggen. Ik voegde 'er bij, *dat de belangen der Maatschappye vorderen, dat baare Leden deugdzaam zyn.* En deeze waarheid heb ik van twee verschillende kanten beweezen. Wat moet ik hier nu

andere uit besluiten, dat dat de ondeugd van Kindermoord eene misdaad tegen de Maatschappye is. Er is maar ééne deur om te ontvluchten open; maar niet open voor U, myn Heer, dewijl gij dezelve wel zorgvuldig gesloten hebt. Naamlijk, om de kracht van dit bewijs te ontduiken, zoude men moeten staande houden, dat Kindermoord geene ondeugd is. Een gevoelen, het welk men U evenwel nimmer zoude hebben kunnen toeschrijven, alware het, dat gij het niet openlijk had tegengesproken. Wel is waar, 'er komen in Uwe verhandeling uitdrukkingen voor, dewelke met den eersten opslag iets dergelijks zoude kunnen schijnen te behelzen; maar gelijk ik reeds in mijnen eersten Brief aanmerkte, gij toont klaar genoeg, hoe ver gij 'er af zijt van zulk eene ongerijmdheid te beweerden. Neen! Uw oogmerk is alleenlijk de misdaad van Kindermoord in een minder haatlijk licht te doen voorkomen, dezelve van de verschoonbaarste zijde voortestellen, en, zoude ik gezegt hebben, voor dezelve te pleiten, ware het niet, dat gij dit met ronde woorden ontkent had. Maar

Maar dat Kindermoord geene Ondeugd zijn zoude, dit hebt gij zekerlijk niet willen beweerden, daar gij van eene Kindermoordenaaresse zegt, dat zij eene misdaad pleegt die zeer strafbaar en ten uitersten groutwelyk is, (a) indien zij dit ijsfelijk stuk in kalmte van gemoed doet, of van goederen bedeed is, om zich en haar Kind te kunnen verzorgen, enz. En 'er zelfs op eene andere plaatze bijvoegt, dat eene Kindermoordenaares hoe gunstig men ook over haar denke, zich aan eene noch grootere misdaad, dan die, over welke zij berouw heeft, schuldig maakt, zeggende, (b) Het zijn de jonge, nonnossele . . . Dochters, die . . . eene berouwende misdaad, in wanboop DOOR EEN NOCH-GROOTER zoeken te bedekken. De omstandigheden kunnen dan wel veroorzaaken, dat deeze misdaad minder strafbaar, minder groutwelyk wordt; maar de daad zelve blijft naar Uwe eigene gedachten, altoos misdaadig, altoos volgens de Wetten strafbaar, en zal

(a) Bladz. 7 en 8 der Verhandlinge.

(b) Bladz. 14.

zal ik 'er bijvoegen, altoos gruwlijk, gelijk wij in het vervolg zien zullen.

Maar zegt gij misschien, waar toe deeze wijdloopigheid; 'er moest bewezen worden, niet, dat deugd of ondeugd in het algemeen, de Menschen meer of minder gelukkig maakt, niet dat zij, naar maate zij meer of minder deugdzaam zijn, naar even die maate, als Leden der Maatschappije beschouwt, beter of slechter gestelt worden; maar dat Kindermoord in het bijzonder zulk eenen nadeeligen invloed heeft, in het Geluk van haar, die 'er zich aan overgeeft; en dat juist deeze misdaad, haar tot een slecht Lid voor de Maatschappije maakt. Dit is het, waar op alles hier aankomt. Het is zoo, mijn Heer, hier komt het voornaamlijk op aan, om aan het bewijs, waar van ik mij in deezen Brief bediende, alle kracht bij te zetten. Dit zal ik dan in den volgenden Brief afdoen, om U op éénmaal niet te veel te vergen: en ik zal daar op inzonderheid mijn bewijs bouwen, *dat de Maatschappij 'er belang bij heeft, om het*
Kindr.

Kindermoorden te beteugelen. Alleenlijk verzoek ik U in het oog te houden, dat ik U thans wederom, al voegde ik 'er niets bij, door eene gezonde redenkaveling beweezen hebbe, dat eene *Kindermoordenaares* aan de *Maatschappije* misdoet, voor zoo verre zij eene ondeugd beging, en de belangen der *Maatschappije* vorderen, dat haare Leden deugdzaam zijn.

Ik ben oprechtlijk

Mijn Heer!

Uw bereidvaardige Dienaar

S. M. V. D.

DERDE

D E R D E
B R I E F.

Mijn Heer!

Thans zullen wij ons nader bij de natuur dier misdaad bepalen, die het onderwerp van ons verschil uitmaakt. Mijn oogmerk is nu, te toonen, dat alles, het geen ik van de Ondeugd in het algemeen gezegt heb, van Kindermoord in het bijzonder waar is; dat is te zeggen, dat zij eenen nadeeligen invloed heeft in het geluk van haar, die 'er zich aan schuldig maakt, en dat deeze ongelukkige daar door een slechter Lid voor de Maatschappije wordt. Ik zal tot dat einde het één en ander, het welk gij van de natuur deezer misdaad, gezegt hebt, moeten ter toetse brengen en vergeef het mij, dat ik 'er bij voege, de ongegrondheid daar van aantoonen. Zo het bij de uitkomst blijken mocht,

mocht, dat ik daar minder gunstig over oordeele, schrijf het, bid ik U, niet aan de wreedheid van mijn hart, of gebrek aan medelijden met die rampzaligen, die het zelve zoo zeer verdienen, toe, maar aan liefde voor de waarheid, ééne der sterkste beweegredenen die mij hebben kunnen overhaalen, om tegen U de Pen op te vatten.

Uw oogmerk is voornaamlijk eene Kindermoordenaares te doen voorkoomen in het licht van eene persoon, die *door de drift tot voortteelinge*, aan den eenen, *door de verleidinge van eenen Booswicht* aan den anderen kant, *overwonnen*, op eene onwettige wijze bezwangert, van haare Maagen en de oorzaak haares ongeluks verstooten, in het oogenblik haarer baaringe het akelig besluit neemt, om het zwakke en onnozele schepsel dat gebooren is, als de leevendige getuigen van haar ongeoorloofd gedrag, in dat verschriklijk oogenblik van diepe ontroering, het leeven te beneemen. (a) Ik loochen niet,
mijn

(a) Bladz. 6 & 7. der Verhandeling.

mijn Heer, dat 'er gevallen gevonden worden, bij welke alle deeze bijzonderheden plaatze hebben. Het Meisje, van welker geschiedenisfe gij ons zulk eene aandoenlijke beschrijving gegeven hebt, kan ten voorbeelde strekken; en in zulke gevallen twijfel ik niet, of de strengste Zedenleeraar zal haare misdaad van eenen minder haatlijken kant beschouwen. Maar is dit, naar Uwe gedachten, het geval van alle, die haare Kinderen ombrengen? zijn het altoos *jongge, onnoozele,* en NB. ALLERDEUGDZAAMSTE *Dochters,* gelijk gij ze noemt (a), *die, onder de vervloekte verleiding bezweeken, eene berouwende misdaad, in wanhoop, door een noch grooter, onbezonnen zoeken te bedekken?* Vindt men geene Monsters van wreedheid, die in koelen bloede aan de stemme der natuure, die voor de behoudenisfe van het onnozel Wicht spreekt, gehoor weigeren, en haar Kind, zonder merklijke ontroeringe, dan die van vreeze, dat het ontdekt zal worden, om het

(a) Bladz. 14.

het leeven brengen? zijn 'er geene Vrouw-
lieden, die, of uit vuile beginselen van
onkuisheid, of door laage hebzucht, zich
aan de wellust geheel en al overgeeven;
haare lighaamen voor ieder eenen veíl heb-
ben, en zelfs wel op gelegenheden loeren,
om onervaarene Jongelingen in haare netten
te verstrikken, en alle de zorgen van der-
zelver Ouderen, zoo wel als de goede
hoop, die deeze van hun hadden opgevat,
in één oogenblik te leur te stellen? zijn 'er
geene voorbeelden van de zulken, die,
hietegenstaande alle haare voorzorge be-
zwangert, zoo ras zij dit ontwaar wier-
den, zich van alle middelen bedienden,
om haare Vrucht, noch eer die gebooren
was, te doen sterven? en eindelijk weet
men niet, dat 'er gevonden zijn die alles ver-
geefs beproeft hebbende, van dat oog-
blik af het rampzalig besluit namen, om
het Kind, zoo ras het gebooren zoude zijn,
te dooden? De zoodanigen deden dat dan
niet in een oogenblik van diepe ontroe-
ring, maar met voorbedachten raade; niet
om eene misdaad, over welke zij berouw

D

had-

hadden, door eene andere te bedekken; maar om zich te ongestoord aan die zelfde misdaad op het nieuw te kunnen overgeeven; om met geen onderhoud van een Kind belemmert te worden, noch zich door dit bewijs haarer onkuisheid ten toone gestelt te zien. Twijfelt gij, mijn Heer, of 'er wel ooit zulke gevallen plaats vonden? maar waarlijk, gij moest minder ervarenisse, minder kundigheids van het menschlijk hart, minder kennis van de gruwelen hebben, waar voor het bekwaam is, indien het zich eens aan de ondergaaf heeft overgegeeven, dan men aan twee Jaaren, belezenheid, en opmerkinge kan toeschrijven, om daar aan te kunnen twifelen. Inderdaad, de geloofwaardigste Geschiednisen van het Menschdom, leveren ons zulk een afschuwelijk Tafereel van de oadengden, waar aan sommigen zich schuldig maakten, dat men moeite hebbe om te begrijpen, hoe dezelve in éene menschlijke ziele kunnen gekoeffert zijn. En nochtans, de bevinding van alle tijden bevestigt deeze droevige waarheid. Om 'er,

er, met betrekkinge tot Kindermoord; één voorbeeld van te verhaalen. In twee vermaarde Steden, bij mangel van aantekeninge, kan ik niet geene zekerheid zeggen, in welke, ik meen Hamburg en Straatsburg, was men voor eenige jaaren gewoon, Kindermoordenaäresfen in zuiver wit gekleed en met zwarte linten vercierd, na de Gerichtsplaatzte te leiden; door gaans waren zij eenen geruimen tijd tevooren door eenen Geestlijken tot den dood voorbereid; dikwils met dat gevolg, dat zij in die laatste oogenblikken alle uiterlijke tekenen gaven van boetvaardigheid, en de omstanders veel van derzelve zalig uitende spraken. Dit gaf ongelukkigijk aanleiding tot het vermenigvuldigen van deeze misdaad; het wit gewaad, en de roem van zalig gestorven te zijn, bekoorde veel, en er deden zich van tijd tot tijd meer Vrouwen op, die om even zoo te sterven; haare Kinderen vermoordden, en dan zich zelve, als schuldig aan Kindermoord, tot de straffe aanboden. Ja deeze Raazernij ging zoo verre, dat zeke-

re Vrouw, het uiteinde van eene Kindermoordenaaresse aanschouwt hebbende, van daar na haar huis ging, een mes haalde, en daar mede, om dat zij zelve geen Kind had, dat van een' haarer nabuuren, om 't leeven bracht. Het verhaal, waar uit ik dit affchrijve, voegt 'er bij, dat men dit kwaad gestuit heeft, door voortaan zulke misdadigen, zeer slecht gekleed, ter strafplaats te leiden, en zorge te draagen, dat alle niterlijke omstandigheden tot affchrikkinge van anderen dienen konden.

Dan, op dat ik den draad weder opvatte; in alle die gevallen, die ik heb opgenoemt, komt ons de Kindermoord zekerlijk in eene geheel andere gedaante voor; en om dat deeze ten minsten mooglijke gevallen zijn, behooren zij buiten twijfel mede in aanmerkinge te komen, wanneer men de natuur deezer misdaad, en de gevolgen onderzoeken wil, die zij voor ieder Mensch in het bijzonder heeft, die 'er zich aan schuldig maakt, zoo wel als voor de Maatschappije in het algemeen, of de belangen der famenleevinge. Wij zullen dit

dit terstond doen; maar eerst moet ik noch van eene andere uitdrukking spreken, van welke gij U tot verzachtinge deezer misdad bedient hebt.

Gij zegt ons, mijn Heer, dat eene Kindermoordenaares, *wel is waar, het leeven aan een Kind beneemt, maar dat zij het doet in de vervoerendste van alle driften.* (a) Dit is eene bijzonderheid, die ik U niet kan toestemmen. *In de eerste plaats* is het zeker, dat niet alle Kindermoordenaaresen dit gruwelstuk *in drift* bedrijven; Zij ten minsten niet, die geduurende den geheelen tijd van haare Zwangerschap, poogingen deden, om haare Vrugt af te drijven, en toen zij zagen dat dit mislukte, vaststelden, dat zij, zoo ras zij Moeders geworden waren, haar Kind vermoorden wilden; Zij niet, die van dat oogenblik af alles beschikten, het welk, om dit wanbedrijf te verbergen, vereischt werdt; met een bedaard overleg middelen zochten, om haaren toestand te bedekken, zich te-
gen

(a) Bladz. 15.

gen den tijd haarer Verlosfinge van haare kennissen verwijderden en in eene afgezondeerde éenzaamheid gingen baaren, om niemand te hebben, die tegen haar zoude kunnen getuigen. Zulk een overleg, om een lang te vooren gefmeed voorneemen ten uitvoer te brengen; dergelijk eene bedaardheid, en wijsheid, had ik bijna gezegt, in het kiezen van middelen, om haar godloos oogmerk te bereiken, kan geen bewijs van drift uitmaaken. Dat veele Kindermoordenaarsfen dit rampzalig besluit in eene drift neemen, kan ik gemaklijk gelooven; maar, mijn Heer, tusfchen een besluit neemen, en het zelve ten uitvoer te brengen, is noch eenig onderscheid; 'er kan noch zeer veel tijds, tusfchen het één en ander verloopen, om die drift te doen bedaren; en ik geloof, dat 'er weinige gevallen van dien aart plaatze hebben, die niet al eenigen tijd te vooren beslooten waren. Ten minften alles, wat wij maar eenigszins, als de aanleiding tot dat gruwelstuk, kunnen aanmerken; het vooruitzicht van armoede, vreeze voor fchande, de belemmering die

een

een Kind veroorzaaken kan, en wat 'er meer van dien aart zijn mooge, moet gedurende den tijd van Zwangerschap zoo wel, als onmiddelijk na de Verlosfinge op eene onwettig bezwangerde werken, te meer daar zij, gelijk gij te recht van alle Vrouwen in dien staat getuigt, door haare Zwangerheid zelve *zwaarmoedig* en *droefgeestig* gemaakt worden, (a) en dus voor akelige denkbeelden, en wanhoopige besluiten het meest vatbaar zijn. En ik wil wel bekenen, dat ik het mij nauwlijks als mooglijk verbeelden kan, dat eene Vrouw, op het tijdstip haarer baaringe zelf, zulk een ijslijk voorneemen smeeden zoude. Ik behoef U niet te zeggen, mijn Heer, hoe de Vrouwen op dat oogenblik gestelt zijn; gij weet, hoe gedwee dan zelfs de hardvochtigste gemaakt worde, hoe zeer vreeze en hoop haar beurtlings inneemen, hoe gemeen het dan voor haar zij aan den dood te denken. Dit had zelfs in die gevallen plaats, waar in de Vrouwen wisten,

(a) Bladz. 7.

ten, dat gij helpen zoudt, en waar in dus natuurlijker wijze, het vertrouwen op Uwe vaardigheid, de verschrikking voor een groot gedeelte moest verminderen, en der Lijderesse nieuwen moed inboezemen; hoe veel te meer moet dit dan plaatze hebben bij die ongelukkigen, die haar eigen Leeven in de hand eener, dikwils geheel onkundige, Vroedvrouwe moeten waagen, of welke de smarten en angsten der baaringe in de eenzaamheid treffen, waar in zij zich begeeven hebben; die nu nergens eenige hulpe bekomen kunnen, en welker leeven dus zekerlijk in het alleruiterst gevaar is. Zoudt gij denken, mijn Heer, dat eene Vrouw in dat oogenblik van verschrikkinge, waarin zij den dood zoo nabij is, waarin zij zelve denkt, dat zij zich in gevaar haares leevens bevindt, en dus al ligt, vooral zoo het eene *jange, annozele*, en anderszins *deugdzaame Dochter* is, aan het toekomstig Oordeel en de Eeuwigheid denkt, het onnatuurlijk besluit zoude kunnen neemen, om zich van haar Kind te ontdoen, en het zelve gewelddaadiglijk om

om te brengen? Zoude ier wel een Mensch Godvergesten genoeg zijn, om bij zulke omstandigheden dergelijk een voorneemen te smeeden? Sta mij toe, mijn Heer, daar aan te moogen twifelen: ten minsten kómb het mij voor, dat zulk eene Godloosheid ten alleruitersten zeldzaam zijn moet, en vooral dan geene plaatze hebben kan, wanneer de Kindermoordenaarsfen zoo gestelt zijn, als gij ze hebt opgegeeven; en bij gevolg, dat meest altoos die misdaad eenigen tijd te vooren beslooten is; het welk met Uwe gedachte, dat zij *in eene drift* gepleegt wordt, niet zeer wel overeenkomt.

Maar *ten tweeden*, zoo men U dit al moest toestemmen, dat Kindermoordenaarsfen zich over het algemeen aan deeze ondeugd in eene drift schuldig maaken, welke drift is dit dan, die door U *de vervoerendste van alle driften* genaamt wordt. Het is niet, om slechts op een Woord te vitten, dat ik bij deeze uitdrukking blijve stil staan; maar om dat dezelve, zo zij waar is, zekerlijk zeer veel moet toebre-

D 5 gen,

gen, om deeze misdaad minder haatlijk te doen voorkoomen, voor zoo verre men dan zoude moeten vooronderstellen, dat zij, die zich aan dezelve schuldig maakten, onder het geweld van eene overheerschende drift, haares ondanks, bezweeken waren.

De geweldigte en meest verwoerende driften, die ik weet, dat in de Menschen gevonden worden, zijn de *zucht voor ons eigen leeven*, de *drift tot voortteeling* van ons geslacht, en wat de Vrouwen in het bijzonder betreft, de *liefde voor haare Kinderen*, en de *zorge voor derzelve behoudnisse*. Wij hebben deeze met alle Dieren gemeen, en wij kunnen uit de uitwerkselen, die zij bij de Dieren hebben, zien, hoe sterk en geweldig zij werken, indien zij door geene rede bêteugelt worden. De *zucht voor het leeven* is aan alles, wat leeven heeft, ingeschapen, doet alle bezielde Schepselen van den dood eenen affchrik hebben, en leert het Gedierte, maar zeer weinigen uitgezondert, zich te weer te stellen, tegen eenen iegelijken, van wien het

het denkt iets te huchten te hebben. De drift tot voortdelings maakt sommige beesten, die anders schuw zijn, overwoed, doet hen alle voorzorge, die zij anders voor hun onthoud hebben, verwaarloozen, en, om zood te spreken, geheel en al van natuure veranderen. En wat de liefde voor het Kroost, en de zorge voor deszelfs behoudnisse betreft, deeze zien wij in alle Dieren, inzonderheid de ééne heft daar van, op eene verwonderenswaardige wijze werkzaam. Welke moete doet deeze aan een' Vogel, bij voorbeeld, neemen, om haare jongen van spijsze te verzorgen, welke gevaaren gering achten, om derzelve leeven te beveiligen, en welk eene woede stort deeze drift der, anderszins zoo vreesachtige, Henne in, tegen ieder éenen, van welken zij eenig gevaar voor haare Kuikens te genoot ziet. De natuurlijke Historie zal U dezelve uitwerkselen van deeze driften in alle soorten van Dieren aantoonen; en de Geschiednissen der Menschen U overtuigen, dat dezelve ook bij hen altoos het vervoerendst geweest zijn,

zijn, en niet zelden alle andere aandoe-
ningen vermeerstert hebben. Maar welke
van deeze drie driften, die ik vastlijk ver-
trouwe, dat gij zelf, voor de vervoerend-
ste van alle houden zult, eene Moeder tot
het ombrengen van haar Kind zoude kun-
nen brengen, beken ik rondborstig niet te
kunnen begrijpen. Het kan *de zucht voor
haar eigen leeven* niet zijn; want dit loopt
geen gevaar, wanneer haar Kind leevendig
blijft; het eenige dat zij ten dien opzichte
daar van kan te duchten hebben, is een
meer bekrompen bestaan; maar zoo lange
'er noch eenige mogelijkheid overblijft,
om zich te verzorgen, en die blijft 'er voor
zulke Vrouwen altoos over, kan haar ei-
gen leeven niet in gevaar geacht worden:
voeg daar bij, mijn Heer, dat juist deeze
drift; haar zoude moeten afhouden van
eene daad, door welke zij weet, dat zij
zich, volgens de Wetten, *zoo als die nu
noeb zijn*, strafbaar maakt, en waar door
zij dus haar leeven in het uiterst gevaar
brenkt; en gij zult mij ligtlijk toestemmen,
dat deeze drift het niet zijn kan, door wel-
ke

ke dit gruwelstuk gepleegt wordt. Het is dan misschien *de drift tot voortteeling*, waar aan men deeze misdaad moet toeschrijven, maar behalven dat zij deeze genoeg kan opvolgen, al is het, dat haat Kind in het leeven blijft, geloof ik, dat de Vrouwen nooit minder door die drift gekwelt worden, dan in den tijd haarer baaringe, wanneer zij dikwerf door de hevigste smarten zoo verre gebracht worden, dat zij zich beklagen, dat zij innerdijk deeze drift hebben toegegeeven; gelijk men voorbeelden weet van gehuwde Vrouwen, die in deeze oogenblikken zich door den pijn derwijze lieten verwoeren, dat zij zich door toorn en scheldwoorden op haare Mannen, die zij als de oorzaken haarer smarten aanzagen, zochten te wreken. Er blijft dan enkel, *de natuurlijke liefde van eene Moeder voor haat Kind*, en de voorzorge voor deszelfs behoudnisse, die deeze haar inboezemt, onder de driften, die als het meest vervoerende kunnen aangemerkt worden. Maar hoe weinig deeze, met het vermoorden van

van

van haar Kind bestaan konde; of laat ik liever zeggen; hoe veel gewelds op deeze drift moete gedaan worden; om tot zulk eene onnatuurlijke misdad te kunnen besluiten; behoef ik niet te zeggen. Welke is dan deeze *verloerendste van alle driften*, in welke eene Kindermoorde naes het leeven aan haar Kind beneemt? Ik beken; het niet te wisten. Uit het geen ik tot dus verre gezegt hebbe; moeten wij een andere schetse van de misdad van Kindermoord opmaken; die zekerlijk lange zoo gunstig niet is; maar nochtans met de waarheid meer overeenkomstig. Wij hebben; onnaamsijk; gezien; dat; ten minsten in zeer veele; zo niet in de meeste gevallen; dit gruweltuk bedreeven wordt; naa dat het te vooren beflouten was; dat 'er een gerulime tijd tuschen het befluit en de uitvoeringe verhep; genoeg; om elke drift; inden eene drift 'er de oorzaak van was; te doen bedaren; dat de sterkste aandoeningen door God in onze zielen geprént; om voor onze behoudnisse en die van het Menschlijk geslacht

flacht-zorge te draagen, tegen deeze misdaad aanloopen, dat eene Kindermoordnaares zich bijgevolg eerst voor deeze stemme der natuure ongevoelig moest maaken, om zich aan die wreede ondeugd te kunnen overgeeven, en dus op zulk eene Godlooze wijze, eene voordrige misdaad in de duisternisse der vergetelheid te overbergen.

Wij kunnen dit wanbedrijf derhalven niet anders beschouwen, dan als eene onnatuurlijke wreedheid, door eene Moeder tegen haar eigen Kind gepleegt, en door welke dus alle natuurlijke Aandoeningen verftikt, de heiligste Plichten geschonden, de sterkste banden der Maatschappije verbroomen worden. En wie ziet nu niet, dat deeze misdaad zulk eene ontaarde Moeder voor zich zelve ongelukkig maakt, zoo wel als dat zij, als een Lid der Maatschappije beschouwt, daan door slechten gestelt wordt.

In de eerste plantze, heeft deeze misdaad eenen nadeeligen invloed in haar eigen geslacht; want hoe kan een Mensch, diens hart ver-
eelt,

eelt, die voor alle zachte aandoeningen van liefde en natuurlijke tederheid ongevoelig geworden is, gelukkig zijn? hoe kan dit eené Vrouw zijn, die zich zelve altoos den moord van haar eigen Kind verwijten moet, en in welke ziele zulk eené heeks van ondeugden gevonden wordt, als ik getoont heb, dat dezer misdaad natuurlijker wijze, ten minsten doorgaans, voorafgaan? Naar maate elke ondeugd, gelijk ik in den vorigen Brief denk beweezen te hebben, der Menschengeluk meer vermindert, het ongeluk grooter maakt, naar even die maate moet ook Kindermoord, die zelf eené ondeugd is, uit meer dan éné andere ondeugden gebooren, en met zeer haatlijke omstandigheden gepaart gaat, meer strekken, om haar, die zich aan dat gruwlijk wanbedrijf schuldig maakte, in eenen hoogeren graad ongelukkig te doen worden. Ja mijn Heer, dit is zoo onbetwistbaar, dat eené Kindermoordenaar, naar maate zij zelfs nader komt aan die schets, die gij ons van haar gegeven hebt, voor zich zelve door dit gruwelstuk ongelukkiger wor-

worden moet. Is zij eene *jonge, onnozele*, en voor het overige *deugdzaame Dochter*; hoe zeer moet het denkbeeld, dat zij zich met het bloed van haar eigen Kind bevlekt heeft, haar geweeten pijnigen? Heeft zij het gedaan *in de vervoerendste van alle driften*; hoe afschuwlijk moet zij zich zelve voorkomen, zoo ras die drift bedaard is, en zij, tot zich zelve gekomen, weet wat zij gedaan hebbe? Waar zij zich bevinde, moet het ijsfelijk denkbeeld, dat zij eene Moordenaares is, haar vervolgen; de Vreesze voor den welverdienden afkeer der Menschen, en de straffe der Overheid, alle haare genoegens vergallen, en het Vooruitzicht, inzonderheid van het toekomstig Oordeel, haar al in dit leeven eene Helle zijn. Omstandigheden, die zekerlijk van alles, wat gelukkig kan genaamt worden, zoo verre af zijn, dat men niet te veel zegge, wanneer men vaststelt, dat 'er, in het midden van zulke omstandigheden, geen geluk mogelijk is. Maar, wat behoef ik dit te bewijzen, daargij zelf, mijn Heer, dit beweert hebt. Ten min-

E

sten

sten ik vat in dien zin eene uitdrukking op, die ik op geene andere wijze weet uitleggen. Wanneer gij ons leert, dat eene Kindermoordenaares, een Kind verdelgende, het welk door den Vader verlaaten was, *alleenlijk aan zich zelve misdoet (a)*, fluit dit in, dat zij naar Uwe gedachten, althans wel tegen zich zelve zondigt, en haare weezenlijke belangens benadeelt. Maar in welken opzichte, bid ik U? door zich van haar Kind als Kind te berooven? geenszins; want naar Uw eigen oordeel, merkt zij dit als een' last aan, waar van zij wenscht ontslagen te worden niet alleenlijk, maar ook, om van het welk zich te ontdoen, zij zelfs de onnatuurlijkste wreedheid niet te schriklijk oordeelt. Zij bedekt door dit middel haare onkuisheid, die niet bekend konde worden, zonder haar met schande te overlaaden; zij ontslaat zich langs dien weg van de zorge, die zij voor het onderhoud en de opvoedinge van haar Kind had moeten draagen; en alle de belem-

(a) Bladz. 15. der meetgezegde Verhandeling.

kenmeringen, die haar deeze Vrugt van onwettige gemeenſchap zoude hebben kunnen veroorzaaken, worden ten eenemaal weggenomen. In zoo verre dan kan men niet zeggen, dat zij aan zich ſelve miſdoet, of haare eigene belangen benadeelt. Gij moet dit dan ook verſtaan hebben, mijn Heer, van de belangen die elk Menſch in de deugd heeft, als een onſelbaar middel om gelukkig te worden; gij moet het oog gehad hebben, op de verſchriklijke gevolgen, die uit deeze ondeugd, voort een Kindermoordenaarſſe ſelve, voortvloeijen, en in zoo verre hebben willen te kennen geeven, dat zij door dit wanbedrijf aan zich ſelve miſdoet, door zich aan de verſchriklijke wreedheid over te geeven, alle aandoeningen van leefhartigheid en mederlyke liefde te verſtikken, zich voor de heiligſte verplichtingen ongevoelig te maaken, en dus in zich ſelve het krachtigſte middel, om haar in deeze Waereld gelukkig te doen leeven, te verwoeſten. En verſtaat gij 'er dit door, dan heb ik het gehoegen, van het ten

deezen opzichte met U volkomen ééns te zijn.

Zijn wij het noch niet ten aanzien van *het tweede Stuk*, het welk ik thans bewijzen moest, ik twijfel niet, of wij zullen het worden. Naamlijk, gelijk de ondeugd van Kindermoord tegen het geluk van haar strijdt die 'er zich aan schuldig maakt, op dezelfde wijze oordeel ik het zeker te zijn, *dat zij*, die zich aan deze ondeugd hebben overgegeeven, *als Leden der Maatschappye beschouwt, door dezelve slechter gestelt worden.* Houd in het oog, mijn Heer, dat wij, door eene meer dan oppervlakkige beschouwing van de Natuure dezer misdaad, gezien hebben, dat dezelve eene ongevoeligheid tegen de duidlijkste stemme der natuure, en dus eene geheel en al onnatuurlijke wreedheid, insluit. En meer behoeft 'er niet gezegt te worden, om deze mijne stelling te bewijzen. Immers de natuurlijke aandoeningen van teerhartigheid en medelijden, die God in onze zielen gelegd heeft, de onzichtbaare banden, waar door Hij het hart eener Moeder

der aan dat van haar Kind verbond, zijn ons niet vergeefs geschonken. De groote Bestierer van alle dingen, bediende zich van het één en ander, om de belangen der Saamenlevinge te bevorderen, en het Menschlijk geslacht in stand te houden: zij moeten derhalven tot dat einde iets nuttigs kunnen toebrengen; en ik besluit 'er dus met het grootste Recht uit, dat een Mensch, naar maate hij verder gekomen is in die ongelukkige vaardigheid, om zich van deeze natuurlijke Aandoeningen te ontdoen, minder geschikt wordt, om voor de Maatschappije van nut te zijn, en tot bevordering van haare belangen al het zijne toe te brengen. Dit bewijs komt mij zoo klaar en onomstootlijk voor, dat ik U beledigen zoude, mijn Heer, indien ik dacht, 'er noch iets meer te moeten bijvoegen.

Wat nu het besluit betreft, het welk ik uit alles, wat ik tot dus verre gezegt hebbe, bedoel aftelèiden, ik denk niet, dat 'er eenige mogelijkheid, om het zelve op eene redelijke wijze te betwiften, overblijft.

Indien het naamlijk zeker is, dat men door elke Kindermoord de Maatschappij van een Lid berooft, waar van zij eens nuttige diensten verwachten konde, gelijk ik in mijnen eersten Brief bewezen hebbe; dat de belangen der Maatschappij vorderen dat haare Leden deugdzaam zijn, en Kindermoord een ondeugd is, gelijk ik in den tweeden Brief aantoonde; en eindelijk dat uit deeze ondeugd in het bijzonder de allernadeeligste gevolgen, zoo voor het geluk van die Vrouwen zelve, die 'er zich aan schuldig maaken, als voor de geheele Samenlevinge, voortvloeijen; gelijk ik, in deezen *derden* Brief, meen buiten twijfel gestelt te hebben: wat kan 'er onbetwistbaarer zijn, dan dat Kindermoord in alle opzichten tegen de wezenlijkste belangen der Maatschappij aanloopt; en dus dat het *om haaren wille van belang is, dat deeze misdad* hetongelt wordt. Het welk juist de zaak is, die ik voor had te bewijzen.

Ik zal 'er niets meer bijvoegen; deeze Brief is groot genoeg, en het geen ik voor-
heb

heb in den volgenden te zeggen, verdient wal eene vernieuwde oplettenheid.

Wees verzekert, dat ik met ongeveinsde Hoogachtinge ben

Mijn Heer!

Uw volvaardige Dienaar

S. M. V. D.

V I E R D E
B R I E F.

Mijn Heer!

De bijzonderheid, die het onderwerp van dezen Brief zal uitmaaken, is de eenige die 'er noch over is, om Uwe stelling, *dat eene Kindermoordenaares alleenlijk aan zich zelve misdoet, en niet aan*

de Maatschappije, zoo wel op zich zelve, als in alle de gevolgen, die uit dezelve natuurlijker wijze voortvloeijen, te wederleggen. Ik bedoel, naamlijk, U te doen zien, dat, indien 'er al geene andere redenen waren, die dit vereifchten, *de misdaad van Kindermoord, om der Maatschappye wille alleen, zoude verdienen gestraft te worden.* Ik heb den weg, om dit te bewijzen, al rede gebaant; wij hebben nu slechts op dien weg voorttegaan.

Gij begrijpt gemakkelijk, mijn Heer, dat mijn oogmerk niet zijn kan, de noodzaaklijkheid van tijdelijke straffen in het algemeen in eene burgerlijke Maatschappije aantetoonen: dit is vóór mij door de kundigste Rechtsgeleerden, meer dan ééns, gedaan, en wel zoo onomstootlijk gedaan, dat ik niet verwaand genoeg ben om te denken, dat 'er door mij ten deezen opzichte noch iets zoude kunnen bijgevoegt worden. Daarboven is dit zulk een algemeen aangenomen gevoelen, dat ik deeze waarheid, die gij onmoglijk kunt willen ontkennen, veiliglijk kan vooronderstellen. Maar
wel-

welke mag de Rede zijn, waarom men over het algemeen oordeelt, dat tijdelijke straffen in eene Burgerlijke Samenlevinge noodzaaklijk zijn? Zekerlijk om geene andere, dan deeze: dewijl elke ondeugd, de ééne meer, de andere minder naadeels aan de Maatschappije toebrenge, dewijl zij 'er om die rede belang bij heeft, dat alle ondeugden zoo veel mogelijk beteugelt worden; en dewijl men van gevoelen is, dat het beste middel, om de ondeugden te beteugelen, in voorbeeldige straffen bestaat, ter affchrikkinge van anderen. Ik beken gaerne, mijn Héer, dat het noch beter zijn zoude, indien men alle de verzoekingén tot de ondeugd konde wegneemen, gelijk in het geval van Kindermoord, door het stichten van Vondeling-huizen, zekerlijk geschieden zoude: maar behalven dat het eene volstrekte onmoglijkheid is, alle verzoekingén tot elke ondeugd weg te neemen, kunnen 'er niet wel overal, in alle Steden, in ieder gering Dorp, in elke afgeleegte Buurt, Vondeling-huizen gebouwt worden: 'er zoude dus altoos noch moog-

-lijkheid overblijven, dat veels, die on-
 wettig bezwangert waren, ondanks deeze
 loflijke voorzorge in de verzoeking ge-
 raakten, om haare Kinderen om te bren-
 gen: daarenboven blijkt uit het geval, het
 welk ik in den voorgaanden Brief verhaalt
 hebbe, dat de Menschen dikwelf aanlei-
 ding tot zekere misdaad nemen, uit din-
 gen, die men met geene mooglijkheid had
 kunnen voorzien, dat daar toe bij hen
 strekken zouden. In alle deeze gevallen
 blijft er geen beter, om niet te zeggen,
 geen ander, middel tot beteugeling der
 ondeugd over, dan voorbeeldige straffen,
 aan welke zich anderen kunnen spiegelen,
 en daar door van alle soortgelijke wanbe-
 drijven afschrikt worden. Ik weet, he-
 laas! hoe weinig zelfs dit middel bij vee-
 len uitwerke; ik weet dat 'er dikwils, on-
 der het aanschouwen der strafoseninge,
 dezelfde misdaaden, die men zoo streng-
 lijk zag straffen, gepleegt zijn; en dat men
 'er gevonden heeft, die nauwlijks den
 Rechter ontkomen, zich op het nieuw aan
 dezelfde, zo niet, aan noch grootere on-
 deug-

deugden schuldig maskten. Ook zeg ik niet, dat tijdelijke straffen een zeker middel zijn, om alle ondeugden voor te komen, en in hare natuurlijke werkinge nimmer te missen; dit wordt door de daaglijkse ervaring te zeer tegengesproken, om door mij beweert te worden. Ik stel alleenlijk vast, en ik heb hier bijna het geheele Menschdom op mijne zijde, dat bij de gewoone gaffelheid der Menschen, en de natuurlijke omstandigheden der Maatschappij, tijdelijke straffen *als het beste* middel, om de onteugd te beteugelen, moeten aangemerkt worden. Eene waarheid, die vast staat, zoo lang men niet bewijzen kan, of, dat door de straffen doorgaans de ondeugden vermenigvuldigt worden, of, dat 'er een ander algemeen middel kan plaats hebben, waar door dit oogmerk, de beteugeling van alle ondeugden, beter en zekerer konde bereikt worden. Stellingen, welker bewijs ik niet denk, dat iemand onderneemen zal,

Hier uit vloeit dan de waarheid, die ik thans bedoele, duidelijk genoeg voort, wanneer

wanneer men slechts uit het voorgaande zich herinnert, dat Kindermoord eene ondeugd is, en wel zulk eene, waar door de belangen der Maatschappije grootliks benadeelt worden. Immers, indien de Maatschappij 'er belang bij heeft, om zulke ondeugden te beteugelen, en tijdelijke straffen doorgaans het beste middel zijn, om dit oogmerk te bereiken, kan men niet ontkennen, dat de ondeugd van Kindermoord, *om der Maatschappije wille alleen*, verdient gestraft te worden.

Kindermoordenaarsfen derhalven worden niet slechts gestraft, *wegens de straffe Wetten van KAREL DEN VEFDEN*, gelijk Uwe gedachten zijn, (a) maar om dat de natuur haar er misdaad, en de gewichtigste belangen van het algemeen, straffe vorderen; om dat zonder dezelve het waarschijnlijk te duchten stond, dat de misdaad van onkuisheid onbeteugeld zoude voortgaan, het vermoorden van Kinderen daaglijks

(a) Bladz. 16.

lijks toeneemen, en de Maatschappij, in meer dan één opzicht, benadeelt worden. Wanneer gij derhalven vraagt, mijn Heer, *wat ons belette deze Wetten te veranderen? en waarom wij gehouden zijn dezelve BLINDLING te volgen (b)*; kan deze rede, naar mijne gedachten, tot antwoord genoeg zijn: schoon ik lieft de beantwoording van deze vraag wilde overlaten aan zulke Wetgeevers, die behalven hunne Menschlievendheid, genoegzaame kundigheid bezitten van het geen de belangen der Samenlevinge vorderen, om over bijzondere gevallen te oordeelen, en ook uit dien hoofde de luisterrijke Posten, waar in hende Voorzienigheid gestelt heeft, waardig zijn. Wanneer zulke Wetgeevers, niet om de Wetten van Keizer KAREL *blindling* te volgen, maar om de gewichtigste redenen, doodstraffen ter beteugeling van Kindermoord noodzakelijk oordeelen, verdienen zij geenszins van wreedheid of gebrek aan

(a) Op de laatst aangeweze plaats.

79 *Het belang der Maatsdappye in*

aan Menschenliefde verdacht gehouden te worden. Zij handelen dan met betrekkinge tot het algemeen, gelijk gij, mijn Heer, ten opzichte van een bijzonder liefsant, wanneer gij, om het zelve te behouden, een verkankerd Lid afsnijdt, en U, zeer wijslijk, daar van niet laat afhouden door de smarten, die gij voorziet, dat gij den Lijder zult moeten veroorzaaken. Men oordeelt in zulken gevalle niet Recht, dat gij aan dit lichaam eenen aanmerkelijke dienst bewezen hebt, men besluit 'er nis dat gij een Menschen-vriend zijt; en dat U de vaardigheid en oververschrokkenheid met welke gij de moeilijkste Kunstbewerkingen verricht, als een bewijs van wreedheid of ongevoeligheid wilde toerekenen, zoude toonen, dat het hem aan gezond oordeel ontbrak, en geen antwoord waardig zijn.

Ik zoude 'er hier mede kunnen aftsappen, en ook dit stuk voor afgedaan houden; dan 'er komen in Uwe Verhandeling noch twee vraagen voor, die ik niet kan nalaaten te beantwoorden, om dat gij

U

U schijnt verzekert te houden, dat men U het antwoord op dezelve wel zal moeten schuldig blijven; en ik niet gaarne iets wilde overlaaten, waar achter iemand zich zoude kunnen verschuilen, die door mijne voorige bewijzen in het nauw gebracht was.

Gij vraagt, naamlijk, **VOOREERST**; of eene Kindermoordenaares meer misdooft, dan iemand, die zich zelven voerbodachtelyk het leeven beneemt? en, vaart gij voort, die wij zonder enige straffe dogelyks met luister zien begraven, en kwanswija beschouwen als iemand, die van zijne zinnen berooft was! (a)

Het is iets, het geen ik nimmer te voren wist, dat Menschen, die zich zelven **VOORBEDACHTLYK** het leeven beneemen, met *luister* begraven worden: ik meende, dat men zulke lieden, hier in Vriesland ten minsten, ter Stad uit sleepte, en onder de Galge begroef; het welk zekerlyk geene zeer luisterrijke begraafnis is. Maar zegt gij,

(a) Bladz. 17.

gij, men beschouwt ze KWANSWYS als Menschen, die van bunne zinnen berooft zijn. Ook dit was mij onbekend: ik dacht dat 'er in zulke gevallen, door de Naastbestaanden van den Zelf-moordenaar getuignissen van deszelfs onzinnigheid moesten gebracht worden; dat men deeze onderzocht, en dat dan de Overheid vrijheid verleende, om denzelven op de gewoone wijze te begraven, of des avonds in stilte ten aarde te bestellen. Dan, daar gij mij anders ondericht, wil ik dit op Uw woord wel gelooven, te meer, om dat de eenige straffe die eenen Zelf-moordenaar kan worden aangedaan, eigenlijk alleen zijne onschuldige Nabestaanden treft, als op welke alleen de schande, het doode lichaam aangedaan, nederdaalt; terwijl de Misdadige zelf daar van geen het minst gevoel heeft. Wanneer men hier bijvoegt, dat deeze straffe ook weinig krachts kan hebben, om deeze misdaad bij anderen voortekomen, nadermaal het aan Menschen, die bekwaam zijn, om zich aan die lafhartigheid schuldig te maaken, zekerlijk zeer onverschillig

lig zijn moet, hoe 'er naa hunnen dood met hun lichaam gehandelt worde; zal men zeer billijk moeten keuren, dat de Overheid dikwils toelaat, dat men zulke Moordenaaren van zich zelve in het licht van Onzinnigen beschouwe, en dat zij derzelve Familien voor de schande bewaart, die uit de straffe, in de Wetten bepaald, zoude voortgevloet zijn.

Maar wat Uwe vraag zelve betreft: of eene Moordenaares van haar Kind meer misdoet, dan iemand die zich zelve voorbedachtlyk het leven beneemt? buiten allen twyfel, mijn Heer! Ik vooronderstel, dat gij deze vraag voorstelt met betrekkinge tot de Maatschappije; dat gij niet bedoelt, of 'er grooter zedelijk kwaad zij in de eerstgenoemde, dan in de tweede misdaad, of zij voor den Rechtbank van God en haar eigen geweten schuldiger zij, dan hij, die zich zelve ombrengt. Immers gij hebt tot dus verre altoos van de misdaad van Kindermoord gesproken, met betrekkinge tot den invloed, dien zij heeft in de belangens der Samenlevinge; men kan deze Uwe vraag derhalven ook niet anders, dan in dien zin, opvatten. En in dien zin misdoet eene Moordenaares van haar Kind zekerlijk meer, dan een Moordenaar van zich zelve. De laatste benadeelt de

F

belan-

belangens van het algemeen, door het-zel-
 ve van een Lid te berooven. Het zelfde
 doet eene Kindermoordenaar. Maar het
 nadeel dat deeze der Maatschappije toe-
 brengt is te grooter, naar maate haar Kind
 langer van nut voor dezelve had kunnen
 zijn; daar een Zelf-moordenaar dit niet
 doet, dan naa reeds eenigen tijd een Lid
 der Maatschappije geweest te zijn, in ha-
 ren dienst somtijds zijne beste krachten al
 besteed te hebben, en, het geen dikwils
 gebeurt, niet dan naa dat hij door sullen-
 den ouderdom, lichaamljke ongesteltheit,
 of wanhoopige omstandigheden een groot
 gedeelte van het nut verlooren had, het
 welk hij aan dezelve kon toebrengen. Hier
 bij komt de onrechtvaardigheid, aan wel-
 ke zij zich schuldig maakt, die haare han-
 den aan het leaven van haar Kind slaat; zij
 berooft het-zelve van een goed, waar op
 het een Recht had; en bezondigt zich dus
 niet alleen tegen God, de Maatschappije
 en zich zelve, gelijk van eenen Zelf-mor-
 denaar moet gezegt worden, maar ook te-
 gen haar Kind. Voeg hier bij het geen
 ik van de wreedheid en alle andere ondeug-
 den, die bij Kindermoord samenloopen,
 gezegt hebbe, en die, noch in die zelfde
 maate, noch op die zelfde wijze bij Zelf-
 moord plaatze vinden; en gij zult zien,
 mijn

mijn Heer, dat hoe zeer men ook deeze misdaad als beledigend voor God en de Samenlevinge moete aanmerken, Kindermoord het echter noch veel meer is; en men dus niet kan ontveinzen, dat eene Kindermoordenaares meer misdoet, dan iemand, die zich zelven voorbedachtlijk om het leven brengt.

Wat Uwe TWEEDE vraage betreft, mijn Heer, ook op deeze zal ik zoeken te antwoorden. *Ik vraage U, zegt gij, G. Leezer, zoo gij U ontdoen kunt van diep ingewortelde vooroordeelen, of gij niet met mij gelooft, dat het verstand van zulke eene ongelukkige Moeder even zoo zeer, zoo niet meer, verbysterd is, als dat van eenen, die zich voorbedachtelyk en moetwillig het leven beneemt? waarom verdienen zij dan geene gelijke verschooning? (a)* Deeze vraage is eigenlijk tweeledig; mijn antwoord zal ook zo zijn. Eerst vraagt gij, of Uwe Leezers niet met U gelooven, dat de hersenen van eene Kindermoordenaaresse ruim zookwaadlyk gestelt zijn, als die van eenen Zelfmoordenaar? gij schijnt voorzien te hebben, mijn Heer, dat ieder één het daar in niet met U eens zoude zijn, en daarom 'er te hebben bijgevoegt, *zoo gy U ontdoen kunt van diep ingewortelde vooroordeelen*, ten einde het naderhand voor vooroordeel te kunnen

F 2

ver-

(a) Op de laatst gezegde Bladzijde.

verklaren, zo de één of ander eens *neen* mochte antwoorden. Dit is zekerlijk eene manier van redekavelen, die niet vreemd is, en van welke men zig wel eens meer bedient, wanneer men of geenen tijd, of geenen lust heeft, om iets te bewijzen, of het bewijs niet gemakkelijk vloeijen wil; maar één of twee goede redenen, waarom gij dit gelooft, zouden mischien meer overtuigt hebben. Over het algemeen schijnt het mij toe, mijn Heer, dat gij U door den ijver, die U bezielde, om, het geen gij dacht waarheid te zijn, te verdedigen, een weinig te verre hebt laten leiden; ten minsten de wijze, op welke gij deeze Vraage voorstelt, geeft mij eenige aanleiding tot dit vermoeden. Waarom anders van eene Kindermoordenaaresse altoos zoo bijzonder gesproken als van eene *Ongelukkige*, die *medelyden waardig is*? van eenen Zelfmoordenaar daarentegen, als van iemand, die zich *voorbedachtlyk* en *moetwillig* het leven beneemt? zo niet om Uwe Leezers vóór eene Kindermoordenaaresse, tegen eenen Zelf-moordenaar in te neemen. In den grond beschouwt, moet men buiten twijfel van de eerste zeggen, dat zij ongelukkig is, en medelijden verdient; maar dit zelfde geldt van allen, die zich aan eenige ondeugd overgeeven, en zij verdienen

ondervindinge, aan Uwe verkreegene kundigheden. Heb ik U overtuigt, *dat Kindermoordenaarsen* niet alleenlijk aan zich zelve, maar ook *aan de Maatschappije misdoen*, schroom niet, om het te belijden, dat gij overtuigt zijt. Nimmer hield een groot Man op, een groot Man te zijn, om dat hij eens gedwaalt had; want welk Mensch is 'er, voor alle dwaalingen veilig! Maar wel, om dat hij in zijne dooling volhardde, dezelve, het mocht kosten wat het wilde, staande hield, en daar door van de ééne ongerijmdheid in de andere verviel. Uwe Achtung is te wel gevestigd, dan dat zij, door zulk eene rondborstige Belijdenisse, eenig gevaar zoude kunnen loopen. Wat zeg ik, gevaar loopen? Zij moet daar door grooter worden; dewijl men den naam van CAMPER, dien men nu onder de grootste Ontleedkundigen van onze Eeuw telt, dan ook onder de zeldzaame voorbeelden van Edelmoedigheid tellen zal, die duidelijk toonden, dat het hun enkel om waarheid te doen was, en daarom niet aarzelden, om te bekennen dat zij gedooft hadden, wanneer zij van hunne dooling overtuigt wierden. Iets het welk zekerlijk geenen minderen luister, dan de grootste geleerdheid, aan iemands naam moet bijzetten, en een altoosduurend ge-

-denkteken zijn, van zijne prijswaardige
-waarheidsliefde.

Zijt gij noch niet overtuigt, mijn Heer,
-en vindt gij om die rede goed, deeze Brie-
-ven te beantwoorden, wees verzekert, dat
-ik Uw antwoord met oplettenheid over-
-weegen zal. Kunt gij mijne bewijzen we-
-derleggen, en Uw gevoelen met onomstoot-
-lijke gronden staaven: ik zal het U met
-blijdschap gewonnen geeven. Alleenlijk
-moet ik U verzoeken, dat gij, in zulken
-gevalle, de Hoofdzaak van ons Verschil
-niet uit het oog verliest: men heeft in de
-laatste Jaaren in ons Vaderland gezien, wat
-het gevolg zij van dergelijke Twistschrif-
-ten, wanneer men derzelve eigenlijk oog-
-merk vergeet, en van wederzijde daar op
-voornaamlijk uit is, om zijne partij ten
-toone te stellen. Die met mij zoo hande-
-len wilde, dien zoude ik het vermaak gun-
-nen van alleen te scherpen, dewijl ik even
-zoo weinig lust hebbe, om iemand uit te
-schelden, als om van iemand uitgeschol-
-den te worden. Ik zeg dit niet, als of ik
-dacht, van U, mijn Heer, iets dergelijks
-te duchten te hebben: gij kunt tot zulk
-eene laagheid niet bekwaam zijn. Ook
-geeft mij de wijze, op welke ik U behan-
-delt hebbe, een Recht, om eene zelfde
-bescheidenheid van U te verwachten: ik
-heb

heb wel Uwe stelling zoeken te wederleggen, en derzelver ongegrondheid met nadruk aan te toonen, maar nimmer was mijn oogmerk U in Uwe Perfoon te beleedigen, of de Achting uit het oog te verliezen, die men aan Uwe verdiensten schuldig is. Is mij het één of ander, mijns ondanks, ontglipt, het welk met de bescheidenheid, die ik voor had in het oog te houden, niet volkoomen overéénkomt; ik verzoek U deswegen oprechtlijk om verschooning: terwijl ik nochmaals betuige met weezenlijken Eerbied te zijn.

Mijn Heer!

Uw dienstwillige Dienaar

S. M. V. D.

E I N D E.

1.

... ..
-geleide
-so
nijn
... ..
of
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

